

Mir Cəfər Pişəvəri (Cavadzadei Xalxali)

Yazılar

Azərbaycan Milli Hökuməti Dönəmi 1324- 25

Yazılar başlığı altında verilən yazılar **M.C. Pişəvərinin** 1324- 5 illərdə, Milli Hökumət dönəmində Azərbaycan qəzetində çap olunan yazılarından nümunələrdir.

(Achiq söz)

Qaynaqlar:

Qızıl Səhifələr. Azərbaycan Xalqının Milli Azadlıq Yolunda Mübarizəsi Tarixindən (1324.1946). Təbriz

S.C.Pişəvəri. 21 Azər (1324 cü il). Azərbaycan ruznaməsinin nəşriyyəsi. 1340 (1961).redaktorlar: Balas Azəroğlu, Qafar Kəndli, Abbasəli Znuzi. Tərtiybatçılar: İsmailCəfərpur, Məhəmmədriza Afiyət, Məhəmməd Azərli. Rəssam: Əli Miynai

M.C.Pişəvəri. Seçilmiş əsərləri. Azərbaycan ruznaməsinin nəşriyyəsi. 1344 (1965) toplayan, tərtib, tərcümə və redaktə eden heyət: Əhməd Əminzadə, Təqi Musəvi, Husen Ciddi

M.C.Pişəvəri. Seçilmiş əsərləri. Toplayanla tərtib, tərcümə edən: Əhməd Əminzadə, Təqi Musəvi, Husen Ciddi. Redaktor Əmirəli Lahrudiş 1984. Bakı

SƏHİFƏ	Yazıların Dizini
7	FİRQƏMİZ İŞƏ BAŞLADI
8	İKİ YOL AYRICINDA BİZİM AXIR SÖZÜMÜZ
9	RUZNAMƏMİZİNİ DİLİ
11	BÖYÜK BƏLALƏRDƏN
12	ƏYALƏT ƏNCÜMƏNİ
12	FİRQƏMİZ İRƏLİ GEDİR
13	DÖZÜLMƏZ CİNAYƏT
15	AYRI BİR YOL YOXDUR
17	SİYASİ FİRQƏNİN AFƏTİ
18	GÜC BİRLİKDƏDİR
19	FİRQƏMİZİN TARİXİ İŞİ
21	EHTİYAQLARIMIZ TƏMİN EDİLMƏLİDİR
22	AYI DOSTLUĞU
24	MƏRA BE XEYRE TO OMMİD NİST ŞƏR MƏRƏSAN
26	LONDON KONFRANSI MÜNASİBƏTİLƏ
27	İRTİCA BAŞ QALDIRDI
29	AZƏRBAYCANIN BÖYÜK XALQ VƏ MAARİF XADİMİ RUŞDİYYƏ
30	ƏRBAB VƏ RƏİYYƏT MƏSƏLƏSİNİN HƏLLİ
31	BİZİ ÖZ HALIMIZA QOYSUNLAR
33	FİRQƏMİZİN BİRİNCİ KONQRƏSİ MÜNASİBƏTİLƏ
35	FİRQƏ OYUNCAQ DEYİLDİR
37	AZƏRBAYCAN ÖZ TARİXİ VƏZİFƏSİNİ UNUTMAZ
38	MUXTARİYYƏT MƏSƏLƏSİ VƏ ƏNCÜMƏNİ ƏYALƏTİ
39	FİRQƏ KONQRƏSİ XALQIMIZIN LƏYAQƏTİNİ İSBAT ETDİ
41	MƏRAMNAMƏMİZ

- 42 YEƏNƏ DƏ MALİK VƏ RƏİYƏT MƏSƏLƏSİ
- 44 VƏTƏN DİLİ
- 46 HƏR İŞ ÖZ VAXTINDA
- 47 AZƏRBAYCAN YATMAMIŞDIR
- 48 ÇAĞRILMAMIŞ QONAQLAR
- 49 BİZ DƏ BUNU DEYİRİK
- 51 HÖVİYYƏT HÜCRƏ VƏ DÜKAN İLƏ TƏYİN EDİLMƏZ
- 54 AZƏRBAYCAN OTUZ İL BUNDAN ƏVVƏLKİ
MÖVQEYİNİ TUTMALIDIR
- 55 DÖVLƏTİ MUQTƏDİR YƏNİ ÇE? (
- 57 HƏQİQİ SİYASİ İŞÇİLƏR TƏRBİYƏ ETMƏLİ
- 59 HARA GEDİRSİZ DURUN!
- 61 GÜNÜN VƏZİYFƏLƏRİ
- 62 CÜCƏNİ PAYIZDA SAYARLAR
- 63 FİRQƏMİZİN ŞƏHƏR KONFRANSI MÜNASİBƏTİLƏ
- 65 HOVZƏLƏR FİRQƏNİN ƏSASIDIR
- 67 GÜNÜN MƏSƏLƏSİ HAQQINDA
- 68 MƏSNUI TƏƏSÜB
- 70 XALQ ÖZ BAŞINA ÇARƏ EDİR
- 71 DÜŞMƏNİN HİYLƏSİNİ ANLAMAQ LAZIMDIR
- 73 AZƏRBAYCANIN SƏRVƏTİ AZƏRBAYCANDA
QALMALIDIR
- 74 KARLAR EŞİTSİN, KORLAR DA GÖRSÜN
- 75 CİNAYƏTLƏRİN MƏNŞƏYİ
- 77 UŞAQ TOVLAYIRLAR
- 78 BÖYÜK MİLLİ KONQRƏMİZİN QÜDRƏT MƏNBƏİ
- 81 MİLLİ MƏCLİS İNTİXABATINI HANSI ŞÜAR İLƏ İCRA
ETMƏLİYİK ?

- 83 TEHRAN BU MAAMİLƏDƏ QAZANA BİLMƏZ
- 84 İSTEMARÇILARIN TƏHDİDİ BİZİ TUTDUĞUMUZ HAQQ
YOLDAN QAYTARA BİLMƏZ. YA ÖLÜM, YA AZADLIQ, ÜÇÜNCÜ
YOL YOXDUR
- 86 BULUDLAR ÇƏKİLİR FƏZALAR İŞIQLANIR
- 87 QARDAŞ QANI TÖKÜLMƏSİN
- 89 MƏCLİSİMİLLİ TƏŞKİLİ MÜNASİBƏTİLƏ
- 90 MƏCLİS MİLLİMİZDƏN NƏ GÖZLƏNİLİR
- 91 DALDAN ATILAN DAŞ TOPUĞA DƏYƏR
- 94 BİZ VƏ TEHRAN
- 95 BİZCƏ AZƏRBAYCAN VƏ İRAN MƏSƏLƏSİ
- 99 ÖZLƏRİNİ FİRQƏMİZƏ BAĞLAYANLAR
- 100 ÖLDÜRÜCÜ TƏNQİD AMANSIZ MÜBARİZƏ LAZIMDIR
- 103 KÜLAHBƏRDARLIQLAR İLƏ ŞƏDİD MÜBARİZƏ ETMƏK
LAZIMDIR
- 103 ALINAN AZADLIĞI SAXLAMAQ, ONDAN XALQIN
SƏADƏTİ ÜÇÜN İSTİFADƏ ETMƏK LAZIMDIR
- 106 “AZƏRBAYCAN” MÜVƏFFƏQİYYƏTLƏRİMİZİN
AYNASIDIR
- 108 İFTİRA AMİZ TELEQRAFİ KİM İMZA ETMİŞDİR?
- 109 İNTİXABAT FƏRMANINI XALQIMIZ ÖZÜ SADİR
ETMƏLİDİR
- 110 SƏDR DÜŞDÜ
- 114 TİCARƏT BAZARI TAPMAQ LAZIMDIR
- 115 HAMIYA, HAMIYA, HAMIYA
- 118 HARA VƏ NƏ ÜÇÜN GƏLİRLƏR?!
- 122 MƏRKƏZİ HÖKUMƏT NÜMAYƏNDƏSİ İLƏ APARILAN
DANIŞIQLAR HAQQINDA
- 124 SON SÖZ

FİRQƏMİZ İŞƏ BAŞLADI

Düşənbə günü firqəmizin müraciətnaməsi l intişar tapdı. Bu müraciətnamə xalqımız tərəfindən geniş təvəccəh və böyük rəğbət ilə qarşılandı. Minlərcə azərbaycanlı Azərbaycan şəhərlərində müraciətnamə yapışdırılmış divarların qabağında toplanıb ürək döyüntüsü ilə onu axıra qədər oxudu, düşündü, alqışladı. Bu vasitə ilə səadət və azadlığı üçün yol açıldığını hiss etdi.

Bu isti istiqbal və hərəətli təvəccöh göstərdi ki, tutduğumuz yol düz və intixab etdiyimiz hədəf doğrudur.

Bizim başqa firqələr kimi xalqı cəlb etməkdən ötrü ali sözlər ilə deyil, həqiqi yol göstərmək məqsədilə əməli tədbirlər vasitəsilə işə başladığımızı xalq özü çox gözəl bir surətdə təşxis verdiyi üçündür ki, müraciətnaməmiz ümumxalq tərəfindən bu qədər həvəs və rəğbət ilə qarşılanmağa səbəb olur.

Müraciətnaməmizin dili olduqca aydın və sərih idi. Burada xalqın istəkləri, arzuları, ehtiyacları açıq-aydın bir surətdə göstərilmişdi.

Biz İrənin istiqlalına əlaqəmənd olduğumuz ilə bərabər Azərbaycan xalqının fərhəngki ixtiyaratı və öz müqəddəratını öz gücü ilə təmin etməsini arzu edirik.

Biz öz dilimzədə fərhəng, behdaşt və dövlət idarəsi tələb edirik. Öz dilimizdə kitabımız, ruznaməmiz və ədəbiyyatımız azad bir surətdə vücuda gəlmək ilə xalqımızın mütərəqqi bir xalq olmasına imkan verilməlidir.

Biz birinci növbədə öz evimiz olan Azərbaycandan başlayıb buranın tərəqqisini təmin etməyə çalışırıq. Bunun üçün çox sadə və təbii bir təşkilat vücuda gətirməyi ciddən tələb edirik. Bu təşkilat İrənin qanuni-əsasi payəsnni təşkil edən əyalət və vilayət əncümənləridir.

Əyalət və vilayət əncümənləri təzə bir təşkilat deyndir. Onun böyük və tarixi keçmişi vardır. İrənin xalqları azadlıq və məşrutə almaq işində Azərbaycan xalqının əyalət əncüməninin fəaliyyətinə və fədakarlığına borcludur. Ona görə də müstəbidlər və azadlıq düşmənləri birinci növbədə bu təşkilatı ortadan çıxarmağa müvəffəq olmuşdur.

Firqəmiz xalqın iradə və gücünə dayanaraq bu haqqı alacaq, onun vasitəsi ilə xalqın azadlığını və ölkənin tərəqqisini təmin edəcəkdir.

Fırqəmiz milli bir fırqə olduđu üçün sınıf və təbəqə nəzərdə tutmayıb ümum camaatı öz bayrağı altına çağırır. Bu vasitə ilə mərkəz və hökumət və yerli məmurların ləyaqətsizliyi nəticəsində meydana çıxan nifaq və bəzi yaramaz ünsürlərin narəva hərəkətləri sayəsində törənən hərcü-mərc və şuluqluğa xatimə verəcəkdir.

Qəzetimiz fırqənin naşiri-əfkarı olduđu üçün müraciətnamənin əsaslarını unutmayıb, yeri gəldikcə onun təbir və təfsirinə çalışacaq və xalqı milli azadlıq üçün mübarizəyə hazırlayacaqdır.

Biz bilirik ki, Azərbaycan xalqının daxili və xarici düşmənləri fırqəmizin meydana çıxmasına yarasalar1 günəşdən qorxan kimi qorxuya düşüb ziddimizə qalxacaqlar.

Qəzetimiz bu xain ünsürlər ilə şədidd mübarizə etdiyinə görə oxucular üçün fəvqəladə bir surətdə cəlbətəvəccöh olacaqdır.

Bu şanlı vuruşmalarda biz qətən qalib çıxmalıyıq. Çünki yolumuz doğru və məqsədimiz müqəddəsdır. Biz rəşid bir millitin haqq və ixtiyarı üçün mübarizə edirik.

Azərbaycan xalqı öz azadlığını almaqla bütün İran xalqlarını da əsarətdən xilas edəcəkdir.

«Azərbaycan» no 1. 5 sentyabr 1945-ci il 14 shehrivər

1 Məqsəd—Azərbaycan Demokrat Fırqəsinin 12 şəhrivər 1324-cü il tarixli (3 sentyabr, 1945-ci il) nəşr etdiyi müraciətnaməsidir.

2 Orijnaldə «xəffaş» yazılmışdır.

İKİ YOL AYRICINDA BİZİM AXIR SÖZYMYZ

Tehrandan gələn xəbərlər İran xalqlarının iki yol ayrıcında qərar tutduqlarını göstərir.

Yç aydan əlavədir ki, mərkəzdə rəsmi və qanuni bir hökumət yoxdur. Əksəriyyət güc ilə Sədr1 hökumətini və ya onun nəzərini xalqa təhmil etməyə çalışır. Milli ünsürlər irtica xətərini hiss edib əksəriyyətin tədbirləri ilə çox ciddi bir surətdə mübarizə aparırlar.

Müharibə nəticəsində meydana çıxan, zahiri demokratik üsulu belə məhv etməyə başlamışlar. Eşitdiyimizə görə demokratik cəmiyyətlər qadağan edilmiş, azadixah qəzetlər qapadılmışdır. Bu cərəyanı İngiltərə xarici vəzirinin İran haqqında irad etdiyi nitqi qüvvətləndirmişdir.

Zahirdə irticai cərəyanın şüarları çox parlaq və aldadıcıdır. Bu hoqqabazlıq və şəyyadlıq ilə meydana atılan şüardır ki, dalında diktatorluq, quldurluq və istibdad gizlənmişdir. Bunlar vətənpərvərlik və istiqlal pərdəsi altında azadlıq hərəkətini pozmağa çalışırlar. İden və Bevin bu göstərişlər ilə günahı öz müttəfiqləri

olan Şuralar İttifaqının üstünə salmağa çalışırlar. Bizim Şuralar İttifaqının siyasətindən və cavabından xəbərimiz yoxdur. Ancaq bunu bilirik ki, tamam bu təbliğat azadlıq hərəkatının qabağını almaq, demokrat dəstələrini biganəpərəstlik ilə ittiham edib meydandan qaçıрмаq məqsədi ilə başlanmışdır.

Bu təsadüfi deyildir ki, Seyid Ziya və onun tərəfdarları Mister Bevin və Mister İdenin sözlərini eynən təkrar etməkdədirlər. Bunların hamısı bir çeşmədən suiçir. İranda qatı bir irticai dövlət yaratmaq, o dövlətin noxtasını London siyasətmədarlarının əlinə tapşırmaq niyyətindədirlər. Təzə bir Riza xan, müasir bir İran Hitleri vücuda gətirməyə çalışırlar. Azərbaycan camaatı bu macərəyə qanı soyuqluqla baxa bilməz.

Tam ağırlıq bizim arxamıza düşmüşdür. Hər kəs yerindən tez durur Azərbaycan hesabına məqam qazanmaq, vəzərat və sərvət əldə etməyə çalışır.

Azərbaycan azadlıq ələmdarı olduğu üçün Tehrandə çevrilən fırtınalara qurban ola bilməz.

Biz demokratiya və azadlığı var qüvvəmizlə saxlamağa and içmişik. Təzə bir Hitler meydana çıxsa da, onun Azərbaycana yolu ola bilməz. Təzə Riza xanlıq fikrinə düşən xainlərin Azərbaycanda hakimiyyət sürmək arzusu ürəklərində qalacaqdır.

Azərbaycan özü öz işlərini idarə etməyə qadirdir. Əgər Tehran hoqqabazları Londondan aldıkları ilham üzrə azadlığı məhv etməkdə davam edərsələr biz bir qədəm irəli qoyub tamamilə oradan qəti-rabitə etməyə məcbur olacağıq.

Qoy mürtəcelər, azadlıq və demokratiya üsulu əleyhinə çalışanlar öz hesablarını düşünsünlər və öz təkliflərini bir dəfə qəti surətdə anlasınlar.

Tehran hökuməti gərək bilsin ki, o, iki yol ayrıcında dayanmışdır. Azərbaycan öz yolunu intixab etmiş, o azadlıq və demokratiya üsuluna doğru gedəcəkdir. Əgər Tehran irtica yolunu intixab edərsə xudahafiz buyurub Azərbaycansız yoluna davam etsin.

Budur bizim axır sözüümüz.

«Azərbaycan» qəzeti no 1, 5 sentyabr 1945-ci il. 14 shehriver

1 Məqsəd Sədrüləşrafın başçılıq etdiyi İran dövlət kabi-nəsidir.

RUZNAMƏMİZİN¹ DİLİ

Ruznaməmiz Azərbaycan dilinə artıq əhəmiyyət verəcəkdir. Bizim dilimiz düşmənlərin boş iddialarına baxmayaraq çox geniş və qəni bir dildir. Onun kökü xalqımızın qanında və ürəyindədir. Biz onu ana südü ilə əmib vətənimizin ruhnəvaz havası ilə tənəffüs etmişik. Ona tohin edənlər, onu təhmili və məsnui göstərmək istəyənlər bizim həqiqi düşmənlərimizdir.

Çox xain və əcnəbi ünsürlər qərinələr ilə bu gözəl dili ortadan qaldırmağa çalışmışlar. Onun tərəqqisinə

və yaşamasına mane olmaq məqsədilə məxsusən ən qəddar azadlıq düşmənləri. var qüvvəsini sərf etmişdir. Bununla belə o sarsılmaz və möhkəm bir halda xalqın içərisində qalıb öz mövqeyini saxlamış, bu vasitə ilə mədəni və mütərəqqi bir dil olduğunu isbata yetirmişdir.

Azərbaycan dili deymi bir dil deyildir. Onun böyük xalq, geniş camaat qüvvəsi kimi arxası vardır. Dilimiz xalqın yaratdığı dastanlar, zərbüməsəllər, hekayə və nağıllar vasitəsi ilə dünyanın ən böyük dilləri ilə rəqabət edə bilər. Şairlərimiz, ədiblərimiz bu dil vasitəsi ilə öz ehsasatlarını və öz hunər və sənətlərini vücuda Gətirib xalqın nəzərini cəlb elə bilirlər.

Bizim vəzifəmiz onu genişləndirmək, onu müasir hala salmaq, onun gözəlliklərini, incəliklərini toz-torpaq arasından çıxarıb təmiz və ali bir zərf içində xalqa təqdim etməkdən ibarətdir.

Azərbaycan dili o qədər qüvvətli və onun sərf və nəhv qaydaları o qədər möhkəm və təbiidir ki, hətta onun içinə varid edilmiş Fars və Ərəb kəlmələri ixrac edilsə belə onunla böyük fikirləri, ali məqsədləri yazıb şərh vermək mümkündür. Lakin biz xalqın istedadını nəzərdə tutub bu işi nəgəhani bir surətdə görməyə ehtiyac hiss etmirik.

Əqidəmizə görə, yazı gərək xalqın danışdığı və anladığı bir metodla davam tapsın. Məqsədimiz ədəbi müsabiqə deyil. Xalqı başa salmaq, ona həqiqəti aşkar bir surətdə göstərməkdir. O cəhətdən biz xalq tərəfindən qəbul edilib işlənən ərəb və fars kəlmələrini müvəqqəti olsa belə saxlamaq lüzumunu inkar etmirik. Lakin onları öz dilimizin qaydalarına tətbiq edib ahənginə uyğun bir hala gətirməliyik.

Dünyada bnr dil tapılmaz ki, o tamamilə müstəqil olsun və qonşu dillərin təsirinə düşməsin. Bizim Azərbaycan dili də Azərbaycanın tarixi və coğrafi mövqeyinə görə əcnəbi dillərin təsirindən kənarda qalmamışdır. İstər-istəməz bir çox əcnəbi sözlər xalqımızın ağzına düşmüş, mürurizaman ilə milliləşmişdir. Biz dilin təkamülünü nəzərdə tutub o kəlmələrdən istifadə etməyi lazım bilirik. Lakin bundan sui-istifadə edib dil və yazını qəlizləşdirmək, vəhşi və mənası anlaşılmaz kəlmələri hesaba qatmağa ciddən müxalifət etməliyik.

Azərbaycan yazıçıları qəbul etdikləri bu çətin və ağır vəzifəni iman və əqidə ilə ifa etməklə dilimizin gözəlliyini və onun tərəqqi və təkamülünü təmin edəcəklərinə bizim ciddi imanımız vardır.

«Azərbaycan» qəzeti № 1, 5 sentyabr 1945-ci il. 14 shehriver

1- 1945-ci ilin sentyabrın 5-də nəşr olunmuş Azərbaycan Demokrat Firqəsinin mərkəzi orqanı «Azərbaycan» qəzetidir

BÖYÜK BƏLALƏRDƏN BİRİ

Xalqımızı ictimai işlərdən kənarda qalmağa məcbur edən səbəblərdən birisi də iradgirlik, adqoyma, eybculuq və böhtan deməkdir. Bunun kökü xudpərəstlik və xudxahlıq və xüsusiyyətə çalışmaqdır. Hər kəs

istəyir batman olsun. Yarımbatman olmaq istəyən çox azdır. Ona görə bu vaxta qədər alver baş tutmamışdır. Camaat ictimadan qaçmış, çox böyük fikirlər və ali nəqşələr və ciddi fədakarlıqlar nəticəsiz qalıb unudulmuşdur.

Bizim əqidəmizə görə iradgirlər və eybular, xalqa töhmət atan adamlar hər simada və hər ad ilə təzahür etsələr belə ən qəddar müstəbidlərdən zərərlicilərlər. Bunlar öz xüsusi mövhum şəxsiyyətləri üçün azadlığa böyük zərbələr vurmuş və bunlardan gələcəkdə də daha böyük zərərlər gözlənilir.

Firqəmiz ən birinci qədəmdə xəternak ünsürlər ilə ciddi mübarizə aparmalı, öz üzvlərindən söz deyil, iş tələb etməlidir. (Bunun burası belə, onun orası elə) bəhanələrlə xalqı təşkilatdan məyus edənlərə firqəmizdə yol ola bilməz. Bizim gizli işimiz və məxfi siyasətimiz yoxdur. Firqəmiz ələni və rəsmi firqədir. Onun əsaslarını müraciətnaməmizdə aydın bir dil ilə yazmışıq. Hər kəs qeyd və şərtsiz bir surətdə məqsədimizi qəbul edirsə təşkilatımıza yazılmalıdır. Hər kimin ayrı məqsədi varsa xoş gəldi. Bizim onun nazını çəkməyə, ona yalvarıb yaxarmağa vaxtımız yoxdur.

Biz var qüvvəmiz ilə mübarizə meydanına girmişik. Bu yolda heç kəsə minnət qoymaq fikrində deyilik, kimsədən də minnət çəkməyə ehtiyacımız yoxdur. Hər kim bizim ilə bu böyük iş və ali məqsəd yolunda yoldaş olmaq və çalışmaq istəsə buyura bilər, ona firqəmizin qapısı açıqdır.

Məsuliyyətsiz ağızlar, iş və fəaliyyəti fəqət şirin sözlər və hərarətli danışıqlardan ibarət bilən adamlara əsla bizim ehtiyacımız yoxdur. Onlar madam ki, firqəmizin ziddinə bir söz danışmayıblar, onlar ilə heç işimiz olmayacaq, amma əgər burada-orada oturub əleyhimizə boşboğazlıq və yaraşmayan sözlər danışsın, xalq mübarizədən saxlamağa çalışmaq istəsələr, biz onları azadlıq cəbhəsinin fərari sərbazı tanıyıb ciddən fitnəkarlıqlarınının qabağını almağa iqdam edəcəyik.

Biz bununla bütün azadixahlara və dostlarımıza elan edirik ki, əgər bizim hərəkətimizdə, sözümdə, işimizdə bir səhv və xəta görsələr gəlib dustanə bir surətdə bizim üzümüzə desinlər. Biz kəmaliməmnuniyyətlə onların haqq sözlərinə qulaq asıb faydalı göstərişlərini qəbul edirik. Bu, heç vaxt bizim bədimizə gəlməz. Bəlkə çox şad olarıq ki, dostlarımız bizə əlaqəmənd olduqları üçün işimizin islahına çalışsınlar. Lakin boşboğazlıq, yalan, töhmət, iftira, daldan boğma çıxarmaq bizim xoşumuza gələn işlərdən deyildir. Bunu biz xainlik və azadlığa əngəl törətmək, müstəbidlər və mürtəcelərin dəyirmanlarına su açmaq hesab edirik. Ona görə bu kimi ünsürlərlə çox ciddi mübarizə edib var qüvvəmizlə bu mühlik və xəternak bəlanın qarşısını alacağıq.

«Azərbaycan» qəzeti № 2, 8 sentyabr 1945-ci il. 17 shehriver

ƏYALƏT ƏNCÜMƏNİ

Əyalət əncüməni bizim qanuni haqqımızdır. Azərbaycanlılar onu silah gücü və qurbanlıqlar verməklə qazanmışdır. Biz onu təşkil etmək üçün heç bir qüvvədən icazə almağa məcbur deyilik.

Bu günə qədər müstəbidlər, məşrutə hökumətini öz əllərində alət edənlər və azadlıq düşmənləri bizim

bu məşru haqqımızı paymal etməyə müvəffəq olmuşlar. İndi dünya dəyişib, demokratik və azadlıq cəbhəsi qalib çıxmışdır. İrtica və istibdad qüvvəsi məhv olmağa məhkum edilmişdir. Ona görə biz fürsətdən isti-fadə edib haqqımızı öz gücümüzlə almalıyıq.

Tehran artıq öz zalimanə iradəsini bizə təhvil etməyə qadir deyildir. Bizim yolumuz aydın və aşkardır. Azadlığı alıb, onu əməli təşkilat vasitəsi ilə saxlamalıyıq.

Komitəmiz çox tez bir surətdə böyüməyə başlamışdır. Bu bizim azadlığımızın zamini ola bilər. Lakin bu kafi deyildir. Firqə siyasi və ictimai bir təşkilatdır və xalqı hidayət və təşkil edə bilər. Lakin ona hökumət edə bilməz. Xalqa hökumət edə bilən təşkilat əyalət əncüməni olacaqdır.

Bu əncümən gərək demokratik üsul ilə ümumxalq tərəfindən seçilsin. Bütün dövlət idarələri və onların başında duranlar öz işlərində bu ali dövlət təşkilatına tabe olub onun göstərişlərini icra etməyə məcburdurlar.

Azərbaycan əyalət əncüməninin böyük siyasi mənası vardır. Bu əncümən Tehran və İranın ayrı şəhərlərində baş qaldırmış irtica və ziddi-demokratik cərəyanına möhkəm bir yumruq və dışındıran bir cavab olacaqdır.

Tehran irticai bizim əncümənin adını eşitdikdə titrəyib əl-ayağını itirməyə məcbur olacaqdır.

Azərbaycan Əyalət Əncüməni tək Azərbaycan məsələsinin həlli deyildir, bütün azadlıq məsələsinin həlli deməkdir.

Biz mərkəzdə və sair şəhərlərdə hürməyə başlayan müxaliflərə cavab verməyə belə tənəzzül etmək fikrində deyilik. Biz işə və əmələ əhəmiyyət veririk. Əməl, xainlər ilə xadimləri daha gözəl surətdə tanıda bilər.

Azərbaycanlıların möhkəm bir məsəli vardır, deyərlər: (İt hürər karvan keçər).

«Azərbaycan» qəzeti № 2, 8 sentyabr 1945-ci il. 17 shehriver

FİRQƏMİZ İRƏLİ GEDİR

Müraciətnamə intişar tapdıqdan sonra xalqda Firqəmizə nisbət böyük rəğbət meydana çıxmışdır. Hər gün şəhərin müxtəlif təbəqələrindən davtələblər dəstə - dəstə axıb təşkilatımızın müvəqqəti mərkəzinə gəlir üzv yazılmazğa çalışırlar. Qədim əzadixahlar və imtahan vermiş demokratlar istər yazı vasitəsilə istərsə şəxsən bizim başladığımız böyük işi təbrik etməyə çalışırlar.

Eşitdiyimizə görə bəzi gözü açıq və düşüncəli ruhanilər mənbərlərdə xalqı bu müqəddəs təşkilata yazılmağa təşviq etmişlər. Get - gedə bədbinlik, suizənn, tərəddüd və iki ürəklik azalmaqda, xoşbinlik, ümid və inam artmaqdadır.

Roşənfikr və cavan nəsil təşkilatımıza artıq əlaqə və məhəbbətlə yanaşmaqdadır.

Şüarlarımız əməli və doğru olduğu üçün xalqın ruhunda böyük iman və etiqad vücuda gətirmişdir.

Sakitlik və əmniyyət tərəfdarı olduğumuz və bunu əmələn isbat etməyə çalışdığımız üçündür ki, istər kənədlərdə, istər şəhərlərdə, Firqəmiz çox səri qədəmlər ilə irəli getməyə başlamışdır. Firqəmizə yazılmaq istəyənlərin şəhər və kənədlərin görkməli və sağlam adamlarından olması, bizim xətt hərəkətimizin doğru olduğunu göstərməkdədir.

Çox yerdə təbii bir surətdə konfranslar, mitinəqlər və yığıncaqlar təşkil edilib müraciətnaməmizin ətrafında xalqa tövzihat verilmişdir.

Azərbaycan xalqı bu təşkilata çox uzun müddətdir ki, ehtiyac his edirdi, ona görə müraciətnaməmiz onun tərəfindən çox tez anlaşılıb qəbul edilməkdədir.

Dilimiz sadə, yolumuz düz və məqsədimiz aydın olduğu üçün xalq bizi tanıyıb anlamaqda çətinlik çəkmir.

Dil məsələsi, ixtiyar məsələsi, kəndçilər ilə ərbablar arasında çıxan ixtilafın sülh və saziş yolu ilə həl edilməsi, sənaye və ticarətin tərəqqi və tövsiəsi Azərbaycan xalqının fikrini işğal edib onu daimən düşünməyə vadar edən məsələdir.

Firqəmiz bu məsələləri çox sadə bir yol ilə həl etməyi meydana sürdüüyü üçündür ki, xalq ona yaxınlaşmaq, onun müsislərini tanıyıb öyrənmək ilə bərabər onun göstərdiyi yolu təqib etməyə başlamışdır.

«Azərbaycan» ruznaməsi, nömrə 2, şəhərvirin 17 si, 1324 cü il

DÖZÜLMƏZ CİNAYƏT

Cinayət..! Oxucularımız əlbəttə təəcüb edəcəklər, dözülməz cinayət..! Bu cinayət nədən ibarətdir. Sanı kimdir və kimə qarşı cinayət edilir?

Bəşəriyyət aləminin inkişafı və insan mədəniyyətinin əsrlər boyu tərəqqiyyatı nəticəsində bəşər cəmiyyətində bir para qəti və labüd üsullar vücuda gəlmişdir ki, avam demişkən sünni və şeyə bu üsullara inanır.

Dünyada olan bütün mədəni millətlərin qəbul və təsdiq etdikləri üsullardan birisi də milliyyət azadlığı prinsipidir. Məsələn beynəlmiləl hüquq məcmuələrində dərc olub və dünyanın əzəmətli demokrat dövlətləri tərəfindən təsdiq edilən Atlantik mənşurunda deyilir:

Hər xalqın müqəddəratı öz tərəfindən təyin edilməlidir. Milliyyət azadlığı və hər xalqın öz müqəddəratını təyin etmə işində azad və muxtar olması nə kimi təfərrüat və üsullardan təşkil tapır?

Dil azadlığı, milli mədəniyyət azadlığı və sairə iqtisadi, siyasi və ictimai azadlıqlar bu məsələnin əsas prinsipləridir.

Azərbaycan milləti dünyanın ən qədim və mədəni xalqlarından birisidir.

Azərbaycanın üç min ildən artıq parlaq tarixi var.

Bütün dünya ədəbiyyatında görkəmli yer tutan şairləri var. Belə böyük bir xalqın özünə layiq tarixi, milliyyəti, dili və ictimai xüsusiyyəti vardır. Bu dil ana dilimiz hacı Mirzə Həsən Rüşdiyyənin dediyi kimi, Azərbaycan dili-bu dil beş milyondan artıq nüfusu olan qəhrəman, mübariz və azadixah bir xalqın dilidir. Məqaləmizin ünvanını təşkil edən dözülməz cinayət hitlerizmin məhv olması ilə bütün dünyada puça çıxmış mənfur irq nəzəriyyəsinin amilləri Tehran mürtəcelərinin mədrəsələrdə, məhkəmələrdə və dövlət idarələrində bizim müqəddəs və doğma ana dilimizə qarşı olan bir cinayətdir.

Məsum Azərbaycan uşaqları çürümüş faşizmin tərəfdarları olan Tehran zimamdarlarının hakimliyi nəticəsində öz əziz ana dillərində təhsil etməkdən məhrum qalmışlar.

Əcəb zülmüdür! 20-ci əsrdə Hitlerlər və Mussolinilər hökuməti demokrat qüvvələrin qabağında diz çöküb, məhv olduğu bir zamanda, Tehran mürtəceləri hələ də, yenə də bizim milli mövcudiyyətimizi və tarixi varlı-ğımızı inkar edərək mədrəsələrdə yüz minlərlə azərbaycanlı balalarının dilini kəsirlər. Onun Səttarxan və Şeyx Məhəmməd Xiyabanidən yadigar qalan əziz gövhərini tapdalayırlar. Budur bizim haqqımızda olan dözülməz cinayət...!

Bu cür dözülməz cinayətlərdən tənqə gəlib öz mübariz varlığını Azərbaycan demokrat firqəsində görən Azərbaycan xalqı daha bu zümlərə son qoyacaq və özü üçün qanuniəsasiyyə uyğun əyaləti və vilayət əncüməni və milli muxtariyyət yaradacaqdır.

Səməndər

«Azərbaycan» qəzeti no 3, 12 sentyabr 1945-ci il. 21 shehriver

AYRI BİR YOL YOXDUR

Eşitdiyimizə görə Tehranın vəziyyəti çox qaranlıqdır. Dövlət və məclisin əksəriyyətini təşkil edən mürtəce ünsürlər qanunu ayaqları altına alıb çox vəhşiyanə və qəddaranə bir surətdə azadlıq ilə mübarizəyə girişmişlər.

Bu mübarizə birinci növbədə azadixah mətbuatın qanunsızcasına toqifi və azadixah hissələrin fişar və sıxıntı altına alınması, ikinci növbədə diktatorluq, zülm və fişara müxalifət göstərən əfsərlər və nizamilərin qoşundan ixrac edilib abi-havası zəhərli olan şəhərlərə sürgün edilməsi şəklində meydana çıxmışdır.

Ziyalı əfsərlər və azadlıq uğrunda mübarizə edən əskərlərin sayı gündən-günə artmaqdadır. Bunlar artəşi, sərbazlığı təhqir və tohin edib, onları millət əleyhinə qaldırıb qardaş qanı tökməyə vadar edən ərkane hərbi rəisi Ərfənin¹ apardığı xainanə siyasəti ilə ciddən mübarizə aparmaqdadırlar.

Xorasan hadisəsi qətən sadə bir ittifaq deyilmiş, görünür bütün hərbi qüvvələrdə irticaya qarşı böyük bir

nifrət hissi oyanmışdır.

Mərkəzi dövlətin apardığı kəşif siyasət şimal şəhərlərində böyük müxalifət cərəyanı və nifrəthissi oyatmışdır. Bu nifrət bəzi yerlərdə ciddi şuriş halı almağa başlamışdır. Aldığımız xəbərlərə görə Türkmənlər Gənbədiqabus şəhərini işğal edib, Gürganı mühasirəyə salmışlar. Mərkəz kəclik kimi başını qara quylamaqla, xalqın ehsasatının üzərinə pərdə çəkmək istəyir.

Bu xətti-hərəkət çox qorxulu və çox xətrənak bir xətti-hərəkətdir. Hətta Riza xan belə əvvəl işə girişdikdə bu cür gobudluqla rəftar etməyə cürət etməirdi. Aldığımız xəbərlərə görə «Fərman» ruznaməsinin müdiri «Şahəndə», «İranema» ruznaməsinin müdiri Təfəzzüli «Rəhbərin» məsul işçilərindən Həkimi çapxanada və idarədə işləyirkən toqif edilmişlər.

Bu toqiflərin nəziri fəqət Məhəmmədəli Mirza-nın başladığı irticai əməliyyat zamanı, yəni məşhur Bağşah hadisəsində görülməmişdir.

Görünür Sədrüləşraf cavanlığını yada salıb, yenə də cəlladlıq şüglunu təkrar etmək fikrinə düşmüşdür.

Belə bir zamanda, Azərbaycan azadixahları bekar dura bilməzlər. Onların tarixi borcları və milli vəzifələri bu şədiddə irticain əleyhinə ciddi bir surətdə mübarizəyə girişmək idi. Bu mübarizə qədən əvvəl Azərbaycanın daxili əmniyyət və azadlığını təmin etməkdən başlanmalı idi.

İnkər etmək olmaz ki, Azərbaycanda bəzi dövlət məmurlarının ləyaqətsizliyi və mənafeyi bir-biri ilə müxalif olan təbəqələrin ziddiyyəti sayəsində bir neçə gün bundan qabağa qədər böyük şuriş və hərə-mərclik hiss olunurdu.

Azərbaycan azadixahları bu vəziyyəti nəzərə aldıkları üçündür ki, birinci növbədə əmniyyət vücuda gətirilməsi məsələsini ortaya sürməkdədirlər.

Biz bu xüsusda uzun mütləliə etdikdən sonra yəqin hasil edirik ki, möhkəm bir təşkilat vücuda gəlməzsə gündən-günə qüvvətlənməkdə olan selin qabağını sədd etmək mümkün olmayacaq. Ona görə birinci növbədə böyük bir firqə yaratmağa təşəbbüs etdik.

Firqəmiz xalq tərəfindən geniş rəğbətlə istiqbal olundu. Yüzlərcə teleqraflar idarəmizə axmağa başladı.

Təşkilatımızdan daha əvvəl vücuda gələn partiyalar və cəmiyyətlər də xətti-hərəkətimizin düzgün olduğunu dərk edib, böyük həvəs və rəğbətlə bizə yaxınlaşmağa başladılar. Çox tez bir surətdə bütün Azərbaycanın sağlam fikirli adamları firqəmizin bayrağı altına toplanacaq, bu vasitə ilə burada möhkəm bir mərkəzi-siql vücuda gələcəkdir.

Əgər biz başqa firqələr kimi qeyri-əməli şuarlar ilə işə başlayıb böyük daşı götürsəydik qədən hədəfə yaxınlaşa bilməyəcək idik.

Ayrı bir yol ola bilməzdi. Çox sadə bir surətdə Azərbaycandan başladığımız. Əvvəl buranı hərə-mərclikdən saxladığımız və öz evlərimizi qarət və yıxmaqdan qorumaq lazım gəlirdi. Sonra da gələcək üçün böyük bir qədəm götürməyə ehtiyac var idi. O qədəm, məxsusən indi götürülməli idi.

Tehran irticai qüvvət tapsaydı, biz iş görmək səhldir, hətta danışmaq imkanına belə malik ola bilməzdik.

Fürsətdən istifadə edə bilmək özü böyük istedad və ləyaqət istəyir. Biz fürsəti əldən verməyə razı ola bilməzdik.

Fürsət bizə qurbanlar bahasına mal olmuş qanuni-əsasını diriltmək imkanı vücuda gətirmişdir.

Əyalət Əncüməni və məhəlli Muxtariyyət məsələsi qanuni-əsasının əsas və köküdür. Biz irticam zəəfindən istifadə edib onu əməli bir surətdə həyata keçirməliyik. Fürsəti əldən verdikdən sonra peşimanlıq fayda verməz. «Daldan atılan daş topuğa dəyər». Bu köhnə bir Azərbaycan məsələsidir. Onu heç bir vaxt unutmaq olmaz. Ərəblər «Və fittəəxir afət» demişlər. Bu doğru sözdür.

İndi Azərbaycan xalqının əlinə böyük bir fürsət düşmüşdür. Bundan istifadə etməmək xəyanətdir.

Bu kimi fürsətləri Azərbaycan azadixahları mövhum sözlərə inanıb mükərrər surətdə əldən vermişlər. Əgər Sərdari-Milli Tehrana inanmasaydı, əgər Şeyx Məhəmməd Xiyabani xain, yalançı və min üzlü müşavirlərinin sözlərinə əhəmiyyət verməsəydi, əgər Lahuti-yə xəyanət edən yalançı pəhləvanlar dara çəkilsəydi indi nə tək Azərbaycan bəlkə bütün İran dünyanın ən mütərəqqi, ən demokrat ölkələrindən biri olmuşdu. Bu səhvlər daima nəzərdə tutulub müzəbzəb və mürəddəd adamların xainanə təlqinlərinə qulaq asmayıb öz gücümüzə bel bağlamalıyıq.

Azadlığı və azadixahlığı özlərinə dükan qayıdırıb hər bir ciddi işi ixlal edənlərin həqiqi simalarını açıb xalqa göstərin!

Onların, yəni o maskalı azadixahların hiylələri nəticəsindədir ki, İran məşrutəsi kağız üstündə qalan əsərsiz bir dua və tilsim halına düşmüşdür.

«Azərbaycan» qəzeti no 3, 12 sentyabr 1945-ci il. 25 shehriver

1 Məqsəd vaxtı ilə İran ordusunun baş qərargahı rəisi olmuş General Həsən Ərfə dir.

SİYASİ FİRQƏNİN AFƏTİ

Bir firqə və ya cəmiyyət təşkil olar-olmaz salim, xeyirxah və fədakar şəxslər ilə bərabər bir iddə istifadəçi, yalançı və ictimai təşkilatları vəsilə qərar verib, özlərinə sərvət və saman qayıрмаğa çalışan ünsürlər və leşxorlar kimi onun ətrafına hücum edirlər. Bunu biz bu vaxta qədər meydana çıxan siyasi firqələrin hamısında görmüşük.

Bunlar xüsusi istifadə yolunda heç bir rəzalət və alçaqlıqdan çəkinməzlər. Bunların töhmət, iftira, yalan ad qoymaq kimi kəsif hərbləri vardır.

Bu parazit ünsürlər xarici və siyasi düşmənlərdən daha xətərlidirlər. Xarici düşməni tanıyıb onun əleyhinə mübarizə aparmaq asandır, lakin müftəxor və istifadəçi ünsürlər təşkilatın içərisini çürüdüb onu iflic hala sala bilərlər.

Bunlar cürbəcür şəkildə qabağa çıxı bilərlər. Kəndlərdə boynuyğunluq və qolçomaqlıq göstərib illərdən bəri davam edən düşmənləri şədidləşdirmək və ondan maddi istifadə etməyə çalışırlar. Şəhərdə dövlət

idarələrinə soxulub orada isti bir vəzifə tutmaq və bu vasitə ilə sui-istifadə etməyə can atarlar. hər şəkildə və hər mühitdə olur-olsun bunlar yol tapıb firqə adından istifadə etməyə, xalqa zor deyir, özlərinin xüsusi işlərini qabaqdan aparmağa səy edirlər.

Qədim azadlıq və məşrutiviyət hərəkətindən istifadə edib, vəzifə, sərvət və şəxsiyyət qazanıb istibdada xidmət edən maskalı azadixahlar az deyildir. Onları siz də yaxşı tanıyırsınız. Təzə vücuda gələn firqəyə bunlar yol tapa bilər. Çalışaq firqəmiz bu kimi müzəvvir və fasid ünsürlərin əllərində alət olmasın.

Məqsədimiz ali, fikrimiz böyükdür. Böyük işi napak əllər ilə görmək olmaz. Təzahürçü,, lovğa və yalançı pəhləvanlardan pəhriz edin. Xalqın mal, can və namusuna göz tikən pis ünsürlərə əvvəldən iğvəyə yol verməyin. Qorxaq və ikiüzlü adamlardan qaçın, bunlar sizi yarıyolda qoya bilərlər.

«Mən başımı saxlamaq üçün qarışmışdım» deyənləri çox görmüşük. O adamların zahiri sizi aldatmasın. Başımı saxlamaq istəyib düşmənlərə bəli deyən adamları əvvəldən firqəyə yol verməyin. Qoy onlar gedib ayrı vasitə ilə başlarını saxlasınlar.

Biz heç kəsi güc ilə firqəmizə yazdırmaq fikrində deyilik. Xalqın hüsn-rəğbəti və təvəccəhi bizə kifayət edər. Fəqət kəndlər və şəhərlərdən sel kimi axıb gələn camaata bel bağlamalıyıq.

Bizim böyük və ağır vəzifəmiz bu camaatı təşkil etmək və onun irada və qüdrətini ciddi surətdə xalq azadlığı yolunda işə salmaqdır.

Doğrudur biz bütün xalqı, sinif və təbəqə nəzərdə tutulmadan firqəmizə qəbul edirik. Vəli bu o demək deyil ki, biz azadixahlıq və vətənimizin tərəqqiyə doğru getməsinə nəzərdən çıxarmışıq. Belə fikir etmək hərgiz doğru deyildir.

Biz vətənin və xalqın nicatını azadlıqda axtarıb və aramaqdayıq. Biz bunu gözəl bilirik ki, xalqımızın əksəriyyətini təşkil edən kəndlilər bu günə qədər hər bir haqq və ixtiyardan məhrum qalmışlar. Biz bilirik ki, işsizlik xalqımızın böyük bir hissəsini fəlakətə və ölümə sövq etmişdir. Bizə məlumdur ki, fəhlələrimizin hüququnu təmin etmək üçün hələ də rəsmi bir qanun əldə yoxdur. Eyni zamanda biz hiss edirik ki, ərəblərin bəziləri kəndlərdə vüsətlənməkdə olan kəndli hərəkətindən qorxuya düşüb yerlərin abadlığına, çeşmələrin təmirinə iqdam etmək fikrində deyildirlər. Hətta bəzi yerlərdə xirmənlər bila təklif haldadır. Bəzi istifadəçi ünsürlər malik ilə ərəb arasında ixtilafı şiddətləndirib bulanıq sudan balıq tutmağa çalışırlar.

Bunların hamısını bildiyimiz üçündür ki, biz ölkədə qanuni bir rejim, mötədil bir vəziyyət meydana gətirməyə iqdam etmişik. Çün təbiidir ki, kəndli ilə ərəb, fəhlə ilə sahibkarın mənafeyi çox vaxt bir-birinə müvafiq gəlməz. Lakin bir qisim mənəfətlər var ki, onlar müştərək hesab oluna bilər.

Məsələn, əmniyyət, xalqın siyasi azadlığı, məhkəmə və qanunlardan müsəvi surətdə hər bir vətəndaşın istifadə etmək imkanı, əslən fəhlə ilə sahibkar və ərəb ilə rəiyyət arasında çıxarılacaq ixtilafı aradan aparmaq üçün möhkəm bir qanun vücudə gətirilməsi kimi məsələlər vardır ki, biz onu çox tezliklə və birinci növbədə həll etməliyik.

Bunların hamısı mümkün olan işlərdəndir. Lakin siz çalışın iş pis adamların əlinə düşməsin.

«Azərbaycan» qəzeti № 4, 16 sentyabr, 1945-ci il.

GÜC BİRLİKDƏDİR

Aldığımız rəsmi məlumatlara görə Hizbe Tudei İranın Azərbaycan təşkilatı axırıncı geniş əyaləti konfransında Firqəmizin müraciətnaməsini diqqətlə müzakirə etdikdən sonra onu xalqımızın ehtiyaclarına dahi uyğun və munasib təşxis vermişdir. Bu konfrans müraciətnamə və firqəmizin təşkil xəbrini çox şadlıq ilə istiqbal edib, Azərbaycan xalqının səadətini onun şüarlarında gördüyü üçün, bir çox əsasi səbəbləri nəzərə alaraq Hizbein mərkəzi komitəsilə ilə əlaqəni kəsib Firqə ilə birləşməyə qərara almışdır.

Bu xalqımızın birliyi və azadlığı yolunda böyük bir qədəmdir.

Biz Hizbe Tudeye İranın Azərbaycan təşkilatına rəhbərlik edən vətənpərəst və azadixah şəxəslərin bu böyük fədakarlıqlarını səmim qələblə alqışlayırıq.

Bu qəhrəman firqəçilər bizim xətt və hərəkətimizi doğruğunu etiraf edərək, altmış mindən ziyadə nüfusa malik olan bir təşkilatı Firqəyə yapışdırmaqla Azərbaycan xalqı üçün gözəl bir nümunə olacaqlar.

Hizbe Tudeye İran firqəmizə öz şüarları ilə gəlməyə çalışmır. O bizim şüarlarımızı tamamiylə qəbul edir, bizim getdiyimiz yol ilə getmək istəyir.

Bizim yolumuz çox düz və aydın bir yoldur. Biz təbəqəti mübarizə aparmaq fikrində deyilik. Firqə tam mənasilə milli firqədir. ovna oğru, xain və qanun əsasımızın düşmənlərindən başqa hər bir Azərbaycanlı üzv ola bilər.

Biz milli sənayemizi yüksəltməyə, ticarətimiz üçün dünya bazarlarına yol açmağa, kəndlilər ilə ərbablar arasında çıxan ixtilafı sülh yolu ilə həl etməyə çalışırıq. Hizbe Tudei İranın başçıları bunların hamısını qəbul edib həyata keçirməyə bizə şərəftə üzərində qovl vermişlər.

Bununla belə bu Hizbin üç sənhdən bəri apardığı mübarizə hərgiz onudula bilməz. Hizbe Tudei İranın məxsusən Faşizm əleyhinə apardığı qəhrəmananə mübarizəni biz həmişə iftixar ilə xatırlamalıyıq.

Bu gündən etibarən Tudə təşkilatı tarixə keçir. Biz onun böyük işləri ilə bərabr səhvlərini də nəzərdə saxlamalıyıq. Tudə üzvləri arasına soxulmuş yabancı ünsürlərin zərərini firqənin öz rəhbərləri də inkar etmək fikrində deyildir. Biz onlar ilə əl ələ verdikdən sonra istifadəcu, yalançı və fəsid ünsürlərin təza təşkilatdan uzaqlaşdırılmasını təəmin edəcəik.

Biz hamının eşidib bildiyi babalar sözü ilə bu tarixi yaddaştımızı qurtarıyıq:

Güc birlikddir !

Mir Cəfər Pişəvəri

FİRQƏMİZİN TARİXİ İŞİ

Firqəmiz vücutda gətirməyə pişqədəm olan müsislər heyəti keçən pəncşənbə günü müvəqqəti təşkilat komitəsi intixab etdikdən sonra igirmi günə qədər rəsmi konqre təşkilini o kümittəyə tapşırdı. Bu təza bir firqə üçün böyük və ağır bir vəzifədir. Onu arzu olunan şəkildə əncam vermək üçün bütün firqə üzvləri yorulmaq bilmədən çalışmalıdırlar.

Bu günə qədər də Təbrizdə və ətraf şəhərlərdə on mindən ziyadə müxtəlif təbəqələrdən firqəmizin üzvlüyünü qəbul edənələr olmuşdur. Buna əlli mindən ziyadə bizə müləqq olmaq istəyən Hizbi Tudeyi İran üzvlərini əlavə etdikdə geniş və böyük bir cəmiyyətin ətrafımıza toplandığını görəcəksiz. Bu cəmiyyəti təşkil edib onları intizam altına almaq və aralarından konqreyə numayəndələr intixab etmək beş- üç nəfərin əlindən gələn işlərdən deyildir. Bu işdə dediyimiz kimi hamı çalışmalıdır.

Konqrenin tamamilə demokrat ünsürlərdən və ümum təbəqat nümayəndələrindən təşkil olunmasını nəzərdə tutub sabıq Hizbi Tudə üzvlərindən fədakarlıq gözləyirik. Bunlar hər yerdə çalışıb müstəqimən Demokrat Firqəsinə yazılan üzvlərdən (mükün olduğu qədər) intixab edib konqreyə göndərməlidirlər.

Məhəllərdə firqəyə birləşdiyi hallarda bunu nəzərdə tutmalıdır. Hizbi Tudə və onun fədakar üzvlərinə biz çox ehtiram edirik. Leykən onlar Demokrat Firqəsinin məram və şüarlarını nəzərdə dutub təza və ümum təbəqatə mənsub olan üzvlərə fəaliyyət meydanı vermək üçün güzəştə getməli. Bəzi yerlərdə onların saylarının azlığını nəzərdə dutmayıb birinci növbədə onlardan intixab etməlidirlər.

Hizbi Tudeyi İran əməldə təbəqati bir hizb olmuşdu. Onun sıralarına fəhlə, kəndli və bəzi aşağı təbəqəyə mənsub olan roşənfikrlərdən başqa təbəqələrə yol verilməzdi. Onun vəzifə və şüarları da fəqət bu təbəqələrin məqasidi üstündə təyin edilirdi. Ona görə Hizbi Tudə üzvləri çox sol tanınmış və sol şüarlar işlətməyə adət etmişlər.

Demokrat Firqəsinə mülhəqq olmaq istəyən şəxslər gərək öz danışıqlarını və şüarlarını tədil edib, bizim təqib etdiyimiz şüarları qəbul eləsinlər.

Əgər bizim ilə milli azadlıq yolunda çalışmağa hazır olmuşlarsa hətta özəlrinin rəftar, kirda və güftarlarını da bizim rəftar, kirdar və güftarlarımıza tətbiq edib uyğunlaşdırıb, tamam mənasilə bir demokrat olmalıdırlar.

Biz üzvlərimizdən iş tələb edirik. Boş sözlər və xalqı mütənəffir edən (demaquqlara) avamfəriblərə yaraşan acı töhmətlərin bizim bazarda rəvacı yoxdur.

Biz milli azadlığımızı təmin etmək üçün hər kəsdən fədakarlıq tələb edirik. Malik, rəiyət, ərbab və kargər hamı azərbaycanın tərqi və səadəti yolunda bu fədakarlığı göstərməlidir.

Biz arada çıxan ixtilafları saziş yolu ilə həll etməyi ciddi və lazımlı bir mövzə bilirik. Mübarizə lazımdır. Leykən o mili azadlıq və vətənin tərqqisi yolunda aparılmalıdır.

Kim azadlıq və tərəqqiyə müxalifət edərsə, o millətimizin qəddar düşməni dir. Onunla amansız bir surətdə mübarizə etməliyik.

Kim əmniyyəti ixlal edib xalq arasına nifrət salırsa, hər təbəqədən olur olsun, o xalq arasından ixrac olunub ictimai hüquqdan məhrum edilməlidir.

Konqremizdə şirkət etmək istəyənlər və ona nümayəndə intixab etməyə gedənlər bu xətt- hərəkəti nəzərdə tutmağa məcburdurlar.

P

«Azərbaycan» qəzeti no 6. 27 şəhrivr, 1324 cü il

EHTİYAQLARIMIZ TƏMİN EDİLMƏLİDİR

Hər bir xalq və cəmiyyətin həyat və bəqası, yəni yaşayış yaratması, müəyyən şərait və vəsaitdən asılıdır.

Milli şəkildə və beynəlmiləl məzmununda mədəniyyət, geniş xalq kütlələrinin sağlamlığını təmin edən səhiyyə, əhalinin varlıqdan tutmuş yoxsula qədər hamının savadlanıb, təhsili-elm etməsi, sənaye və karxanaların genişlənilib iqtisadiyyat və sərvətin tərəqqisi, sairələr hal-hazırda bir xalqın həyat və bəqası üçün zəruri şəraitdir.

Əgər bu şəraitdən biri naqis olarsa, o xalq naçar olaraq, mədəniyyət qafiləsindən dalı qalıb və nəhayət, məhv olub gedəcəkdir.

Beynəlmiləl irticanın muzduru olan Seyid Ziya-nın 1299-cu şəmsi (1921-ci il) dövlət çevrilişindən əvvəl və Riza şah Pəhləvinin hökumətindən qabaq, Azərbaycan özünün xüsusi coğrafi mövqeyi sayəsində Asiyanın sərvətli ölkələrindən birisi idi. Azərbaycanda, Azərbaycan dilində qəzetlər nəşr olurdu. Mədrəsələrdə Azərbaycan dilində dərs keçirilirdi.

Azərbaycan dünyanın böyük ölkələri ilə ticarət və iqtisadiyyat münasibəti yaratmışdı. Beləliklə, Azərbaycanın XX əsrin əvvəllərində özünə layiq sərvət və ticarəti, maarif və mədəniyyəti var idi.

Lakin Seyid Ziya və Riza şah və bunların tərəfdarları vücuda gəldikdən sonra, Azərbaycan məhv olmağa üz qoydu.

Tehranın mürtəce hökuməti Azərbaycan xalqına öz doğma ana dilində yazıb oxumağı qadağan eləyərək, onun milli mədəniyyətini puça çıxartmağa başladı.

Təbrizin dünya ilə iqtisadi və ticarət rabitələrini qət edərək xalqın maddi sərvətinin ən alçaq səviyyəyə tənəzzül etməsinə səbəb oldu.

Azərbaycanda orta məktəblərin qapıları daxı bağlanıb yalnız kiçik ibtidai məktəblər, o da çox pis vəziyyətdə qaldı.

Azərbaycan xalqının milyonlarla nüfusunun əmək bəhrəsini müxtəlif ünvanlarla qəsb edib xalqı taladı, səhiyyə, maarif və mədəniyyətdən, nümunə üçün də olsa, heç bir asar qoymadı.

Beləliklə, 30 ilin ərzində Azərbaycanın iqtisadi, ictimai vəziyyəti orta əsrlər mədəniyyəti səviyyəsinə tənəzzül edib və nəhayət, min ildən artıq tənənəli tarixi olan bütöyük Azərbaycan xalqı məhv olmaqda idi. Minlərlə hökmranlar bizi məhv etmək istəyirdilər. Azərbaycan Demokrat Firqəsi çoxmilyonlu və mübariz Azərbaycan xalqının namuslu hərəkəti ilə bu bədbəxtliklərə son qoyacaqdır.

Azərbaycan Demokrat Firqəsi öz şüarlarını xalqın sinəsində alovlanan odlardan almışdır.

Xalqa təkiyə edib, xalqın arzu və əməllərni həyata keçirən bir firqə həmişə müzəffərdir. Bizim işimiz haqdır və qalibdir.

Səməndər

«Azərbaycan» qəzeti № 6, 18 sentyabr 1945-ci il. 27 səhrivər

AYI DOSTLUĞU

Firqəmizi qorumaqda şirkət edən məsləkdaşlarımızın boyunlarında olan ağır yüklərdən biri də bizə yaxşılıq etmək istəyənlərin anlaq, huş və zəkalarını yoxlamaqdan ibarətdir. Siyasi təşkilat sadə bir ittihadıyyə deyildir. Onda çalışmaq istəyənlərdən təbii ağıl və şüurdan əlavə məslək, əqidə və siyasi bilik tələb edilir. Qabağa çıxan siyasi, hüquqi, milli və ictimai məsələlərdə düzgün düşüncə və açıq fikir istənilir.

Biz çox gözəl bilirik ki, bir çox tarixi səbəblərə gurə xalqımız dünyanın müasir və mütərəqqi xalqlarından yüz illərə dalı qalmışdır. Bu xalqı birləşdirib böyük məqsədə tərəf aparmağa çalışan bir firqə mütərəqqi xalqlar içərisində vücuda gələn firqələr kimi üzvlərinin hamısını savadlı və siyasi məlumata malik adamlardan toplaya bilməz. Xalqımız avam, cahil və dalı qalmış xalqdır. Onun mədəni və siyasi cəhətdən tərbiyə edilməsi də firqəmizin öhdəsinə düşür. Biz naçar və məcburuq minlərcə kənd və şəhər zəhmətkeşlərini təşkilatımızın içərisinə alıb, orada tərbiyə edək. Bu inkaredilməz bir həqiqətdir. Bununla belə firqənin əsas səngərləri gərək düzgün, düşüncəli və sağlam fikirli adamların əlinə tapşırılsın.

Cahil adamlar bilib anlamadan firqəyə böyük zərbələr vura bilər. Məxsusən kəndlərdə firqə sözü çox yanlış təbir edilmişdir. Onun başında duranlar çox yerlərdə dıvlət idarələrinin vəzifələrini mənimsəmiş və bəzi yerlərdə firqə məsulları öz vəzifələrini unudub dehdar və kəndxudalardan əlavə məhkəmələrin və qanuni idarələrin də işini əllərinə almışlar.

Onlar bilməlidir ki, vurmaq, döymək və xalqın hüquqi işlərinə qarışmaq firqə rəhbərlərinə yaraşan işlərdən deyildir. Biz kənd ya şəhərlərdə firqə ünvanı daşıyan təzə kəndxudalar, təzə jandarmlar və boynuyoğun qolçomaqlar meydana çıxarmaq fikrində deyilik. Bunların dostluğu ayı dostluğundan daha xətərnək ola bilər.

Kəndlərdə və şəhərlərdə çalışan firqə məsləkdaşlarımız bncinci növbə təbliğatçı, ikinci növbədə təşkilatçı olub xalqı firqənin ətrafına toplamaqla böyük məqsədimizi icra etməyə çalışmalıdırlar.

Onlar gərək bilsinlər ki, firqə başçısı qədim imamcümələrin işini görməli deyildir...

Kəndliyə zor demək, öz şəxsi dost-düşmənliliyini firqə sıralarına yeritmək istəyən istifadəçi ünsürlərlə firqəmiz amansız bir surətdə mübarizə edəcəkdir...

Məxsusən kəndlərdə sadə və salim kəndliləri uzaqlaşdırmaqla Tudə təşkilatına soxulan istifadəçi canavarlardan ciddi surətdə ictinab edib, onları demokrat firqəsinin qapısından içəri qoymaq olmaz, firqə əvvəldən işi möhkəm götürməli, şöbə və komitələri təmiz və düzgün adamlar əlinə tapşırmalıdır.

Təşkilatımız qoy ədədcə böyük olmasın, amma intizam və istehkamca qüvvətli olmalıdır. Oğru, yalançı, lovğa, əvəmfərib və xalqı pisləyib özünü qabağa çəkən adamları qovub eşiyə salmaq lazımdır.

Firqə, şəxslər deyil, ümum millətin səadəti üçün çalışır, ümum zəhmətkeşlərə nicat vermək istəyir. Beş yumurta iki batman soğan ilə kəndliyə nicat vermək istəyən və bu vasitə ilə kəndlərdə nifaq salanlar kəndlilərə ayılar kimi xidmət edirlər.

Doğrudur, ərbabların zülmü həddən aşmış, dövlət məmurlarının da qarnı doymaq bilmir. Lakin gərək bu məsələni firqəmiz əsaslı bir surətdə bütün ölkə içərisində həll etsin.

Bu yolda çox ciddi qədəmlər götürülmüşdür. Azərbaycanda yaşayan maliklər ilə danışıq başlanmış, çox tez bir surətdə ümumi bir qərar çıxarılaçaqdır.

Azərbaycanı tərək edib gedən maliklər bizdən heç bir kömək gəzləyə bilməzlər.

Kəndlini alət edib öz ciblərinin xeyrinə çalışanlar firqəmizdən tamah dişlərini çəksinlər. Biz onların kiçik məqsədlərinə alət ola bilmərik. Bu gündən sonra gedib üz yerlərində oturmalıdırlar.

Əgər kəndlərdə ərbablar kühnə mahnılarını başlamaq istəsələr firqəmiz onlara üzünün haqq sözlərini deməyə qadirdi.

Biz əmniyyət və birliyə hər bir işdən artıq əhə.miyyət veririk.

Bunu hər bir kəs düşünməlidir.

P.

«Azərbaycan» qəzeti № 7, 19 sentyabr 1945-ci il. 28 səhriyə

MƏRƏ BE XEYRE TO OMİD NİST ŞƏR MƏRƏSAN

(səndən yaxşılıq ummuram, artıq zərər də yetirmə)

Tarix təkrar olmaqdadır. İran camaatını, zülm, əsarət və qaranlıqda saxlamağı lazım gören siyasət maharibə nəticəsində cəbrən meydana çıxan zahiri demokratiyaya axır qoymağa çalışmaq və vətənimizi əcnəbilərə satan xain ünsürlərin fealiyyətinə geniş meydan açılmışdır.

Tehran səri qədəmlə irticəyə tərəf getməkdədir. Başımıza Yunan xalqının başına gələn oyunu gətirmək fikrindədirlər. Məclis, dövlət və mətbuat satılmış xain adamların əlinə düşmüşdür. Bunlar vırıb, yıxıb, dağıdıb öz siyasətlərini yeritmək istəyirlər.

Azadlıq, demokratiya naminə çalışmaqda olan qüvvələr cürbəcür bahənalılar ilə boğulub tarumar edilməkdədir.

Rizaxandan daha qabağa, daha xəşin bir cəllad vucuda gətirmək nəqşəsi ciddi surətdə mövqeyi icrayə qoyulmuşdur.

İran maharibə zamanı demokratiya cəbhəsinin qalibiyyət körpüsü olduğu halda, sülh zamanı böyük istemər dünyasının səngəri olmalıdır, deyib milyonlara bəliq zəyif xalqları əsarət və qul halında saxlamaq üçün onu hərım və səngər yaratmaq, azadlıq və hürriyyətimizi bu məqsəddə qurban etməyə çalışırlar.

Seyid Ziya əlilə çıxan saysız - hesabsız irticə ruznamələr, Dəşti, doktor Tahiri, İsfəndiyari və sairələrinin məclisdə oxuduqları rəcəzlər və çevirdikləri hoqqalar hamısı bundan ötrüdür.

Bundan ötrüdür ki, hətta Təbrizdə belə bəzi pis adamlar cürət edib azadlıq əleyhinə xainanə şeyiələr intişar verir. Meyxanalarda, pis yerlərdə sel kimi pul xərc edir. Macəracu ünsürləri satın alıb xalqın fikrini onların vasitəsilə zəhrləməyə çalışırlar.

Satılmış irticə mətbuat ilə, zəməzmə başlamış, xaricə radioların həmahəng olması da ittifaqi bir məsələ deyildir. Əleyhimizə qalxan irticə qüvvələr xarici istemərçi mənbələrin barmağı ilə oynamaqdadır.

Tarix bizim öhdəmizə böyük bir vəzifə qoymuşdur. Biz Azərbaycanda sarsılmaz bir azadlıq qələsi vucuda gətirməliyik. Tehrandə və İranın ayrı iyalətlərində əcnəbi dəsturu ilə əzilən demokrat və azadixah

şəxəslər bizə pənah gətirəcək. Azad və demokrat vətənimizin şanlı bayrağı altında müqəddəs vəzifələri olan azadlıq mübarizəsini davam etdirə cəklər.

Azərbaycan Tehran ilə bir yerdə əsir Hindustan olmaqdan əvvəl özü üçün azad İrland olmağı tərcih verir.

Tehran hərzə və hərcaı gözəllər kimi hər gün bir lotunun qucağına atıla bilər. Azərbaycan isə namus və heysiyyətinə əlaqəmənddir. O bir daha biyganələrin alçaq nökrü olan Rizaxanların boyunduruğu altına girməz və gündə bir lotuya təslim olmaz.

Biz hər qiymətə olur olsun cahani hadisələrin verdiyi imkandan istifadə edib azadlığımızı təmin edəcəyik.

Boşboğaz və xain yazıçıların qılıqalı bizi tutduğumuz yoldan geri qaytara bilməz. Firqəmiz bütün Azərbaycan xalqının sağlam və azadixah ünsürlərini öz bayrağı altına toplamağa müvəffəq olmuşdur...

Artıq bizim fəth və qəlbəmizi hiss edən camaat dəstə - dəstə, guruh - guruh sıralarımıza daxil olmaqdadır.

İdarəmizə ətrafdan sel kimi axıb gələn təbrik telqraflarını çap edib intişar verməyə belə fürsət tapa bilmirik. Bu isbat edir ki, Azərbaycan xalqının düşmənləri vəhşət düşməkdə iştibah etməmişlər.

Azərbaycan azadlıq və demokratlıq yolunda böyük qədəmlə irəliləyir. Tehran isə bərəks irticaa uyub geri getməkdədir. Ona görə azadixah Azərbaycan ilə Tehranı zorlayıb çəngəlinə alan irticaı dövlət arasında fasilə artır, böyüyür, kiçilməz bir hala gəlir. Bu isə bizim təqsirimiz deyildir.

Tehran xalqı öz gedisini ciddi surətdə bir daha nəzərdən keçirməli dir. O gözlərini açıb qabağa çox diqqətlə baxmağa məcbürdür. O hənz bilmir ki, zor ilə iş başına keçənlər onu hara aparır və nə kimi məqsədə sövq edir.

İşin axırını hesab etmək nəticəsindədir ki biz Tehrana müntəzir olmayıb bir çox məsələlərdə hesab və xərcimizi ayıraraq öz əlimizə almağa çalışırıq. Biz heyvan deyilik ki, noxtamızı mərmuz və məşuk adamlara tapşırıb, onların dalınca gedək. Yolumuz ayrıdır. Biz azadlıq, demokratlıq yolundan dönmə bilmərik. Bu yoldan dönmək həlakət və inqirazi qəbul etmək deməkdir. Bu işi biz görməyəcəyik. Siz isə muxtarsız hara gedirsiniz gedin. Leykən bizim ilə işiniz olmasın.

Farslar demişkən: «məra be xeyre to omid nist şər mərəsan»

P

«Azərbaycan» ruznaməsi no 8. 29 şəhərirv 1324 cü il,

LONDON KONFRANSI MÜNASİBƏTİLƏ

Londonda təşkil olunan böyük demokratik dövlətlərin xaricə nazirləri yığıncağı görünür ki: ümum demokratik dıvlətlər kimi bizim üçün də bıyık əhəmiyyətə malikdir.

Müharibə xatəmə tapar- tapmaz ölkəmizdə irticai ünsürlər baş qalxızıb iyirmi illik istibdad və diktatorluq üsulunu dübarə diriltməyə başlamışlar.

Məclis və dıvlət maşını tamamilə demokratizmin düşməni olan müstəbidlər əlinə düşüb Aonlar bu böyük vasitədən istifadə edərək xalq azadlığı və həqiqi demokratiya yolunda mübarizə edən fədakar qüvvələri əzib məhv etməkdədirlər.

Daha qəddar olan bəzi satılmış dövlət məmurları işi o yerə yetirmişlər ki, böyük yığıncaqlarda xalq süngü gücü ilə ayaqdan salıb toxunulmazlıq hüququ olan millət nümayəndələrini ıldürməyə cəsərət edirlər.

Bütün müharibə zamanı alman faşizminin əleyhinə yorulmadan mübarizə aparan azadixah ruznamələrimiz qanunsuz, məhkəməsiz məmləkətin əsas qanunlarının xilafına olaraq bağlanmış və qeyri-qanuni olan hökuməti-nizamı paytaxt üzərində hakimi-mütləq kəsilmişdir.

Biz bilmirik Atlantik xartiyası nə oldu. Potsdam konfransının qərarları niyə İrana şamil ola bilmədi?

Bu gün irticai və Şərq despotizm ruhu ilə ruhlanmış «hur», «Nəsime-sabah», «Kişvər» kimi satılmış sağ mətbuat açıq surətdə azadixahları və müharibə zamanında var gücləri ilə müttəfiqlər və azadlıq cəbhəsini müdafiə edənləri ağır, vəhşicəsinə cəzalarla təhdid etməkdədirlər. Bunlar çox aşkar bir dil ilə deyirlər.: «Qoy müttəfiqlər qüvvələrini aparsınlar,

onda biz sizə azadlıq və demokratiq nə olduğunu göstərək».

London konfransı əcaba bu qorxulu irticadan xəbərsizmi?

Bütün dünya azadlıq və demokratiq ilə iftixar etdiyi bir halda, iranlılar beş-üç nəfər azadlıq düşmənlərinin boyunduruğu altında əbədi olaraq qalmalıdırlarmı?

Bundan əlavə Atlantik xartiyası bütün dünya millətlərinə öz müqəddəratını təyin etmək haqqını vermişdir. Biz azərbaycanlılar da bu haqdan istifadə edib İran daxilində öz müqəddəratını təyin edib verdiyimiz böyük qurbanlar bahasına əldə edilən qanuni-əsasını diriltmək istəyirik.

Buna London konfransı ciddiən təvəccöh etməlidir. Bizə sabit olmuşdur ki, əgər Azərbaycanda mühkəm bir azadlıq səngəri vücuda gəlməzsə İran camaatı həqiqi azadlığa nail ola bilməz.

Azərbaycan İran azadlığının işıqlı məşəli olmuş, o həmişə işıqlı halda qalmalıdır.

Buna gürə arzu edirik, müttəfiqlərimiz millətimizin büyük xidmətini nəzərə alıb onun mürtəcə ünsürlərə əsir olmaq yollarını məhdud edəcək və xalqımıza həqiqi demokratik bir rejim vücuda gətirmək imkanı verəcəklər.

P.

«Azərbaycan» qəzeti no 9, 21 sentyabr 1945-ci il. 30 səhrivər

İRTİCA BAŞ QALDIRDI

Hələ müttəfiqlərin qoşunları Tehran darvazasından rədd olmamışdı ki, irtica baş qaldırıb azadlıq yolunda mübarizə edən siyasi cəmiyyətləri fişar altına almağa başlamışdır.

Bəndəri Ənzəli nümayəndəsinin hökuməti nizami məmurlarından Zərrinkəfş vasitəsi ilə şədid bir surətdə yaralanmasını ruznaməmizdə yazmışdıq. Təzə gələn xəbərlərdə deyilir ki, bir çox azadixahlar toqif edilmiş, sol cərəyana mənsub olan cəmiyyətlər qadağan olunmuş. məruf və məşhur azadixahların mühüm bir hissəsi zindana salınmışdır.

Zindanilər arasında İran kargərləri şurasının məşhur katiblərindən Riza Rusta da vardır.

Rusta guya Parisdə təşkil olunan Beynəlxalq Kargər İttihadiyyələrinin konqresində şirkət etmək üçün viza alıb bir neçə saatdan sonra əziyyət edəcəyimiş.

Sədr dövlətinin bu vəhşi hərəkəti İranda hökmran olan faşizm hakimiyyətinə sözsüz bir dəlidir. Qoy dünya kargərləri görüb, eşidib anlasınlar ki, azadlıq cəbhəsinin ciddi müdafiəçiləri dərəcəyə və müstəbidlər tərəfindən nə kimi şərait altında mübarizə aparmaq məcburiyyətindədirlər. Qoy Amerikanın, Fransanın, İngiltərənin fəhlələri bilsinlər ki, İranda demokratiya və azadlıq boş və müvhum sözlərdən ibarətdir.

Qoy bütün zəhmətkeş dünya bilsin ki, bərbəriyyət və zorakılıq elə bir mərhələyə gəlib çatmış ki, minlərcə xalqın hüsurunda suiçəsdə, tohin və təhqirə məruz qalan, məclis nümayəndəsi məclisdə öz şikayətini deməyə qadir olmayır. O, yaralı halda danışmaq istəyirkən xain, yalançı və fitnəkar ünsürlər kəməli-namərdlik ilə məclis iclasını tərkdirlər. Özünün şəhaməti və istedadı sayəsində bütün İranda şöhrət və məhəbbət kəsb edən nümayəndə məcbur olur məclisin tamaşaçıları üçün sözlərini desin.

Bu qabili-təhəmmül bir vəziyyət deyildir. Müttəfiqlərimiz gərək bu irtican qarşısını almaqda İran azadixahlarına kömək etsinlər. İrtica yaralı əjdaha kimi qudurub həmləyə keçmişdir. Müttəfiqlər bu

məsələdə gərək bitərəf qalmasınlar. Ondan ötrü ki, irticanın xainanə pəncəsi altında əzilənlər onların dostluğundan başqa ayrı bir ittiham ilə müttəhim deyildirlər.

Bu gün Tehran həbsxanalarını dolduran azadixahlar il yarım bundan əvvəl ziddi-faşist olduqları üçün həmin oğru və cahil fərmandehlər tərəfindən tohin və təhqir edilirdilər. İndi də bu yalançı pəhləvanlar, bu pəhləvanlar ki, sərbazlığın və İran millətinin şərəfəti və namusu hesab olunan əfsərliyin heysiyyət və abırını ayaqlar altına alıb dövlət avtomobillərindən istifadə edərək uzaq şəhərlərə qaçmışdılar. İndi də miyhənpərəst və fədakar sərbaz və əfsərlərin başını aşağı salmaq üçün xalqın başına bəla kəsilib azadlığın küçünü kəsməyə, azadixahları ayaqdan salmağa çalışırlar.

Biz bu yalançı pəhləvanların şücaətlərini imtahandan çıxarmışıq. Bunlar silahsız xalq üçün qəhrəmandırlar. Mərhum böyük yalançı pəhləvanı bunu özünün son hərəkəti, yəni paytaxtı tərk edib İsfahana doğru qaçması ilə isbat etmişdi.

İran xalqı təcrübədə görüb anladığını bir daha imtahan edə bilməz. Bizə yalançı qəhrəmanlar və füqərə başında bəla kəsilən qəhrəmanlar deyil, millətin etimadını qazanıb onun səadəti yolunda varlığı ilə mübarizə edən milli azadixahlar rəhbərlik etməli, dövlətimiz, hökumətimiz demokrasi üsuluna inanan şəxslərin əlinə tapşırılmalıdır.

P.

«Azərbaycan» qəzeti №11, 24 sentyabr 1945-ci il.2 mehr

AZƏRBAYCANIN BÖYÜK XALQ VƏ MAARİF XADİMİ RUŞDİYYƏ

Yüz ilə yaxın ömrünü maarif yolunda, azadlıq yolunda nadanlıq və cəhalət əleyhinə mübarizə işinə sərf etmiş olan qocaman müəllim, mərhum hacı Mirzə Həsən Ruşdiyyə Azərbaycan millətinin fəxr edəcəyi, ən parlaq və tarixi simalardan biridir.

Ruşdiyyə Azərbaycan xalqının ən böyük xalq maarif xadimidir. O, yaxşı bilirdi ki, hər xalqın tərəqqisi onun mədəni maarif səviyyəsinin tərəqqisi üçün şərait və vəsaitin mövcud olmasından asılıdır. Məhz buna görə də o, bu şəraiti yaratmaq və lazımlı vəsaiti əldə etmək uğrunda var qüvvəsi ilə çalışmışdır.

Ruşdiyyə böyük təcrübəli bir müəllim idi. O, təlim və tərbiyyə üsulunun əsası olan ana dilini təbliğ və tərviç edirdi. Belə ki, o hər şeydən əvvəl Azərbaycan əlifbasını asanlaşdırmaq fikrinə düşmüş və sovti üsul ilə Azərbaycan dilini dərs demək təşəbbüsündə olmuşdur. Bu üsulün köməyi ilə uşaqlar öz ana dillərini altmış saatlıq tədris müddətində yazıb-oxumağı öyrənə bilirdilər.

Azərbaycan dilinin tədrisi üçün Ruşdiyyənin üslub ilə təlif etdiyi məşhur kitab qırx il bundan qabaq Təbrizdə çap və nəşr olunmuş «Vətən dili» adlı tarixi əsəridir. Bu kitab istər doğma Azərbaycan dilində olması etibarını ilə istər təzə sovti üsul tədrisi ilə yazılması cəhətdən və istərsə də elmi nöqtəyi-nəzərdən Azərbaycan maarifi tarixində misilsiz bir əsərdir.

Hacı Mirzə Həsən Ruşdiyyənin təzə tədris üsuli əsasında məktəblər açması səyi xüsusilə əhəmiyyətlidir.

Ruşdiyyənin açdığı məktəb istedad və mövhumatçılar tərəfindən doqquz dəfə bağlandısa da, o öz fikrindən əl çəkmədi. Təzə məktəbdə, təzə əlifba əsasında Azərbaycan dilində tədrisi davam etdirdi. Böyük maarifpərvər xadim Hacı Mirzə Həsənin fəaliyyətini bu kiçik məqalədə lazımınca şərh etmək qeyri-mümkündür. Biz oxucularımıza Azərbaycan dilində olan onun «Vətən Dili» ünvanlı əsərinin elmi təhlilini və nümunə olaraq bir səhifəsinin klişəsini çap etməyi vədə edirik.

P.

«Azərbaycan» qəzeti no 11, 24 sentyabr 1945-ci il, 2 mehr

I Riza şah nəzərdə tutulur.

ƏRBAB VƏ RƏİYYƏT MƏSƏLƏSİNİN HƏLLİ

Ərbab və rəiyət məsələsi şəhərin xaricində ənzarı cəlb edən məsələlərdən biridir. Rəiyət məqamate mərbutə tərəfindən göndərilən bəxşnaməyə dayanıb Pəhləvi dövrəsində və ondan irəli zamanlarda bəzi tamahkar ərbablar tərəfindən ixtira olunan bidətləri vermək istəmir. Ərbablar isə toyuq bir qiçillidir deyə, bir qədəm də olsun irəli gəlmir, bir diynar da güzəşt etməyə tənəzzül etmirlər.

Nəticədə xərmənlərin çoxu yığılmamış qalmışdır. Başqa bir tərəfdən də kənlilərin içində bəzi adamlar tapılıb ki, baltanı dibdən vurub bəhrə vermək belə istəmirlər.

Bu məhsulun paymal olması, yağış və qar altında qalmasına müncər ola bilər. Ona görə mümkündür kəndlini acliq vadar etsin öz əlinin rəncini ərbabın icazəsinə müntəzir olmadan təsərrüf etsin. Bu surətdə ərbabların narizayəti və dad- qalı ocalacaq, rəiyət və ərbab ixtilafı gündən günə genişlənənəcəkdir.

Bildiyimizə görə ərbabların əksəri bu ixtilafın tezliklə rəf olmasına tərəfdardırlar. Onlar izafi vergilərdən sərfinəzər etməyə razıdırlar. Leykən bəzi nainsaf və boynu yuğunlar bu işə mane olur. Ö ölkədə şuluqluq və hərəmərə yaratmaq üçün zəminə hazırlamağa səəy edir, onsuz da başlanmış həriqi alovlandırırılar.

İstər əmniyyət və asayışi bərqrar etmək, istərsə ədl və insafi gözələyib zor deməyin qabağını almaq, istərsə məhsulun təlf olasına yol verməmək üçün dövlət məmurları bu işə bir axır qoymalıdır.

Biz arzu edirik ağıy ustandar rəsmən bir bəxşnamə ilə ərbab və rəiytin təkliflərini müəyyən etsin və kəndliyə nə qədər vergi vermək lazım olduğunu yazıb göstərsin və hansı bidətlərin ləğv edildiyini ərbablara qandırısın.

Əgər bununla belə ərbablar ixtilafı davam etdirməkdə israr edərsə kəndin ağısaqqallarından bir neçə nəfər və kəndlərdə dövlət numayndəsi olan kəxdudalar hüzurilə xərmənlər götürülsün. Bu surətdə ərbab öz haqqını götürmək istəməzsə, öz əlilə özünə zərər vırmış olur.

Əgər bu xüsusda ciddi bir qədəm götürülməzsə meydana çıxan hər hadisə və ittifağa səmacət edən ərbablar ilə kəndliləri əllərində alət edən macərəcu ünsürlərdən əlavə dövlət məmurları da məsul hesab olunacaqlar.

Firqə bu ixtilafın adılanə bir surətdə rəf edilməsinə ciddən tərəfdardır. Əmniyyətə ümumini hifz etmək üçün güzəştə hazır olan ərbablara, biz var qüvvəmizlə kömək edəcəyik. Şərarət peşə və macərəcu adamların əlində alət olmayacaq. Qanuni bəhrə verən kəndlilər də bizim səmimi dostlarımız olduğu üçün çalışacaq onların haqları paymal olmasın. Leykən yumurtadan, döşək pulundan, bayramlıqdan, quzu və cücə kimi birəhmanə vergilərdən ötrü dünyani qan dəryasına döndərmək istəyən ərbablar ilə, fürsətdən istifadə edib malik və rəiyt ixtilafı, hərəmərə və şuluqluğa çəkmək istəyən macərəcu və istifadəçi ünsürlər ilə Firqə, xalq düşmənləri kimi maamilə edəcəkdir.

Mir Cəfər Pişyşəvəri

«Azərbaycan», şümarə 13, məhr 4 - septabr 26

BİZİ ÖZ HALIMIZA QOYSUNLAR

Tehran ruznamələrindən biri frirqəmizi tənqid edərkən yazmışdı ki, azərbaycanlıların şikayəti yersizdir. Çünki İrənin ayrı əyalətlərinə də təvəccöh edilməmişdir.

Biz ayrı əyalətlər barəsində bəhs etmək istəmirik. Mümkündür bu iddia çox həqiqətə yaxın olsun. Lakin Azərbaycanın mərkəzi olan Təbriz şəhərini o məqalə yazanlar gəlib görsəydilər təsdiq edərdilər ki, Cəndəq

və Bəndərabbas ilə də belə rəftar edilməmişdir. Urmiyə, Ərdəbil, Xoy, qətən Kaşan və Qum ilə müqayisə edilə bilməzlər. Halbuki, Riza xan meydana çıxmazdan əvvəl bu şəhərlər abadanlıq və mədəniyyət cəhətdən hətta Tehranın özündən belə irəlidi idilər.

Təbrizdə teatr, tamaşaxanalar olduğu zamanda Tehrandə bu ad ilə adlandırmaq mümkün olan bir müəssisə belə yox idi. Astarada xalqın öz köməyi və təşəbbüsü ilə açılan mədrəsənin nəzirini İsfahanda görmək olmazdı. Təbrizin, Ərdəbilin ticarət müəssisələri bütün İranda şöhrət və etibarda birinci hesab olunardı. Urmiyyənin gözəlliyi, abadlığı İrani siyahət edən avropalıların əsərlərində mühüm yerlər tutardı.

İndi istəyirdik Azərbaycan haqqında məqalə yazanlar gəlib bu şəhərləri nəzərdən keçirə idilər. Təbriz hətta Qəzvin ilə müqayisə edilə bilməz. Orada əqəllən təzə üsulla icad edilmiş üç asfalt xiyabana təsadüf edplir. Böyük Təbriz şəhərinin mərkəzi xiyabanının yarısı belə asfalt deyildir. Yayda toz-torpaq, qışda palçıq və mirdablar sürünüb sürüklənən camaatı burada saxlayan fəqət naçarlıqdır.

Qışda yanacaq yoxluğu, yayda su qəhətliyindən Təbrizin hamamlarından istifadə etmək qeyri-mümkün olan işlərdəndir.

Bağçalar və həyətlərdə olan ağac və göyərti quruyub məhv olub gedir. Xalqın susuzluqdan fəryadı göylərə qalxır.

Sadə bir təhqiqat aparılırsa əhalinin yüzdə yetmiş traxom və sair göz naxoşluqlarına mübtəla olduğunun iddia deyil, həqiqət olduğu aşkara çıxar. İşsizlik xalqımızın əksəriyyətini təhdid edir. Bu cəhətdən şəhərlərimizi tərk edib bir parça çörək dalınca başqa şəhərlərə mühacirət edənlərin sayı gündən artır və qorxulu bir şəkil alır.

Mədrəsələrimiz çox fəna bir haldadır. Xalqın təvəccöh və rəğbətine baxmayaraq hətta şəhər əhalisi uşaqların yüzdə onunu mədrəsəyə göndərə bilmir. Aclıq və fəlakət nətiçəsində altı yaşlı balaların zəhmətindən birəhmanə surətdə istifadə edilir. Xalı karxanalarında, parça toxuyan əl dəzgahlarında çalışan kargərlərin yüzdə həştadı kiçik yaşlı tədris və tərbiyətə möhtac uşaqlardır. Bunların gündə iki riyal, bəlkə otuz şahı müzd alanları vardır. Beləliklə, azərbaycanın nəsli kəsilir və Azərbaycan xərabəzar hala düşür.

Azərbaycan xalqı İranın ayrı əyalətlərində yaşayan xalqlara bənzəməz. Bizim kəndlilərimiz qol gücü ilə hasil yaradır. Baqbanlarımız zəhmət və rənc sayəsində abadlıq vücudə gətirirlər.

Ab-həvamızın sərtliyi və ölkəmizdə uzun müddət davam edən qış fəsli xalqımızı fəal və zəhmətkeş, qüvvətli bir xalq olmağa vadar etmişdir. Ona görə nə tək Azərbaycan bəlkə bütün İranda vücudə gələn sənaye bu xalqın qüdrət və dözümünə minpətdardır.

Bəndərşahdan Bəndərşahpura qədər qurulan dəmir yol xətti bizim zəhmət və rəncimizin məhsuludur. Mazandaran və sair şəhərlərdə vücuda gələn fabrikləri Azərbaycan kargərləri dolandırır. Hətta, Tehranın ağır işləri bizim kəndlərimizi tərk edib çörək dalınca gedən cavanlarımızın öhdəsindədir.

Tehran ruznamələri tək qaziyə gedir. Azərbaycan ilə İranın ayrı yerlərində fərq yoxdur deməklə, özlərinin cəhalət və qərəzlərini sübuta yetirirlər.

Azərbaycan Tehrandan bir şey istəmir. Onu öz halına qoysalar kafidir. Ona imkan versələr, öz əlilə öz işlərini idarə etsin, bəsdir. Tehran bizi iflic və müəttəl etmişdir. Göz açmağa yol vermir, xırda bir iş görmək istərsək nəfəsimizi kəsir, əl-qolumuzu bağlayır.

Hər gün bir oğrunu üstəndar, fərmandar ünvanı altında əlinə böyük bir çəmədan verib, üstümüzə göndərir. Təzə və iti bir ülküc ilə min dəfələr ilə qırılmış başlarımızı qırmaqdən utanmırlar. Neçə aydan ziyadədir şəhər əncüməni intixab etmişik. Hələ onun təsdiqindən bir xəbər yoxdur. Oğrular, dövlət pulunu mənimsəyənlər başımıza hakim kəsilib hər bir qədəmdə qarşımıza əngəl çıxarırlar.

Nə üçün əlli illərlə məmləkəti müəttəl edən oğru, yalançı və xain məmurlar yenə gərək məmləkətə əlaqəmənd olan fəal və təzənəfəs bu azərbaycanlılardan qabaq tutulsun?

Azərbaycanlı, hətta bu naqis qanunlar baqi qalsa belə özünü idarə etməyə qadirdir. Tehrandan biz heç bir kömək istəmirik. Bizi öz halımıza qoysunlar. Bu fəqir vəziyyətdə belə onların xain məmurlarıdan yüz qat yaxşı bir surətdə işləyə bilərik.

«Azərbaycan» qəzeti, no 14, 27 sentyabr 1945-ci il. 5 mehr

FİRQƏMİZİN BİRİNCİ KONQRƏSİ MÜNƏSİBƏTİLƏ

Müəssislər cələsəsinin qərarı üzrə 1324-cü il mehr ayının 9-da (1 oktyabr 1945-ci il) firqəmizin birinci konqresi dəvət edilmişdir. Bu konqreyə Azərbaycanın tamam şəhərlərindən nümayəndələr gəlməyə hazırlaşırlar.

Bu gün axşam 5-də ümum üzvlərimizin böyük iclası Firdovsi salonunda(1) təşkil ediləcəkdir. Bu iclasda şəhər təşkilatımızın əsası qurulmalıdır.

Konqremizin qarşısında böyük bir vəzifə vardır. O dərvaqe təşkilatımızın məclisi-müəssisan vəzifəsini ifa edəcəkdir.

Konqre çox təcili çağırılmışdır. Lakin o xalqın ehsasatı, şövq və zövqi üzrə qurulur. Ona görə, onun təsmimləri gələcək konqrelər üçün çox qiymətli ola biləcəkdir.

Konqrə birinci növbədə gərək firqəmizin məramnaməsini təsvib etsin. Gələcək fəaliyyətimizin bənaməsi olan bu böyük sənədin tənziminə artıq dərəcə diqqət etməliyik. Firqəmizin yorulmaq bilməyən müəssisələri bu az müddətdə onu yazıb hazırlamağa müvəffəq olmuşlar. Konqrə isə onu nəzərdən keçirib islah edəcəkdir.

Müraciətnaməmizdə olduğu kimi məramnaməmizin də əsasını məşrutə və qanuni-əsasının ehyası, Azərbaycan xalqının öz daxili işlərini idarə etməkdə muxtar olmasını təmin etmək üçün tezliklə əyalət və vilayət əncümənlərinin intixabı ilə bərabər ana dilimizdə yazıb-oxuyub dövlət idarələrindən istifadə etmək məsələsi təşkil edir.

Bu əsas üzrə məramnamədə kənd və torpaq məsələsi, maarpf və fərhəngin tərəqqisi, Azərbaycanın sənətiləşdirilməsi, həmçinin ticarətimizin düzgün yola qoyulub gündən-günə artmaqda olan işsizliyin qabağının alınması kimi mühüm həyati məsələlər ətrafında əməli tədbirlər və sadə yollar göstərilmişdir.

Biz istərdik konqrəyə intixab edilən məsləkdaşlarımız bu xüsuslarda hazırlanıb öz fikirlərini açıq və aydın surətdə bəyan etməklə firqənnn quruluşunda iradələrini dəxalət versinlər.

Hətta firqəmizə daxil olmamış xeyirxah əşxasın da göstərişlərini biz kəməli-məmnuniyyətlə nəzərdə tutmağa hazırıq.

Firqəmiz xalq firqəsi olub ümum millətə dayandığından xalqın fikrinə çox ciddi surətdə əhəmiyyət verməlidir. Bunu biz həmişə yadımızda saxlamalıyıq.

İnkər etmirik hər bir təşkilat üçün olduğu kimi, təşkilatımıza müxalif olanlar tapıla bilər. Əgər bu müxalifət sırf əqidə və məslək üstündə olmuş olsa bizim bədimizə gəlməz. Lakin, yalançı, müğriz, xudxah və istifadəçi, yaxud mürtəcelər tərəfindən təhrik ya tətmi edilən ünsürlər tərəfindən göstərilən müxalifətlərlə mübarizəmiz amansız və rəhmsiz olacaqdır.

Əqidə, fikir, məslək bizim nəzərimizdə demokrat olduğumuz üçün möhtərəmdir. Məramnaməmizdə dəxi bu mövzuu çox sərəhətlə yazmışıq. Lakin şəyyadlıq, siyasi külahbərdarlıq, fitnəculuq və xalqın ruhunu müzür təbliğat ilə zəhərləmək, fikir, əqidə və təşkilat azadlığına zərbə olduğu üçün firqəmiz tərəfindən böyük xəyanət sayılır və biz bu kimi cərəyanların genişlənməsinə imkan verə bilmirik. Tülkülər kimi gizlənilib müstəbid ruznamələrə yalan xəbər yazanlar adlarını yazılarının altında qeyd etsə idilər, xalq görə bilərdi ki, nə kimi axmaq və kiçik adamları bizim qarşımıza çıxarmaq fikrindədirlər.

Marağada rəisi-cümhuru nampzəd göstərmək, 888 nömrəli xəfiyyə namından ölü toyuğu küldürə bilən iftiralarla, hətta Tehranın gözübağlı bitərəflərini iğfal etmək mümkün deyildir.

Firqəmpzin müəssisləri öz sözlərin ələni surətdə ruznaməmizdə yazıb xalqa göstərirlər. Böyük konfranslarda danışılan sözlərimiz xalqdan gizli deyildir. Bununla belə yalan şayiələr ilə öz könüllərini şad etmək istəyənlər əcəba dünyanın ən axmaq adamları deyildirmi?

Bizim yalan şayiələrdən elə bədimiz gəlmiş. Çünki xalq onların intişar verənlərin müğriz olduğunu bu vasitə ilə daha tez təşxis verə bilər. Qoy hər nə ə-lərinə gəlir yazıb Tehrana göndərsinlər. Ya Tehrandə öz idarələrinin pəncərəsindən eşiği görə bilməyən ruznamə müdirləri istədikləri sözü quraşdırıb ruznamələrində yerləşdirsinlər. Bunların camiədə heç bir təsiri ola bilməz. Biz həmişə yazmışıq: Yolumuz düz və məqsədimiz aşkardır.

Biz Azərbaycan xalqının səadətini və İranın səfalət və fəlakətdən xilasını istəyirik.

P.

«Azərbaycan» qəzeti no 12, 25 sentyabr 1945-ci il, 3 mehr

1 Təbrizdə Firdovsi adına orta məktəb

FİRQƏ OYUNCAQ DEYİLDİR

Xalqın firqəmizə olan hüsn-rəğbəti çoxlarını yuxudan oyadıb təşkilatımıza çəkməkdədir. Müxtəlif təbəqə və dəstələrə mənsub olan əşxas, dəstə-dəstə gəlib yazıb özlərini üzv olmağa müərriflik edirlər.

Bu axının içərisində yaxşı adamlar və sağlam fikirli azadixahlar, təcrübəli demokratlar olduğu kimi, yalançı ünsürlər də vardır.

Bu ünsürlər kənarda müxalifət etməkdən məyus olub, bizə təşkilatımızın içərisində oyun açmaq fikrindədirlər.

Bunların bəzisi çox şeytanlıq və bədzatlıq ilə işə girişmişlər. Əvvəl firqədən, çəmiyyətdən, məram və məsləkdən dəm vurur, sonra xırda və əhəmiyyətsiz nəzərə gələn iradlarla sadə üzvlərin etimadından sui-istifadə etməyə çalışırlar. Bunların neyrəng və hiylələri çox mahiranədir. Bir vaxt üzvlərimizin və müəssislərimizin bəzilərini təmcid edir, ancaq bir, ya neçə nəfərə nisbət bədbinlik göstərirlər. Ayrı bir vaxt firqə başında duranlardan birinə təməllüq deyir, ayrılarını yarayan-yaramayan töhmətlər ilə ləkələndirməyə və bu vasitə ilə ortaya nifaq salmağa çalışırlar.

Əlbəttə, bu hoqqaların qabağını almaq çox tez bir zamanda mümkün olacaqdır və firqə üzvləri çox tezliklə onları tanıyıb ağızlarını yumacaqlar. Bundan çox bəhs etməyə gəlməz.

Qorxmalı-yaramaz ünsürlərin başçısı əqidə və məslək müxaliflərinin təşkilatımıza soxulmalarıdır. Bunun indidən qabağı alınmazsa firqə çox tez bir zamanda şikəst tapa bilər.

Bunlar firqəmizin sıralarına qeyd və şərtlə daxil olmaq istəyənlərdir.

Bunlar o adamlardır ki, deyirlər: Biz sizin şüarlarınızın hamısını qəbul edə bilmərik. Onların bəzisi bizim səliqəmizə uyğun deyildir. Biz demokrat olarıq amma bu maddələrə səs vermərik. Biz onlara deməliyik ki, siz buyurun öz məsləkinizə müvafiq bir firqə yaradın. Bizim məsləkimiz budur. Kim bu məsləki tamamilə qəbul edərsə bizim cərgəmizə daxil ola bilər. Kim qeyd və şərt qoymaq istəyirsə, buyurub getsin. Firqə ondan ötrü deyil ki, hər kəs onun içində özünə məxsus bir məslək və bir prinsip icad etsin. Firqə həmfikirlər, həmməsləklər təşkilatıdır. Onun bütün üzvləri bir məram və bir nizama tabe olmalıdırlar.

Yalançı ünsürlər eşitdiyimizə görə şəhərlərdə təşkilatımıza yol tapa bilmişlər, onların içərisində mərmuz adamlar da vardır.

Biz bunu aşkar surətdə deyirik: Demokratik firqəmizin məram və nizami daxilində hər kəs öz fikrini bəyan edə bilər. Şüarlarımızı tamamilə qəbul edən əxşasın şədiddət tənqidlərinin eşitmək bizim ən mühüm vəzifələrimizdəndir. Lakin şüardan kənarda edilən təkliflər bizim düşmənlərimizin tələfini olduğu üçün əbədən nəzərdə tutulmayacaq. O fikirlər tərəfindən israr edənlər istər firqənin konqresində, istər ayrı müəssisələrdə görünürsə çox sadə bir surətdə təşkilatdan ixrac ediləcəkdir.

Ətrafa intixab işindən ötrü gedən firqə məmurları bunu açıq və aydın bir surətdə firqəyə dövtələb olanların nəzərinə yetirməlidirlər.

Əgər bu kimi adamlar konqreyə intixab edilmiş olsalar zəhmət çəkib gəlməsinlər. Onları etibarnamə komisiyonu rədd edəcəkdir.

Demokrat firqəsində demokrat olmayan adamlara yer yoxdur.

Müraciətnaməmizdə göstərilən şüarları islah etmək mümkündür. Lakin onların əsas və prinsipini dəyişmək olmaz.

Milli dildə tədris, məhəlli və iqtisadi muxtariyyətin qanuni əsası üzərində qurulması, lazım olan əyalət və vilayət əncüməni kimi məsələlər dəyişilməz.

Bundan əlavə bəzi sol söz danışan, özünü daha azadixah göstərmək istəyən adamların da zərərli sözlərinin qabağı alınmalıdır. Bunlar əgər öz xəternək şüarlarını təkrar edərlərsə, sağ və irticai ünsürlər kimi firqədən uzaqlaşdırılırlar. Bunlar Azərbaycanın ilhaqi məsələsini intişar verənlərdir.

Azərbaycanı İrandan ayıraraq ayrı məmləkətə yapışdırmaq sözü fəqət firqəmizin bütün düşmənləri tərəfindən intişar tapmışdır. Biz bu şüarların yalan və mənasız olduğunu əməldə isbat edirik. Biz İranın

istiqlal və tamamiyyətinə şədidən əlaqəməndik. Azərbaycan isə İran daxilində öz mədəni, milli haqqına malik olmalıdır.

Bu haqq və ixtiyarı Azərbaycan xalqı qırx il bundan əvvəl silah gücü ilə almağa müvəffəq olmuşdur. Biz onu diriltmək istəyirik.

Yalançı demokratlar isə deyirlər: Azərbaycan sözü-nu belə ağıza almaq olmaz. Əslən azərbaycanlının dili: yoxdur.

Yainki Azərbaycanın varını çəkib Tehrana aparanlar barəsində danışmaq zülfü-yarə toxunmaq deməkdir. Əsrimiz bu sözlərə gülər və onu diyənləri məsxərə edər.

Belə demokratlar buruyub Zülfüqari (1) kimi öz xüsusi və ailəvi demokrat firqələrini qursunlar, bizim onlar ilə rəfaqətimiz tutmaz.

«Azərbaycan» qəzeti № 15,28 sentyabr 1945-ci il. 6 mehr

1 Azərbaycanın Zəncan mahalında iri torpaq sahibi olmuşdur.

AZƏRBAYCAN ÖZ TARİXİ VƏZİFƏSİNİ UNUTMAZ

Azərbaycan azadixahlarının firqə təşkili ilə məşğul olduqlarını görünür, Tehran müstəbidləri onların ümum İran azadlığına laqeyd olmaları kimi tələqqi etmişlər. Bu doğru bir təfsir deyildir. Tehran və İranın ayrı şəhərlərində azadlığı məhv etməyə başlayan qara qüvvələr öz təkliflərini düşünməlidir.

Azərbaycan Tehranın oyunlarına çox mənfə və bədbiqlik ilə baxır. Bu sadəlik ilə məşrutə və qanuni-əsasını ortadan aparmaq olmaz. Beş-on nəfər müstəbid istədiyi kimi xalqın qan və silah gücü ilə aldığı azadlığı poza bilməz. Xain və müstəbid məclis vəkilləri bir daha qan və qurbanlıq tələb edirlər.

Sədrüləşrafın qəbul edilməsi, azadixah cəmiyyətlərin qadağan olunması, ruznamələrimizin qapanması, azadlıq yolunda mübarizə edən qəhrəmanların həbs edilməsi İran millətinə elan-hərb deməkdir. Sədr hökuməti və məclisin müstəbid nümayəndələri bu elanı-hərbdən qalib çıxma bilməyəcəklər.

On və on beş nəfərdən çox olmayan Səttar xan dəstəsi bir gün bütün dünya ictimaiyyətinə qarşı dayanaraq məşrutəni irəlilətməyə müvəffəq oldu. Onun altmış mindən ziyadə mütəşəkkil şagirdləri bu asanlıq ilə məşrutə və azadlıq pərçəminin ayaqlar altına salınmasına yol vsrəcəklərini arzu edənlər qətən axmaq və divanələr ola bilər.

Azərbaycan Demokrat firqəsi bütün İran xalqlarının azadlıq və nicat ordusudur. Bu firqə iyirmi beş günlük sürdüyü ömründə böyük müvəffəqiyyət qazanmış, onun sədası bütün Azərbaycan şəhərlərini bürümüşdür.

İyirmi beş gündə altmış min üzv toplamaq dünya tarixində az təsadüf olan işlərdəndir. Xalqı bu azadixah təşkilatın tərəfinə toplayan əcəba iman, əqidə və ehsasatdan başqa nə ola bilər? Bu ehsatın qabağını heç bir qüvvə sədd edə bilməz.

Biz məqalələrimizin birində yazmışdıq: «Əgər Tehran özünü irticain qucağına atarsa, biz öz azadlığımızı müstəqil bir surətdə təmin edəcəyik». O işimizin başlanğıcı idi. İndi firqəmizin qüdrəti o qədər artmışdır ki, bir qədəm irəli qoyub deyirik: «Əgər Tehran tutduğu irticai yoldan qayıtmaq istəməzsə, biz onu qəhr və qəzəb ilə o yoldan qaytarmalıyıq».

İran azadixahları arxayın olsunlar ki, Azərbaycan onları tərk etməyib, həmişə olduğu kimi qəti çarpışmada onların möhkəm arxası olacaqdır.

Bizim əmniyyət və asayiş şüarlarımızı sui-təbir edib xalqın əmniyyət və asayişini ayrı yollar ilə pozmaq istəyənlər od ilə oynadıqlarını bir dəfə anlamalıdırlar.

Azərbaycan xalqı yatmamışdır. O, bu gün hər bir zamandan qüdrətlidir. Əgər üç həftə bundan irəli azadixahlar səfində intizamsızlıq, əcələ və hədəfsiz hərəkətlər nəzərə çarpırdısa, bu gün onları idarə etməyə qadir müntəzəm bir mərkəz vücuda gəlmişdir.

İxtilaf və nifaq nəğməsi çalmağa başlayanlar ağızlarını yumub yerlərində oturmalıdır.

Biz təkrarən demişik: Təbəqatı mübarizə aparmırıq. Əmma, əgər bizim hüsni-əməlimizdən sui-istifadə edib azadixahlar və xalqın zəhmətkeş təbəqəsini fişar altına almaq istəyənlər tapılırsa, firqəmizin onlara nisbətən rəftarı çox şiddətli olacaqdır.

Tehran bunu bir dəfə bilsin ki, Azərbaycan azadixahları onların xəyanətkar hərəkətlərini dəqiq bir surətdə təqib edirlər.

Sədrüləşrafı hökumət başına keçirən məclis İran millətinə və məşrutəyə xəyanət etmişdir. Çünki, bu müstəbid İran azadixahlarının və İran məşrutəsinin baş düşmənlərindəndir.

Xainlərin cəzasını millət özü təyin edəcəkdir.

İran azadixahları ciddən ümidvar olmalıdır. Sədrüləşrafların xain əllərilə zindanlara salınmış, mübarizə aparən azadlıq qəhrəmanlarına qardaşlıq salamı!

C.

MUXTARIYYƏT MƏSƏLƏSİ VƏ ƏNCÜMƏNİ ƏYALƏTİ

Tehranaın dad-fəryadı yersizdir. Bu dad-fəryad İran millətinin deyil, məmləkətin əsarətindən sui-istifadə edənlərindir ki, hovçuluqla, bizim başladığımız milli işi əsərsiz qoymaq istəyirlər. Demokratik bir ölkədə əhəzab və əqaid azaddır.

Əhəzab öz fikir və əqidələrini istədikləri kimi yazıb intişar verə bilərlər. Bu günə qədər vətənimizin Federativ və ya Xudmuxtar əyalətlərindən təşkil edilməsi məsələsinin öz məramnamələrində yazan cəmiyyətlər az olmamışdır. Hətta Seyid Ziyanın Şəairi-millî adı altında yazıb intişar verdiyi elamiyyədə açıqdan-açığa İranın müttəhid dövlətlər halına salınması irəli sürülmüşdü. Bu gün bizim əyalət əncüməni vasitəsi ilə daxili ixtiyaratımızın təmin edilməsi şüarını Azərbaycanın İrandan ayrılması adlandırılan yalançı məclis nümayəndələri o gün bir kəlmə də olsun bu xüsusda danışmadıqları halda, bu gün riyakar dul arvadlar kimi göz yaş tökməyə başlamışlar.

Bəs görünür mətləbin kökü ayrı yerdədir.

Onlar əyalət əncüməni ya Azərbaycan dilindən vəhşət etmərlər. Onları qorxuya salan böyük azadlıq məsələsidir. Onlar tarixin təkrarından vəhşətə düşmüşlər. Onlar qorxurlar Azərbaycan məşrutə aldığı kimi onu diriltməyə qiyam etsin. Onlar qorxurlar Azərbaycan Demokrat Firqəsi onların zor və pul vasitəsi ilə nümayəndə çıxmalarına xatəmə qoysun.

Bu təsadüf deyil, əleyhimizə elamiyyə sadir edən xainlər Azərbaycanın sərvət və samanını Tehrana çəkib aparanlardır.

Biz inkar etmərik, əlimizə qüdrət düşərsə Azərbaycanı tərək edib Tehrana və ya ayrı şəhərlərdə Azərbaycanın gündən-günə genişlənməkdə olan azadlıq hərəkatına müxalifət edən xainlərin əmlakının müsadirə olunub millət ixtiyarına verilməsini təmin edəcəyik.

Bu təzə bir iş deyildir. Böyük Fransa inqilabı bunu bütün dünyaya öyrətmişdir.

Xalqın dəstrənci ilə toplanmış sərvət onun azadlığı əleyhinə sərf edilə bilməz və buna yol vermək xəyanətdir. Firqəmizin bu şüarını mülkiyyət əleyhinə təbir və təfsir edənlərin müğriz və fitnəkar olduğu məlumdur. Torpaq məsələsi və yer islahatı bütün mütərəqqi dövlətlərin bənaməsini təşkil etdiyi halda, bir firqəni kəndliyə himayət etməkdə müqəssir hesab etmək olmaz.

Əgər əlahəzrət şah ilə Royter müxbirinin müsaibəsi doğru isə, əgər şah yer bölgüsünü şəxsən meydana atmış olsa və bu təbliğat üçün və nüfuz qazanmaq üçün deyilməmiş olsa, onda siyasi bir firqənin

azadlıq üçün və vətənin tərəqqisi üçün pişnəhad etdiyi ictimai tədbirlərinə gərək sui-təbir edilsin? Təzə beş nəfər müstəbiddin yaxa parə etmələrinin nə əhəmiyyəti ola bilər. Biz öz açıq və aydın şüarlarımız ilə nə tək Azərbaycanın bəlkə bütün İranda yaşayan 15 milyonluq camaatın azadlığını təmin etmək yoluna qədəm qoymuşuq. Bu ali və müqəddəs məqsədə çatmaq üçün bütün Azərbaycan xalqı bizim arxamızca gedəcəkdir.

P.

«Azərbaycan» qəzeti no 18, 2 oktyabr 1945-ci il. 10 mehr

FIRQƏ KONQRƏSİ XALQIMIZIN LƏYAQƏTİNİ İSBAT ETDİ

Konqrəimizin Azərbaycanın ən görkəmli simalarından təşkil tapmış olduğu sabit edir ki, yerlərdə xalqın gözə görünən, başbilən və adlı- sanlı qismi Firqəmizin ətrafına toplanmaqdadır. Əvvəlinci cəlsədə kongrənin içəri üzü tamamilə aşkara çıxdı. Səlmas nümayəndəsi aqayi Mükərrəmülmülk, Maku nümayəndəsi aqayi Murad Bəyat Maku, Ərdəbil nümayəndəsi aqayi Həsən Cövdət, Sərab nümayəndəsi aqayi Haşiminin mənalı nitqləri göstərir ki, kongrə müraciətnaməmizi iman və əqidə üzrə qəbul edənlərdən təşkil olunmuşdur.

«Biz İran və Azərbaycanın nicatını bu Firqənin bayrağı altında görürük. Onun müqəddəs şüarlarını həyata keçirmək üçün canımız, malımız və namusumuz ilə mübarizə edəcəyik».

Bu idi şəhərlərimizdən gələn nümayəndələrin axır sözü. Məxsusən aqayi Mükərrəmülmülkün dil məsələsi haqqında söylədiyi məntiqi və mətin sözləri xalqın ana dilimizə olan təvəccöh və əlaqəsini çox gözəl surətdə aşkara çıxardı.

Aqayi Mükərrəm dedi: «Azərbaycanlılara moqulların güc ilə öz dillərini təhmil etdiklərini iddia edənlər çox nadan adamlardır. Moqullar yüz ildən artıq Azərbaycanda hökumət edə bilmədikləri halda öz dillərini bizə təhmil etmişsə, əcəba altı yüz ildən ziyadə hökumət edən Farslar nə üçün bu dili dəyişdirməyə müvəffəq olmamışlar?»

Bu isbat edir ki, dili zor və ya ayrı vasitələr ilə dəyişdirmək olmaz. Dilimizin müxalifləri fəqət bu puc iddiaları ilə Azərbaycanın fərhəngini boğmaq, bu vasitələr ilə xalqımızı cəhalətdə saxlamağa can atırlar».

Aqayi Mükərrəm bu sözləri ürəkdən dediyi üçün onun nitqi kongrəimizin təvəccöhünü cəlb etdi. Gurultulu alqışlarla kongrə göstərdi ki, natiq onun əfkarının müfəssiri olmuşdu. Konqrəmizdə milli muxtariyyət məsələsi çox böyük yer tutmuşdur. İranın istiqlaliyyət və təmamiyyəti məhfuз olmaqla Azərbaycanın öz daxili işlərini azad bir surətdə idarə etməyə qadir olması və bunu əməli etmək üçün bilatəxir əyalət və vilayət əncümənlərinin çağırılması ətrafdan gələn nümayəndələrimizin kongrədən tələb etdiyi ən əsas bir məsələdir.

Həmin gün kəndlərdən və ətrafdan təbrik gələn minlərcə kənd və şəhər zəhmətkeşləri öz şüarları ilə bildirdilər ki, xalqımızın geniş əksəriyyəti Firqəmizə etimad edir, ondan öz həyatını yaxşılaşdırmaq yolunda

böyük ümid gözləyir.

Konqrə sadə bir yığınaq deyil. Firqənin payə və əsasını möhkəm zəminə üzərində qurmağa layiq ciddi bir ictimai olduğu üçün sözə yox, işə artıq dərəcə əhəmiyyət verib, ona görə təzahür və uzun nitqlərdən pərhez edib məramnamə və nizamnamə təsvibi kimi böyük və əsasi mövzularla məşğul olmaqdadır.

Konqrə götürdüyü qədəm və başladığı işin qiymətini və məsuliyyətini çox gözəl bir surətdə düşünüb anlamışdır. Ona görə nümayəndələrin hamısı istər nitqlərində, istərsə pişnəhadlarında çox diqqət və mətanətlə izhariəqədə edirlər.

Bu vaxta qədər Azərbaycanda sabiqəsi olmamış bir ictimai olduğuna baxmayaraq, kongrəmiz tam mənası ilə müasir və münəzzəm bir yığınaqdır. Bunun özü isbat edir ki, xalqımız özünü idarə etməyə layiq və qadir bir xalqdır.

İki gün ərzində məramnamə kimi əsas bir məsələnin həlli isbat edir ki, bizim kongrəmiz, mərkəzi parlaman adlanan məclisdən, fəaliyyət və yaradıcılıq cəhətdən təsəvvürə gəlməyən bir fasilədə irəli düşmüşdür..

Məclis il yarımında kiçik bir qanun keçirməyə müvəffəq ola bilməmişdir. Çünki onu təşkil edənlərin əksəri yalançı xain, xudpəsənd və müğriz adamlardır. Konqrə bir gündə gələcək böyük bir Firqənin əsasını qurmaq, bəlkə məmləkəti mütərəqqi və müasir bir hala salmaq yollarını təyin etmək kimi böyük işi əncam verməklə isbat etdi ki, onu təşkil edənlər, onda iştirak edənlər vahid bir ruh, vahid bir məslək, vahid bir yol təəqib edən fədakar, ciddi və layiq adamlardır.

Xalqları əsarət altında saxlayıb güc ilə hökumət sürmək istəyən xainlər gözlərini açmalı və xalqın istedad və ləyaqətini təsdiq etməlidirlər.

Konqerimizin mənası olduqca böyük və onun gördüyü böyük işlər olduqca mənalı olduğundan biz onun barəsində gələcək nömrələrimizdə müfəssəl məlumat verməliyik.

P.

«Azərbaycan» qəzeti № 20, 4 oktyabr 1945 ci il. 12 mehr

MƏRAMNAMƏMİZ

Konqrənin ikinci günü başdanbaşa Firqə məramnaməsinin ətrafında keçdi. Nümayəndələr əsas maddə üzərində çox şədid əlaqə ilə bəhs etdilər. 48 maddədən ibarət olan bu böyük məramnamədə ictimai, siyasi, iqtisadi, fərhəngi və mədəni həyatımızın yenidən qurulması, ölkəmiznn ən mütərəqqi və mütəcəddid bir ölkə halına salınması üçün əsas və əməli tədbirlər göstərilmişdi. Konqrə onu şədid müzakirədən sonra müxtəsər təğyirat ilə müttəfiqürrey olaraq qəbul etdi.

Milli muxtariyyət, dil azadlığı və bir də torpaq məsələsi çox hərarətlə müzakirə edildi. Nümayəndələr

bu məsələlərin tamamilə açılıb anladılmasını öz sualları və çıxışları ilə ortaya sürüb, nəhayət bir çox təğyirətdən sonra qəbul etdilər.

Nümayəndələrimiz məramnaməmizin təkmilləşməsi üçün əllidən ziyadə təklif yazmışdılar. Bunların bəzilərindən istifadə olundu. Bəzisi isə kifayət qədər izah edildikdən sonra rədd edildi.

Konqremiz məramnamə kimi əsas və mühüm məsələni öz ana dilimizdə müzakirə etdi və göstərdi ki, dilimiz şeir və ədəb dili olduğu kimi, siyasi, ictimai və dövləti məsələləri həll etməkdə artıq dərəcə yararlı bir dildir.

Məramnaməmizin rəsmi surətdə qəbul edilməsi ilə Firqə özünün yolunu tapdı, dediqodulara son qoydu. Əkərçə müraciətnaməmiz bu vaxta qədər məramnamə yerində işlənilir, təzə üzvlər onun əsasını qəbul etməklə firqə sıralarına daxil ola bilərdi. Lakin bu kafi deyildir. Məramnaməsiz Firqə ola bilməzdi. Bundan sonra bu nüqsan tamamilə aradan qalxır. Kim Firqəyə girmək istərsə əvvəlcə məramnaməmizi qəbul edir, sonra dərxtast verib üzv olur.

Biz dəfələrlə yazmışıq: Kim iftixar edərsə gəlib Firqəmizə yazıla bilər. Mütərəddid və ikiüzlü, qorxaq və bir ayağı müstəbidlər yanında, o biri ayağı azadixahlar ətrafında olan süst üpsür adamlara bizim heç bir surətdə ehtiyacımız yoxdur.

Mərkəzdə və şəhərlərdə təşkilat işi ilə məşğul olanların vəzifəsi bu gündən sonra asanlaşır. Onlar bir kimsə ilə bəhs etməyəcək, şübhəli adamların nazını çəkmək ilə vaxtlarını itirməyəcəklər. Kim məramnaməmizi qəbul edirsə buyursun, gözümüz üstündə yeri vardır. Kim özünün şəxsi səliqəsini bizə qəbul etdirmək fikrində isə, buyurub gedə bilər, deyib təşkilat işlərini aparacaq hədəf və məqsədimizə yetişməkdən ötrü başladığı böyük işi təqib edəcəkdir.

P.

«Azərbaycan» qəzeti no 21, 5 oktyabr 1945ci il. 13 mehr

YEƏNƏ DƏ MALİK VƏ RƏİYƏT MƏSƏLƏSİ

Firqə əmniyyət və asayışı özünün ən mühüm vəzifələrindən hesab etdiyi üçün birinci qədəmdə kəndli ilə ərbab arasında çıxan ixtilafları həll etməyə iqdam etdi.

Bunun üçün özünün ən məsuliyyətli və sözü keçən üzvlərindən neçə nəfər intixab etdilər ki, məsul dövlət məmurları və bəzi maliklər ilə danışığa girişildi. Onlara bu vaxta qədər çox yerlərdə xərmlərin yığılmasını anladılar. Nəticə də hər üç tərəfin rizasi ilə bir bəxşnamə tənzim edildi, bəxşnamənin icrası ustandarın şəxsinə mühəvvəl olundu. Bu vasitə ilə ümid olunurdu ki, ixtilaf ortadan qaldırılsın. Mütəəssifanə hər bir yaxşı əməldən suistifadə etməyə çalışan təmma (tamahkar) ünsürlər və boynu yüğün təcavüzkarlar bu qiymətli işə daim əngəl törətməkdədirlər.

İdarəmizə bəzi maliklər tərəfindən mübahisələrə və kədxudalara yazılmış bəzi məktublar gəlib çıxmışdır ki, insan onları gördükdə əsarət və bərbriyyət dövrəsi xatirinə gəlir.

Maliklərdən biri yazır: Rəiyət çox qələt edir, iyalət də həmçinin, ayrıları da bu minval. Yer mənimdir, istədiyim vergini alacağam. Yumurta da gərək yığılsın, yağ da, yorqan pulu da, bayramlıq da, yonca da, sədirxti də, bəhrəni də əgər çox danışsalar dördtən bir əvəzində üçdə bir yığmalısınız.

Bu adamcıqaz elə zənn edir ki, indiki kəndli yüz il bundan qabağın kəndlisidir. Anlamaq istəmir ki, kəndlinin gözü açılmışdır. Onun qabağında münəzzəm bir təşkilat vardır. Bundan əlavə məmləkət başlı başına deyildir ki, hər kəs hər nə istərsə öz kefi istədiyi kimi edə bilsin. Hirs və tamah və ləcacətin də əndazəsi vardır.

Biz və bizim yoldaşlarımız əlbəttə kəndli ilə ərbab arasında çıxan ixtilafın sülh və saziş yolu ilə həll edilməsinə çalışırıq. Bu o demək deyildir ki, vəhşiliyə və qan içməyə də rizayət verəcəyik.

Eşitdiyimizə görə bəzi kəndlərdə ərbablar jandarm gücündən istifadə etməyə başlamışlar. Bu doğru bir hərəkət deyildir. Jandarm hüquqi işlərə qarışa bilməz. O fəqət ədliyyənin qüvvəyi mücriyyəsidir, məhkəmənin rəsmi hökmü ilə rəftar edə bilər.

Vəgəhi jandarmanın kəndli ilə malik işinə qarışması maliklərin də xeyrinə deyil.

Biz təcrübədə görmüşük ki, jandarm və dövlət məmurlarının əlinə düşən iş onlar üçün təza bir qarət yolu olur və onların təcavüzkarlığı, zülm və şərtinə təza bir meydan açır.

Jandarma rücu edən malik həm kəndliləri soymağa və həm özünün mənafeyni məhv etməyə çalışır.

Jandarmeri və ya əmniyyə yaxşı idarə olunursa, əgər müğriz və müstəbid şəxslərin hava və həvəslərini təmin etməyə xidmət etməzsə çox yaxşı bir müəssisədir.

Vəli əfsus ki, bu axır vaxtlarda, məxsusən mərkəzdə onu xalqın azadlıq hərəkətini boğmaq yolunda işlətməyə başlamışlar.

İranda jandarm müssisəsinin uzun bir tarixi var. Birinci növbədə xarici müstəşarlar vasitəsilə təşkil olunan jandarmeri milli bir qüvvə hesab olunurdu. İstibdad kömkçisi olan Qazaq qüvəsinin ziddinə olduğu üçün xalq onu sevər və çox məhəbbətlə onun işlərinin pişrəftinə çalışardı.

Keçən cəng zamanı (1914 - 17) bu qüvvə çox gözəl imtahan verdi və onun içərisindən çıxan vətənpərəst qəhrəmanlar millətin rəğbtini qazandı.

Dünyada yaxşılığa və xalqın xoşu gələn hər bir işə və hər bir idarə və şəxsə düşmən olan Rizaxan o milli qüvvəni ortadan qaldırdı. Gəlib çıxan bir rəqib kimi onun rüşəsinə kəsdi, başınd duranları cürbəcür ədlər

ilə ortadan apardı. və hətta onun adının belə qalmasına yol vermədi. Onun yerində anasının əmcəklərini kəsən quldurlardan əmniyyə təşkilatı vücuda gətirdi.

Əmniyyə iyirmi il tamam xalqa cəllad kəsildi, kəndlərdə vurdu, yixdi, dağıtdı, basdı, kəsdi, yedi və kimsə ona muxalifət və ya etiraz etməyə qüdrəti olmadı.

Şəhrivərdən sonra xalqı ümidvar etmək məqsədi ilə onun adını dəyişdirdilər. Qədim jandarmın tarixi şöhrətindən istifadə etmək üçün təza təşkilata o adı verdilər.

Maharibə zamanı, müvqətti demokratlıq zamanı müstəbidlər və boynu yuğunların müttəfiq dövlətlərin qüvvələrindən qorxub siçan dəliyi arayıb gizləndikləri günlərdə jandarm çox mülayimətlə rəftar etməyə başladı.

Bu çox təbii bir iş idi.

Leykən irtica başını qaldıran kimi Amrika paltarı geydirilmiş köhnə əmniyyə özünün fisqini bürüza verdi. Rizaxan dövrəsində gördüyü işləri tazadan daha şədiddə bir surətdə görməyə başladı.

Tehranda və iranın ayrı yerlərində iş indi bu haldadır. Azərbaycanın bəzi kəndlərində bala- bala zəməzmələr eşidilir, deyirlər bu dəsturi Sədr müsətiqmən özü sadir edib onlara göndərmişdir.

Bizim hələ Tehran məsələsi ilə məşğul olmaq imkanımız yoxdur, leykən Azərbaycanda bu işə yol verilməyəcəkdir.

Biz vaxtında jandarm idarəsi başında duranlara xüsusi surətdə öz nəzərimizi demişik. Onlar zahirdə əmniyyəti bitərəfanə surətdə hifz edib jandarm qüvvəsinin siyasi işlərə müdaxilə etməyəcəyəni iddia etmişlər. Allah eləsin verdikləri qol doğru çxsın, allah eləməsin ki, Tehranda aparılan iritcai hiylənin burada başlanması doğru olsun. Belə olursa jandarm kəndlərə yol tapa bilməz və əmniyyət pozulduqda jandarm rəisləri çox da faydalı çıxma bilməzlər.

Əmniyyət hifz edilməli, jandarmı qanuna riayət etməli, maliklər tamahlarını azaldıb kəndli ilə sazişə girişməli.

Azərbaycan xalqın səadəti bunu tələb edir. Kim bunun əleyhinə olursa o xalqın düşməni hesab olunacaqdır.

Aldığımız təza xəbərlərdə deyilir ki, Həştrudda, Əcəmkəndi malki Sadiq Müctehidi jandarmıların köməyi ilə rəiyiti bir otağa yığib on bir nəfəri yaralamış və iki nəfəri öz əli ilə öldürmüşdür. Jandarma əmr edib döyün kəndliləri. Jandarm əmrinə itaət etmədiyini üçün jandarmı da qətlə yetirmişdir.

Mir Cəfər Pişəvəri

VƏTƏN DİLİ

(Azərbaycan dilində birinci dərs kitabına dair)

Biz keçən məqaləmizdə qəzetin 11ci nömrəsində Azərbaycanın böyük xalq maarif xadimi Rüşdiyyənin müxtəsər şərhli- halını yazıb qeyd etdik ki, Rüşdiyyə böyük təcrübəli bir müəllim idi. O, təlim və tərbiyyə üsulunun əsası olan anadilini təbliğ və tərviç edirdi. Belə ki, o hər şeydən əvvəl Azərbaycan əlifbasını asanlaşdırmaq fikrinə düşmüş və sovti üsul ilə Azərbaycan dilini dərs demək təşəbbüsündə olmuşdur. Bu üsulun köməyi ilə uşaqlar öz ana dillərini 60 saatlıq tədris müddətində yazıb- oxumağı öyrənə bilirlər.

Azərbaycan dilinin tədrisi üçün Rüşdiyyənin tələif etdiyi məşhur kitab, qırx il bundan qabaq Təbrizdə çap və nəşr olmuş «Vətən Dili» adlı tarixi əsərdır. Bu əsərin müxtəsər elmi təhlilindən qabaq zikr etmək lazımdır ki, hacı Mirzə Həsən Rüşdiyyənin Azərbaycan dilində təlim alan şagirdləri bu gün Azərbaycanın ən məruf görkəmli maarif xadimlərini vücuda gətirmişlər. Onlar Riza şah dövründə və halhazırda «Farsıdan Farsıya» təhsil alan bəzi bədbəxt cavanlar kimi savadsız, iradəsiz və süst deyildilər. Onlar yaşayib yaratmağa öyrənmişlər. Onlar öz ana dillərini, Azərbaycan dilini göz bəbəyi kimi sevib qorumağı özlərinə ən mühüm bir vəzifə hesab edirlər.

Yeri gəlmişkən qeyd etmək lazımdır ki, bir çox satqın və xain dövlət başçıları və Tehranın digər yazıçı və qəzetçiləri bizi Azərbaycan dilini, xalqın öz dilini oxumağı və bununla Azərbaycan xalqının milli mədəniyyət və muxtariyyətinin bünövrəsini yaratmaqda «xain» hesab edirlər. Biz Firqəmizin qərarı üzrə bunların həzyanlarına cavab verməyəcəyik. Lakin demək istəyirik ki, xub ağalar! Yüz ildən artıq ömrünü maarif və mədəniyyətin inkişafı uğrunda vəqf etmiş Mirzə Həsən Rüşdiyyələr də xain idilər? Hörmətli yazıçı və qəzetçilər, aya 3 min ildən artıq mədəniyyət tarixi olan çoxmilyonlu böyük millətin öz dilində yazıb oxumağı və savadlanıb tərəqqi etməsi xəyanətdir?

«Vətən Dili» ana dili deməkdir. Böyük maarifpərvər bu kitabı yazarkən həqiqi bir rəvanşünas kimi uşaqların yaş səviyyəsini, qəlbini və əhvali- ruhiyyəsini nəzərə alaraq onun idrak qabiliyyətinə müvafiq surətdə hekayə və misalları tərtib etmişdir.

Müəllif daha çox kitabın dil və üslubuna fikir vermişdir. Dilin sadə, təbii olmasını, uşaq üçün çətinlik törətməyəcəyini və həyatı dərk etmək üçün sözün böyük əhəmiyyətini nəzərə alan Rüşdiyyə Azərbaycan dilinin saflığını qorumağa xüsusi səy etmişdir.

O, ayrı- ayrı şeylər və məfhumları uşağın zehninə həkk etmək üçün ən canlı və həyatı bir üsul seçir. Bu da atalar sözləri vasitəsi ilə məfhumları anlaşıdırmaqdır. Uşaq ailədə eşitdiyi atalar sözü vasitəsi ilə müəllifin aşılamaq istədiyi təzə bir məfhumu daha tez mənimsəyir, uzun müddət zehində saxlayır.

Nəsihətçilik kitabda əsas məsələdir. Lakin Rüşdiyyənin nəsihətçiliyi xürafatdan xalidir. Müəllifin

məqsədi yalnız canlı insan tərbiyə etmək olduğu üçün o, ən təsirli vasitələrdən istifadə etmişdir. Kitabda dərc olunan hekayə və mənzumələrdə əxlaqi nəticələr əlahiddə qeyd olunur. «Vətən Dili» kitabı Azərbaycanda, doğma Azərbaycan dilinin birinci dərs kitabı kimi tarixdə qalacaq və xalq onun müəllifini qədirdanlıqla yad edəcəkdir.

Səməndər

«Azərbaycan» qəzeti № 23, 8 oktyabr 1945 ci il. 16 mehr

HƏR İŞ ÖZ VAXTINDA

Biqeydlik və bu günün işini sabaha qoymaq vaxtı, saat və dəqiqəni nəzərdən uzaq saxlamaq ictimai işlərin irəliləməsində böyük əngəllərin törənişinə səbəb ola bilər.

Mühit və ictimai həyatımız ətəlt, tənbellik və laübalılıq yaradan bir mühit olduğu üçün Firqəmizdə məsuliyyətli işləri boyunlarına götürənlər bu xoətərnək xəstəliklərdən daima pərhiz etməlidirlər.

Əgər bu günə qədər Firqəmiz böyük müvəffəqiyyətə nail olmuşsa, o şüarlarımızın doğru və düzgünlüyündən əlavə, Firqəni yaratmaq istəyənlərin diqqətləri və müəyyən nəqşə, bərnəmə üzrə işləməklərinin nəticəsidir. hər iş öz vaxt və saatında görülməlidir. Bu olmasa iş axsar, axırda nəticəsiz qalar.

İndi biz başlanğıc və təsis dövrəsini keçirmişik. Birinci kongrənin qurtarması ilə müqəddimə bitib qurtardı. Təşkilat rəsmiyyət tapdı. Əsaslı məramnamə və nizamnaməyə malik olduq. Qanuni və rəsmi mərkəzi komitə vücuda gətirdik.

Bupdan sonra təşkilat dövrü başlanır. Təşkilat intizamsız, nəqşəsiz və bərnəməsiz ola bilməz. Bir də siyasi bir Firqə öz üzvlərindən Firqə əxlaqı tələb etməzsə məqsəd və hədəfinə yetişə bilməz.

Firqə əxlaqı, Firqə idarə və rüsumu millətin və ölkənin gələcəyi və müqəddəratını təyin etmək üçün ən vacib şərtlərdəndir. Hər bir demokrat gərək xalq içərisində düz, adil, münsif və qərəzsiz tanınmaqla, xalqın etimadını qazana bilsin. Bu birinci şərtidir. İkinci şərt isə bəzən daha mühüm hesab olunur. Bu şərt Firqəyə əlaqə, işə can yandırmaq, intizam və nəqşəni çox şədid bir diqqətlə gözləməkdir. Komitələr, konfranslar və hövzə iclasları gərək müəyyən saatda təşkil tapsın və müəyyən məsələləri bərnəmə və planda təyin olduğu kimi həll edib öz vəzifəsinə yerinə yetirsin.

Aban ayının onuncu gününə qədər bütün vilayət və şəhər konfransları başa çatmalı və qanuni Firqə komitələri intixab olunmalıdır. Bunu bir dəqiqə belə təxirə salmaq olmaz.

Yerli Firqə komitələri gərək işlərini elə başlasınlar ki, mərkəzi komitənin bu qərarı yüzə- yüz əməli ola bilsin. Hər saatın bir təqazası və hər günün bir tələbi var. Gün və saatımızın tələb və təqazası budur.

Hər kəs öz vəzifəsini diqqətlə yerinə yetirməli. Qəbul etdiyi işi müəyyən saatda göstərildiyi kimi görməlidir.

Firqə boşboğazlar yığıncağı deyildir. O diri, fəal, fədakar insanların amal və hədəfi əldə etmək üçün

mal, can və varlığı ilə mübarizə meydanına qədəm qoyan mücahidlərin ordusudur. Bu ordunun silahı bilik, iman, məslək, intizam və fəaliyyətdir.

Hər bir demokrat öz işində bu şüarı nəzərdə tutmalıdır.

P.

«Azərbaycan» qəzeti no 24, 10 oktyabr 1945 ci il. 18 mehr

1 Noyabrın biri

AZƏRBAYCAN YATMAMIŞDIR

Eşitdiyimnzə görə doktor Müsəddiqin oğrular yuvası adlandırdığı Məclisi Şura İran xalqının fəqir və yoxsul cibindən Azərbaycan zəhmətkeşlərinin fərhəng,, behdaşt kimi ümumi ehtiyaclarımıza sərf etmək məqsədilə verdiyi vergidən ayda yüz əlli min riyal Seyid Mehdi Fərruxun ixtiyarına qoymuşdur ki, gəlib Azərbaycanda azadlıq və demokratik hərəkəti boğub ortadan aparsın.

Fərruxa bundan əlavə geniş ixtiyar verilmişdir. Hətta deyirlər əmniyyə və nizami qüvvəsi də onun əlinə tapşırılacaq. Bu vasitə ilə Azərbaycanda diktatorluq məqamı kəsb edəcəkdir.

Hələ Tehranın darvazasından xaric olmamış onun burada aparmaq fikrində olduğu xainanə və müstəbiddanə siyasətin əsəri zahir olmaqdadır.

ustandarlıq kəfili ağayi Nikxu Tehrana çağırılmış, şəhərdari rəisi ağayi İlhami xidmətdən çıxarılmışdır.

Əz- qərarı- məlum ağalar Azərbaycanda olan dövlət idarələrini Azərbaycanlılardan təmizləmək fikrindədirlər.

Bunu icra etmək üçün Fərrux bütün idarələrimizi öz adamlarının əlinə tapşıracaqdır. Eşitdiyimizə görə o özü ilə on nəfərdən artıq uca rütbəli məmur gətirir. Bu məmurlar idarələrimizdə sədaqətlə çalışan Azərbaycanlıların yerlərini işğal edəcəklər.

Görünür, Azərbaycanlıların dillərini kəsmək lazımdır, deyən xain nümayəndələr bir nəfər də olsun Azərbaycan dili bilən işçiyə idarələrimizdə yol verməyəcək, güc və zor ilə millətimizi Farslaşdırmaq istəyənlər bu vasitə ilə Azərbaycan xalqını dövlət idarələrindən tamamilə əl üzməyə vadar edəcəklər.

Biz məxsusən dövlət məmurlarının Firqəmizə daxil olmalarına çox da həvəs göstərməmişdik. Ondan ötrü ki, Tehran hökumətinin tam mənası ilə mürtəce ünsürlər və biganələrin korkoranə bir surətdə aləti olan şəxslərin əlində olduğunu bilirdik.

Biz bilirdik ki, Sədr hökuməti əsl mənada Seyid Ziyanın getdiyi yol ilə gedir. Bu gün İranın əl- qolunu bağlayıb biganələrə təslim etməyə çalışır. Ona görə də fürsətdən istifadə edib, əlsiz, ayaqsız dövlət məmurlarını aclığa məhkum edə bilər. İndi isə pərdə qaldırılmış, həmlə başlanmışdır. Belə bir mövqeydə

Firqəmiz bitərəf dura bilməz. Azərbaycanın hökuməti Azərbaycanlıların öz əllərində olmalıdır. Biz var qüvvəmiz ilə həmvəqənlərimizin hüququndan difa edəcəyik.

Azərbaycan xalqının milli mərkəz siqli olan Firqəmizin gözü açıq olduğu üçün bu xalqı qafilgir etmək olmaz.

Azərbaycanlı oyaqdır.

P.

«Azərbaycan» qəzeti № 26 11 oktyabr 1945 ci il, 19 mehr

ÇAĞRILMAMIŞ QONAQLAR

Xalqımızın şiddətli etirazına baxmayıb, Tehran bizə iyirmi il bütün məmləkəti əsarət, qaranlıq və cəhalətdə saxlayıb, onu fəlakət halına salan Rizaxan rejiminin qəhramanlarından bir neçəsini sovqat göndərdi.

Bir neçə gün bundan əvvəl Seyid Ziyanın oğrulanmış pulların gücü ilə azadixahları, bəlkə bütün xalqı tovhin və təhqir edən telqrafın intişarı da hənuz taza işdir. Başdan başa Azərbaycan kəndlərində bəzi jandarmilər tərəfindən bərpa edilən böyük fitnə alovunun gündən günə şiddətlənməsi də hər kəsə bəllidir.

Az çox siyasət ilə aşına olanlar bilirlər ki, bu üç böyük saxta hadisə kamilən bir biri ilə mərbutdur.

Mərmuz əllər bu vasitə ilə zahiri azadlığımızı boğmaq, Tehranda başladqları mürtəceanə oyunu burada da təkrar etməyə başlamışlar.

Xalq bu xüsusda öz fikrini demiş və bu xainanə siyasətin hər bir tərəfini vaxtında dünyaya elan edib ondan tovlid olabilən hər bir sunəticənin günahni öz boynundan atmışdır. Bizə bəziləri qisas qəbl əz cinayət olmaz məsəli mucibincə deyirlər ki, qoy sizin etiraz edib sevmədiyiniz məmurlar gəlib işə başlasınlar. Ondan sonra siz qəzavət ediz. Bu ayrı əşxasın bərəsində doğru ola bilərdi. Amma başımıza atəş və pul ilə göndərilən çağrılmamış taza qonaqların çoxunu biz tanıyıriq. İmtahan olunan bir işi daha imtahan edənlər peşmanlıqdan başqa bir nəticə əldə edə bilməzlər.

Biz bunları qırx il imtahandan keçirmişik və daha tanıyıriq.

Əlavə bər-in bunların bəzisi hətta axır günlərdə belə İran xalqının məhvi demək olan bir tərəfli siyasətin açıq amillərindən olmuş, məmləkəti qəvi pəncə və qəhhar bir biyganə siyastə tabe düşməyə çalışmışlar.

Bunları Azərbaycana göndərməklə, Sədr hökuməti iranı qorxulu pərtgaha sövq etmişdir.

Məmləkətin sərnevişti ilə onayan beş- üç mürtəcə bu kimi ənudanə siyasətlə özələrinin məmləktə xain olduqlarını bir daha isbat etdilər. Bunalar iyirmi il Rizaxan tərəfindən şiddətli bir surətdə təqib olunan bir tərəfli siyasətin məzəsini anladıqları halda, əgər vətənpərəst adamlar olsaydılar onun təkrarından pərhiz etməli idilər. lakin bunlar öz şəxsi və təbəqəti mənafəini hifz etmək üçün böyük xəyanətdən çəkinməyib o xətərnək yolu tazadan şiddətli bir sürətlə getməyə başlamışlar.

Biz öz sözüümüzi demişik. Çağrılmamış qonaqların gəlməsi nəticəsində hər bir su- hadisə üz verərsə o onların və onları pul və silahla təchiz edib üstümüzə göndərənlərin öhdəsinədir.

Qonaqlar unutmasınlar ki, Azərbaycan, İsfahan, Yəzd və Kirmana bənzəməz. Beş- üç bazar dəllaları da Azərbaycan xalqının numayəndəsi deyildir. Xalq azadlığa əlaqəmənddir. Yonca yeyib aldği qanun əsasını hifz edəcək, məşrutənin pozulmasına yol verməyəcəkdir.

Qələm azadlığı, dil azadlığı, vicdan və əqiyyə azadlığı, ictima və cəmiyyə azadlığına toxunmaq olmaz. Bunu bir kərə təza qonaqlar bilməlidirlər. O xalqın namusudur, buna əl atanların əlləri kəsilər və özələri məhv və nabud olurlar.

Mir Cəfər Pişəvəri

«Azərbaycan» şümarə 31, məhr 26, oqtiabr 18

BİZ DƏ BUNU DEYİRİK

Axır vaxtlarda, yəni bizim təkanverici müraciətnaməmizə cavab olmaq məqsədilə, vəzarətikişvər (1) uzun müddət götür- qoydan sonra əyalət və vilayət əncüməni barəsində gülünc bəxşnamə sadir etdi.

Bu bəxşnamədə deyilir ki, 1328ci hicridən (1910) bu tərəfə çoxlu qanunlar verilmişdir ki, onların bəzi maddələri əyalət və vilayət əncüməni qanunlarının xilafıdır. Məsələn, yol çəkmək və fərhəng üçün ayrı qanunları mürəat etmək yolu ilə çoxlu pullar sərf edilmişdir. Əsasən təzə qanunlar əncümən qanununun icrasını çox müşkül hala salmışdır. Ona görə əncümən təşkili fayda əvəzinə zərər verir və işi müşkülləşdirir. Çün dövlət istəyir bu qanunu islah etsin, əncüməni istəyənlərə deməlidir ki, onun icrasına maneə var, icra edilə bilməz.

Bu idi ağayi Sədrüləşraf hökumətinin əyalot və vilayət əncüməni istəyən, azadixahlara cavabı. Buna Farslar deyirlər (yəni kəşk) 2.

Ağayi Sədrüləşraf və onun vəziri- kişvəri gərək bilsinlər ki, əyalət və vilayət əncüməni millətin haqqıdır. O, məşrutə və demokrasi rejiminin əsaslarındandır. Məclisi- Şuradan diktatorluq zamanında imtahan üçün keçirilən qələt və ziddi azadi qanunlar və həmçinin qanuni- əsasiyə müğayir olan qanunlar verən və icra edilən qanun mövcubincə mücrim hesab olunub cəzalanmalıdırlar. Pəhləvi dövrünün vəkilləri

və ondan irəli dövrlərdə vəkil olan nümayəndələr azadlığa xəyanət edib 1328 hicridən bəri mürurizəman ilə məşrutə qanunlarını üsulən loğv etməyə çalışmışlar. Halbuki qanuni -əsasi cüzəən tətibərdar deyil.

Vəzarəti- kişvər öz bəxşnaməsində buna etiraf edibdir. Əmələn məclis tərəfindən elə qanunlar vücuda gətirilmişdir ki, onların icrası əyalət və vilayət əncümənlərinin icrasına maneçilik törədir. Demək irticai məclisdən elə qanunlar keçirilmiş ki, onlar qanuni- əsasiyə muğayirdir.

Bu qanunların icrası qadağan edilmək əvəzində qanuni- əsasini dəyişdirməyə can atan Sədr hökuməti bilməlidir ki, xalq öz qanuni haqqından bu günahdan pis olan (üzr bədtər əz günah) bahanalər ilə keçə bilməz.

Əncümən əyaləti və vilayətinin dayandırılması nəticəsindədir ki, İran camaatı məşrutə və azadlıqdan məyus olmuş, beş- üç nəfər xain bütün məmləkətin müqəddəratını əllərinə keçirməyə müvəffəq olmuşlar.

İxtilaslar, sui- istifadələr, xalqın malına, canına, namusuna təcavüz etməklər, hamısı qanuni- əsasının payəsini təşkil edən milli hökumət və məhəlli ixtiyaratın ortadan getməsindən irəli gəlmişdir.

Sədr deyir: «Qırx ildən bəri müruri- zəman ilə qanuni- əsasi və xalqların ixtiyaratı nəqz edilmişdir. İndi onu geri qaytarmaq istəyənlər, gərək gözləsinlər. o, bir təzə layihə düzəltsin. Ondan sonra əgər Məclisi Şurani özlərinə dükan qayıran lotular səlah görsələr, istədikləri kimi onu qəbul edər, ondan sonra millət öz haqqına malik olar. Əgər səlah görməzlərsə heç. Bu, məsxərədən də məsxərədir.

Əgər Azərbaycan xalqına heç bir dəlil göstərməzsələr, vəzarətikişvəri idarə edən axmaqların bu bəxşnamələri kafidir ki, onlar Tehran hökumətinin saqqalına gülüb, desinlər: Sizin məmləkəti idarə etməyə ləyaqətiniz yoxdur, qoy xalq özü özünü idarə etsin. Siz ki, sadə bir cavab verməyə qadir deyilsiniz, siz ki, özünüzə o qədər zəhmət verə bilmirsiniz xalqın qanuni tələbatına məntiqi cavab verərsiz, sizin hakimiyyətiz altında yaşamağa xalqı məcbur etmək arzusunda olmağız səfahət deyildir bəs nədir?

Müraciətnaməmiz intişar tapdıqdan sonra, Tehran mətbuatında qopan gurultudan nəzərə çatanı fəqət bu bəxşnamə idi ki, o da xoşbəxtanə gördüyüz kimi çox zəif, çox naqis, çox qeyri məntiqi və çox əhməqanə bir təzədə inşa edilmişdir.

Bu Göstərir ki, mərkəzin xalqa diyəcək hesabi bir sözü yoxdur. Ona görə söyüş və töhmət vurmaq ilə xalqı bizim əleyhimizə təhrik etməyə çalışırlar.

Tehran ruznamələri bizim şüarlarımızı rədd etmək əvəzində Firqəmizin müəssislərinin şəxsiyyətlərinə tohin etməklə, nadan və kövdən uşaqlar kimi özlərinin zəflərini isbat edirlər.

Vəzarətikişvərin bəxşnaməsini oxuyanlara müraciətnaməmizin əyalət və vilayət əncümənləri haqqında yazılmış hissəsinn oxumağı tövsiyə edirik.

Orada biz əncümənlərin barəsində geniş bir surətdə bəhs edib və əməli dəlillər ilə isbat etmişik ki, əncümənlər əməli olmasa demokrasi üsulu əməli ola bilməz.

Sədrüləşraf deyir: Qırx ildir xalqın bu qanuni haqqı yalançı nümayəndələrin qəbul etdiyi qanunlar mocibincə pozulmuşdur. Onu vermək olmaz.

Biz də bunu deyirik, amma bir fərq ilə. Biz deyirik: Qırx ildir Sədrüləşraflar, Davərlər və məclisdə

oturan xainlər xalqın haqqını paymal etmişlər. Bu gün Azərbaycan xalqı öz haqqını almağı qərara almışdır.

Biz onu Sədrüləşrafdan da tələb etmirik. Çünki, onun hökuməti qeyriqanuni bir hökumətdir. O, həmişə azadlıq əleyhinə mübarizə etmişdir. Biz öz xalqımızın köməyi ilə haqqımızı almağa çalışırıq və çox gözəl bilirik ki, müstəbidlər xalqın haqqını bu sadəlik ilə verməzlər.

Xalq o haqqı alacaqdır və ona çalışır. Vəzarətikişvər buna cavab verməlidir. Yoxsa biz də bilirik müstəbidlər və xalq azadlığını boğanlar qanuni- əsasını pozub xalqın haqqı olan əyalət və vilayət əncüməninin ziddinə qanunlar çıxarmışlar.

P.

«Azərbaycan» qəzeti № 27, 14 oktyabr 1945 ci il.

I Daxili işlər nazii.

HÖVIYYƏT HÜCRƏ VƏ DÜKAN İLƏ TƏYİN EDİLMƏZ

Dünən gizli bir surətdə bağlanan naməşru (qanunsuz) nöqtə aşkar bir surətdə doğrulub, dünyaya qədəm qoydu. Bir aydan bəri Hacı Seyid Hüseyn Karvansarası və başqa qaranlıq hücrələrdə çalışan mərmuz əlləri tapıb düzəldib, imza etdiklərini iftiraamiz teleqrafın surəti Tehranın irtica ruznamələri vasitəsilə gəlib, Təbrizdə intişar tapdı.

Biz demokrasi üsulunun ciddi tərəfdarı olduğumuz üçün bu kimi işlərdən mütəəsir olmayaraq, əlbəttə, hər kəs öz fikrini, öz əqidəsini intişar verməkdə azaddır. Bu şərait ki, onun intişar verdiyi sənəd və mətləb özgələrin haqqını paymal (ayaq altına salmaq) etməsin.

Azadlıq əleyhinə yazılan bu teleqrafda bu əsl əbədən gözlənilməmişdi. Teleqrafları yazanlar 10 min nüsxələrdə çap və nəşr edilmiş rəsmi bir sənədi təhrif, təfsir etmək kimi bu kudəkanə (uşaqlıq) yola qədəm qoymuşlar.

Şəhrivərin 29-da (sentyabrın 19-da) Şirxuşrud salonunda ictimai etmiş min beş yüz nəfərlik cəmiyyəti təhqir etmək kişilərə, şərəfətli adamlara yaramaz.

London konfransına bu 1500 nəfərlik cəmiyyət tərəfindən müxabərə edilən teleqrafda hər kəs Azərbaycanın təkiki və təcziyəsi (ayırmaq) məsələsi barəsində teleqraf yoxdur. İran üsul-idarəsində bəhs edilmiş məşrutə və demokrasi əsaslarının ortadan qaldırılması göstərilmişdi.

Bunun əleyhinə olaraq, teleqrafı düşünmədən imza edən həmvətənlərimizə və bu xüsusda Ağayi Tağızadənin Londondan göndərdiyi teleqrafları oxumağı tövsiyə edirik.

Azərbaycan xalqının teleqrafında Azərbaycanın bərbadlığı təsvir olunub, əncümən əyaləti və vilayəti

vasitəsilə xalqımızın daxili muxtariyyatının təmin edilməsi irəli çəkilməmişdir.

Bu haqq və ixtiyarı Azərbaycan xalqı silah gücü ilə almışdır və bu haqqı var qüvvəsilə diriltməyə çalışacaqdır.

Teleqrafımızın ziddini imza etdirən ağalar bunu Azərbaycan xalqına ayrı rəngdə göstərməklə və azadlığa böyük zərbələr endirməyə iqdam etmişdilər.

Dil məsələsi bizim həyat və məmat məsələmizdir. Biz ciddi bir məhkəmə olsa isbat edərik ki, müxaliflərimizin yüzdə onu belə fars dilincə danışa bilməzlər və danışdıqları halda, xalqı güldürməkdən məsun qalmazlar.

Dili bahana edib xalqı azadlıq əleyhinə təhrik etməkdən namərdanə bir iş ola bilməz.

Bundan əlavə ağalar gərək bilsinlər ki, Təbriz 5-3 bazar karvansarasından ibarət deyildir. Azərbaycanlı deyəndə tək 10 və 15 nəfər Təbriz bazarını əllərində alət qərar verən istifadəçi möhtəkirlər nəzərdə tutulmur.

Azərbaycanda 5 milyon nüfus yaşayır. Bunların hamısı bu torpağın sahibi olduğu üçün onun gələcəyi barəsində danışmaq haqqına malikdirlər.

Demokrat ölkələrdə rəy hücrə və dükən ilə təyin edilməz. Şəxsiyyət, mülk və əmlaka bağlı deyildir. Hüviyyət təşxisi (tanımaq) üçün banklarda da etibar axtarmazlar.

Azərbaycanda doğulub, orada nəşvu-nüma (inkişaf) edib, yaşayan bütün insanlar oranın övladı hesab olunur və onun barəsində danışmağa haqlıdırlar.

Qaranlıq hücrələrdə xalqın cibini soymaqdan başqa məqsəd təqib etməyən 5-3 möhtəkir 5 milyonluq xalqı məchullül-huviyyə adlandırma bilməz və onun dilindən danışmaqla dünyanı aldatmağa müvəffəq olmazlar.

Bundan əlavə firqəmizin bəzi karxana sahiblərinin tamahı nəticəsində meydana çıxan təbəqəti ixtilafı yatırmaq yolunda mübarizə edib, aramış və ətiyyəti təmin etdiyi bir halda, evlərinin pişiklərinə qədər teleqraf imza edən bəzi macəracu sərmayədarların bu işi azadlıq səfində çalışan qüvvələrə daldan xəncər vurmaqdadır.

Ağalar bu vasitə ilə təbəqəti ixtilafı şiddətləndirir. Sönməkdə olan həriqi (od) təzədən genişləndirirlər. Biz çox gözəl bilirik, bu kimi yaramaz işlər bir neçə nəfər mərmuz adamların nahiyəsində (tərəfindən) xalqı məsmum etmək üçün intişar tapmaqdadır, yəni bazar adamlarının belə onların əsli məqsətdən xəbərləri yoxdur. Bu teleqrafları imza edənlərin çoxu gəlib idarəmizdə özlərinin imza etdiyi teleqrafi anlamadıqlarını etiraz edirlər.

Azadlıq əleyhinə fitnə və fəsad törədən ünsürlərin azadixahlar əlinə verdikləri bu mədrək barəsində bizim deyəcək sözüümüz çoxdur və firqəmiz isə bu xüsusda öz təsmimini elan edəcəkdir.

Biz bu sözləri fəgət ruznaməvisizlik vəzifəsi olaraq, yazdıq əqidəmizə görə müxaliflərin diş sındıran cavabı firqə səflərini möhkəmləndirmək və xalqımızın sağlam və fədakar əfradını onun başına toplamaqdır.

Bizim sözüümüz haqqdır, haqq ölmaz batil isə məhv olmağa məhkumdur. Əleyhimizə vurulan teleqraflar isə dürüst Məhəmmədəli Mirzənin tərəfdarlarının ləhnini xatirə gətirir və eynən islamiyyədən çıxan ziddi azadi teleqraflara bənzəyir.

Tarix təkrar olunur, hətta bu teleqraflarda islamiyyə teleqrafını imza edənlərin övladının adı nəzərə gəlir. O famillər aşkar bir surətdə meydana çıxır. Qoy olsun Azərbaycan azadixahları bir gün bu pərdələri yırtıb, bu xain simaları xalqa göstərməlidilər. Nə qədər tez olursa, o qədər xalqın xeyrinədir.”

P

Azərbaycan qəzeti no 29, 24 mehr 1324,,

AZƏRBAYCAN OTUZ İL BUNDAN ƏVVƏLKİ MÖVQEYİNİ TUTMALIDIR

Əgər cavnblar bilmirsə, yaşlılar bilir ki, birinci dünya müharibəsindən qabaq, Azərbaycan, xüsusən Təbriz İranın, bəlkə Yaxın Şərqi ən böyük ticarət mərkəzlərindən hesab olunurdu.

Geniş ticarətin tərəqqisi mövcubincə Təbriz, Ərdəbil, Əhər, məxsusən Urmiyə gündən- günə tərəqqi edir, böyüyür, abadlaşır, müasir hala düşürdü. Azərbaycanda üzümçülük, badamçılıq və başqa dəyərli meyvələr vücuda gətirmək, köhnə və qaydasız əkinçiliyi ikinci sraya salır, xalqın iqtisadi vəziyyətini gündən- günə yaxşılaşdırır, ölkənin ümumi sərvətini artırır, təəssüf ki, birinci dünya müharibəsinin meydana çıxardığı böyük dəyişiklik hər bir yerdən artıq Azərbaycanın fəlakətinə səbəb oldu. Bu vasitə ilə onun ticarət yolları kəsildi. Nəticədə əl- qolu bağlandı. Nə tək şəhərlər, hətta kəndlər belə bu dəyişikliyin nəticəsində boşalmağa, xarabazara dönməyə üz qoydu. Qiymətli məhsul verən ərik, hulu, badam, hətta üzüm ağaclarını belə kəndlilər kəsib, yandırdıqdan sonra bağların yerində buğda, arpa əkməyə məcbur oldular.

Müharibədən sonra Riza xan iş başına gələncə qədər Azərbaycan xalqı əsrlərdən bəri yığıb saxladığı zəxirə ilə baş saxlayıb, ticarət yollarının açılması ümidi ilə ölmədiril bir surətdə gün keçirirdi.

Riza xan işə başlamaqla bu ümid tamamilə yasa döndü. Çünki, onun təqib etdiyi birtərəfli siyasət Azərbaycan ticarət malının ən münasib və ən faydalı müştərisi olan Şura Ölkələri bazarını tamamilə İrandan uzaqlaşdırırdı. Nəticədə gözəl Təbriz ticarət cəhətdən ikinci, üçüncü və dördüncü sraya keçib, xarabazar bir

kənd halına düşdü. Onun böyük tacirləri naçar oldular öz sərmayələrini Tehrana və başqa ticarət şəhərlərinə köçürüb, özlərinə təzə bir bazarlar arasınlar.

Pəhləvi özünün cahilənə siyasəti nəticəsində məmləkətə böyük zərər vurduğu halda Azərbaycanı tamamilə ayaqdan salıb, xalqın yaşayış vasitələrini tamamilə məhv edib ortadan qaldırdı. Müharibə başlanan zaman Təbriznn, Ərdəbilin, Urmiyənin ən fəlakətli dövrləri idi. Müharibə isə onu bir qədər də şiddətləndirdi. hərgah xalq tərəfindən bəzi ciddi tədbirlər görülməsəydi və Qızıl Ordu müsaidət göstərməsəydi həmin dörd ilin muharibə zamanı buranın bütün məhsulu və azuqəsi çəkilib aparılacaq və camaat tamamilə acından tələf olub kedəcəkk idi. Hər halda indi Azərbaycanımız iqtisadi cəhətdən çox xətərli bir haldadır. Əgər vəziyyət belə davam edərsə xalq hamısı naçar öz ev- eşiyini tərək edib başqa yerlərə kedəcəkk, gündən- günə ölkə yoxsullaşib tamamilə ayaqdan düşəcəkdir. Bu fəlakətin qarşısını almaq, vətənimizi fəlakətdən tamamilə nicat verib, otuz il bundan əvvəlki məqama çatdırmaq üçün Firqəmiz ciddi surətdə düşünməyə, düzgün və sağlam tədbirlər görməyə başlamışdır.

Bu tədbir gözəl nəticələr verməkdədir. Xalqımız xüsusən, tacirlər gərək Firqənin başladığı bu böyük işi ciddi surətdə istiqbal edib onun əməli olmasına var qüvvə ilə kömək göstərsinlər.

Biz çalışacağıq ki, Şura malları Azərbaycan yolu ilə gəlib, İranın başqa bazarlarına göndərilsin. Təbriz, Ərdəbil və Urmiyə böyük ticarət mərkəzləri halına düşsünlər.

Bizim əkinçilik məhsulumuz və həmçinin xoşkbarımız Şura bazarlarına, həmçinin Avropa bazarlarına yol tapsın. Həmçinin Avropa bazarları ilə ticarətə girişmək üçün Azərbaycan bazərganları Şura dəmir yollarından və sair nəqliyyat vəsaitindən istifadə etmək imkanına malik olsunlar.

Biz inanırıq ki, Firqənin təqib etdiyi bu iqtisadi tədbirlər nəticəsində şəhərlər və kəndlərimiz təzədən çiçəklənməyə və gülməyə başlayacaq, xalqa yaşamaq və xoşbəxt olmaq üçün geniş meydan veriləcəkdir.

Müharibə Azərbaycan ticarətini asanlaşdırmaq üçün təbii vasitələr vücuda gətirmişdir. Bu vasitələrdən ciddi surətdə istifadə etmək lazımdır.

İndi bizim sərhəddimizə iki dəmir yolu gəlib çıxmışdır. Müharibədən əvvəl onlardan istifadə etmək imkanı yox idi. Onların biri Culfa ilə Bakını birbirinə bağlayan ən qısa dəmir yoludur. İkincisi isə Astaradan Bakıya çəkilən yoldur. Bu yollar vasitəsi ilə Azərbaycanın ticarət malı bütün Şura bazarlarından başqa, Avropanın ən uzaq guşələrinə belə gedib çıxa bilər. Tacirlərimiz gözlərini açıb dünyaya açıq bir nəzər ilə baxmalıdırlar. Azərbaycanın gələcəyi böyükdür.

İran ticarətinin yarından çoxu həmişə Rusiya ilə olmuşdur. Bundan sonra vəziyyət tələb edir ki, bu faydalı alver daha da genişlənsin.

Qabağa çıxan bu fürsətdən istifadə etmək lazımdır. Ona görə gərək Firqənin götürdüyü bu ciddi qədəmi təqib etmək və İran ticarətinin məcrasını Azərbaycandan salmaq, yuxarıda qeyd etdiyimiz dəmir yollarından ciddi surətdə istifadə etmək lazımdır.

P

«Azərbaycan» qəzeti M 34, 22 oktyabr 1945 ci il. 30 mehr

DÖVLƏTİ MUQTƏDİR YƏNİ ÇE? (1)

Keçən dünya müharibəsi qurtardıqdan sonra İrani qeyri rəsmi, bəlkə rəsmi surətdə yabançı istemarçıların ağışuna atmağa çalışan məhəbbət dəlləlləri müqtədir hökumət şüarı ilə ortaya çıxıb Vüsuqüddövlə kabinəsini vücuda gətirdilər.

Vüsuqüddövlə kabinəsi, hamı bilir ki, İranın azadlığını pozub qanuni- əsasını ayaqlamaq vəsptəsi ilə Riza xanın müqtədir hökumətinin zəminəsini düzəltməkdən başqa bir iş görmüş isə, o da məclisi Şurayı Millinin tətili, İngiltərə dövlətindən ələni bir surətdə aldığı pulların gücü ilə İrana təhmil etmək istədiyi məruf qərardad idi.

Tehran ruznamələrinin müqtədir hökumət deyib, qulaqlarımızı gurultu ilə doldurmaqları qətən həmin siyasətin təkrarıdır.

Tehran siyasətmədarları o qədər kor, o qədər cahil və o qədər kövdəndirlər ki, hökumətin qüdrətini tək-tək şəxslərin əxlaqında axtarır və on bir vəzir vəsptəsi ilə dərdlərimizə çarə edilə biləcəyinə xalqı inandırmağa çalışırlar. Dövlətin iqtidarı vəhşət tolid etmək, vurub, yıxıb, xalqı qorxutmaq və azadlığı məhdud etmək ilə əldə edilə bilməz.

Bunu, özlərini bütün İran camaatının ağası, başı və nurçəşmi hesab edən tehranlı siyasət dəlləlləri bir kərə düşünməlidirlər.

Dövlətin qüdrəti xalqın ona olan meyl və rəğbətindən asılıdır. Xalqa dayanmayan bir hökumət dahilərdən və nabiğələrdən belə təşkil olunursa yaşaya bilməz, yaşasa da məmləkət və milləti fəlakətlərə düçar etməkdən başqa bir nəticəyə yetişməyə qadir olmaz.

Xalqsız, millətsiz bürokrat bir hökumət istər- istəməz qaba diktatorluğa təşəbbüs etməklə, xalqı özünə düşmən edər və özünün qüdrətini əldən verməyə məcbur qalar.

Xalqın məhəbbət və təvəccöhü olmadan və xalqın düşməni sayılan bir hökumət tez- gec rusvaylıq ilə yıxılmağa məcbur olar. Bu ictimai təbii qanundur. Biz bunların hamısını düşünüb nəzərə aldığımız üçündür ki, xalqın hökumət işlərinə yaxınlaşdırılmasını irəli sürüb əncümənlər vəsptəsilə milli bir dövlət vücuda gəlməsini tələb edirik.

Əgər bizim məhəlli muxtariyyət şüarımız İranın hər bir əyalət və vilayətində əməli olursa milyonlar ilə şərəfətli insanlar dövlətin poştibanı olmağa yol tapar, bu vəsitə ilə qüdrətli bir hökumət meydana çıxıb məmləkətin dərdlərinə əlac etməyə müvəffəq olar. Həqiqi mərkəziyyət isə bu vəsitə ilə vücuda gəlməyə başlar.

Yarım milyon riyala özlərini satan Tehran mətbuatı bilməlidir ki, İranın həqiqi sahibi onun kəndlisi, zəhmətkeşi və vilayətlərdə yaşayan şərif əhalisidir. Bu qüvvələri nəzərə almayıb onların ehtiyacını təmin etməyə qadir olmayan bir dövlət yaşamağa qadir ola bilməz.

Tehran yazıçıları nahaq başımızı ağrıtməsınlar. Biz də qüdrətli bir dövlətə tərəfdarıq. Biz də hər bir

cəmiyyət və hər bir kəsdən artıq İranda əminamanlıq tərəfdarlarının iş başına gəlmələrinə talibik. Biz də var qüvvətimizlə ölkəmizin qanuni demokratik bir ölkə olduğunu arzu edirik və bu yolda mal və canımızla çalışırıq. Bununla belə Tehranın siyasətmədarlarının xain, yalançı və nalayiq olduqlarını hərgiz unuda bilmərik. Biz inkar etmirik, Tehranda da azadixah və şərif adamlar tapıla bilər. Lakin onların bugünkü siyasət bazarına yolları yoxdur. Ora, indi cahil mütəəssib və satılmış hovçuların barmağı ilə rəqs edir.

Tehran yalan danışır, hoqqabazlıq edir, azadlığa mail deyil. İran xalqlarının hamısını cəhalətdə saxlayıb zəli kimi onların qanını sormaqla şişmar qarnını daha da yoğunlatmağa çalışır.

Tehranın başçıları vilayət və əyalət əhalisi üçün haqqi- həyat qail deyillər. Onlar özlərini əsrəf məxluqat hesab edir, Onlar öz nəzərlərində filin burnundan düşmüş böyük adamlardan ibarətdirlər. Bu səfil və cahillər anlamırlar ki, vilayətləri bərbad edilib məmləkətin əhalisi kor, cahil və əsir halında qalmağa məhkum olursa, onların qüdrəti və xanlığı əllərində qala bilməz. Bu surətdə özgələr onların başlarına vurub çörəklərini əllərindən alar. Qarınlarının piyi də çox tezliklə əriyib gedər.

İran böyük bir məmləkətdir. Onun təbii sərvəti on beş milyon deyil, əlli bəlkə yüz milyonluq bir camaatın həyatını təmin edə bilər. Bu məmləkətin sahibi yoxdur. Onun həqiqi sahibi olan məhəlli xalqların əl- qollarını Tehran müftəxorları bağlamışlar.

Tehran hovçuları dürüst hərəmsərə xacələrinin əxlaqını bürüzə verirlər. Özlərinin gözəllərdən istifadə etmək istedadları yoxdur, özgələri də hərəmsərəyə yol vermək istəmirlər. Bu, uzun müddət davam edə bilməz, tez ya gec sütuhə gəlib, canı boğazına yığılmış xalq özünə çarə axtarmağa məcbur olar. O vaxt isə xacəsəralər üçün ələlə sürtüb əfsus deməkdən başqa bir çarə qalmaz. Tehran bunu düşünməli, bunu anlamalıdır. Güc ilə iş keçməz.

Ço dər tas ləğzəndə oftad mur, Rəhanəndərə çarə bayəd nə zur (2).

Çarə isə ləcacət atından düşüb, xalqa azadlıq vermək, əyalət və vilayət əncümənlərini dəvət edib camaatın ixtiyarını öz əlinə tapşırmaq və bütün İran əyalətlərində yaşayan şərif və pak ünsürlərin köməyi ilə məmləkəti tərəqqiyə doğru aparmaqdan ibarətdir.

Kor müstəbidlər bundan başqa hər bir küzəyə əl atmış olsalar, qulpu əllərində qalacaqdır.

P.

«Azərbaycan» qzeti № 35, 23 oktyabr 1945 ci il. 1 aban

1 Qarışqa surüşkən tasa düşdükdə, xilaskar zor işlətmək deyil, çarə tapmalıdır.

2 Tərcümə: «Qüdrətli dövlət nə deməkdir». Bu başlıq İran mürtəcelərinin şüarına işarədir.

HƏQIQİ SİYASİ İŞÇİLƏR TƏRBİYƏ ETMƏLİ

Firqə böyük bir siyasi təşkilatdır. O, bir dəstə bisavad və məlumatsız adamların yığınağından ibarət ola bilməz. Siyasi bir təşkilatın payəsi yalnız ehsasat üstə durarsa, o, təşkilat uzun müddət davam edib, böyük siyasi işlərin yükünə dözməz. Ehsasat və ani mənfəətlər dəyişib təgyir tapar. Onların sayəsində toplanan cəmiyyətlər də naçar pozulub ortadan getməyə məcbur olar. Əsaslı bir Firqə düşüncə, anlaq və siyasi

məlumat üstündə qurulmalı, üzvlərinin biliyinə dayanmalıdır.

Minlərcə məlumatsız və siyasi biliksiz adamları bir neçə faydalı şüarlar ilə yığmaq mümkündür. Lakin onları uzun müddət saxlamaq o vaxt mümkün olar ki, Firqə üzvlərcə anlaqlı, bacarıqlı, siyasi cəhətdən məlumatlı adamlar yetişdirməyə müvəffəq olmuş ola.

Bunsuz iş qabaqdan gedə bilməz. Firqə başçıları orduların əfsərlərinə bənzər. Nizami və hərbi məlumatı olmayan bir əfsər heç bir vaxt qoşunu fəth və zəfərə nail edə bilməz.

İşimizin əvvəli olduğu üçün bu vaxta qədər göbələk kimi yağış nəticəsində çıxıb foriyyətə məhv olub gedən siyasi Firqələrdən ibarət olunmalıdır.

İstər Azərbaycan, istərsə İrənin ayrı nöqtələrində bu günə qədər üzvlərcə Firqələr və cəmiyyətlər vücuda gəlmişdir. İndi isə onların əksərindən quru bir ad belə qalmamışdır. Nə üçün? Ondan ötrü ki, o Firqələri təşkil edib onların başında duranlar siyasi məlumata malik deyilmişlər.

Biz bu nöqsanı ciddi bir surətdə rəf edib Firqə üzvlərinin ehsasatını təhrik etməkdən artıq onların məlumatını artırmağa çalışmalıyıq.

Hələlik geniş və elmi- siyasi bir mədrəsə açmaq imkanımız yoxdur. Lakin əldə olan vasitələrdən həddəksər istifadə etməkdən sərfnəzər etmək olmaz.

Siyasi Firqələrin pozulmalarının illətini xalqın təbii əxlaqında və ölkənin ab- havasında arayıb axtaranlar iştibah edirlər. Dünyada cəhalətə, infiradi həyat sürüb qeyri mütəməddin bir halda əbədi olaraq qalmağa məhkum bir millət yoxdur. Bəşər müəyyən şərait altında tərəqqiyə doğru yeriməyə məcburdur. İctimai qanunlarında dəxi təbiətin qanunlarında olmadığı kimi istisna yoxdur. Burada sadə bir səbəb var. O, Firqə vücuda gətirmək istəyənlərin siyasi savadsızlığı və Firqələri idarə etmək üçün layiq başçılar yetirməyə əhəmiyyət verilməməsidir.

Bizim Firqəmiz ümumi savad cəhətdən fəqir deyildir. Lakin ümumi savad kifayət etməz. Siyasi işlə məşğul olan əşxas bu işdə bəsir və müsəllət olmalıdır.

Firqəmiz Tudə təşkilatından geniş kəndli və fəhlə dəstələri almışdır. Bu dəstələrin çoxu ehsasat üzərində cəlb edilmiş həssas və sadə adamlardan toplanmışdır.

Kəndli və fəhləyə ani mənəfət göstərib, cəlb etmək müşkül bir iş deyildir. Lakin onları təşkil edib siyasi mübarizədə münəzzəm bir surətdə çalışdırmaq, bu asanlıq ilə mümkün ola bilməz.

İndi istər mərkəzdə, istərsə kənd və şəhərlərdə Firqə işçilərimizin vaxtının hamısını işğal edən kəndlilərin şikayət məsələsidir. Əlbəttə, bunun ayrı səbəbləri də var. Məsələn, jandarmların başladıkları vəhşiyənə hərəkətlər də var. Lakin əsas səbəb dörd il müddətində kəndliyə verilən saysız- hesabsız vədələrdir.

Onlara bu vədələrin yüzdə onu qədər siyasi bilik və Firqəvi tərbiyə veriləydi indi qabağa bu böyük müşkülət çıxmazdı. Siyasi mübarizə od yandırmaq, tufan çıxarmaq deyildir. Odu və həriqi yandırmaq asandır. Lakin onu söndürmək, ya istənilən məqsəd üçün ondan istifadə etmək güç, bilik və anlamaq istər...

Bizim siyasi cəhətdən savadsız olan işçilərimizin çoxu od yandırmaq, həriq vücuda gətirmək, yəni işin

asan qismində çox çalak və ustadırlar. Lakin söndürməyə ya məqsədə aparmağın fikrində belə olmamışlar.

Ona görə kəndlilər arasında çalışan Firqə üzvləri belə ani istifadə görmədikləri halda məyus olur, əl-ayaqlarını itirir, hətta bəzən Firqədən kənar durmaq istəyirlər.

Liqvan hadisəsi, həmçinin kəndlərdə baş verən indiki hadisələr isbat edir ki, keçmiş təşkilat xalqı öz dalınca aparmaq əvəzinə cərəyana tabe olub onun ardınca getməyə məcbur imiş. Belə bir təşkilat uzun müddət davam edə bilməz.

Firqə başçıları bu naxoş və yaramaz işə axır qoymalı. Kütləni intizam və rəhbərlik altına almaq üçün Firqə şöbələrini düzgün əsas üstündə qurmalıdırlar.

Əvamfəriblik, kəndlilin ani mənafeyi üzərində ehsasatını təhrik edib, yaman gündə başına buraxıb komitələrin qapısına çəkmək xəyanətdir.

Biz sizdən yüz minlərcə üzv tələb etmirik. Biz sizə icazə vermirik bitərəf kəndlilin xoşuna gəlmək üçün bacarıb verə bilmədiyimiz bəzl və bəxşişlər ilə onları iğfal edib Firqəyə yazdırasız. Bizə yüz nəfər ani mənfəət üçün gələn adamlardan isə bir nəfər Firqəmizin məram, nizam və məqsədini anlayan üzvün faydası daha artıq ola bilər.

Çalışın üzvlərin siyasi biliyini artırın. Özünüz yəni Firqə başında duranlar siyasi bilik ilə mücəhhəz olun. Firqəmizin məramnaməsində böyük siyasi və ictimai məsələlərə işarə edilmişdir.

Komitə üzvlərimizin əksəri əgər o dairədə siyasi məlumatla malik ola bilsələr, Firqə çox böyük qədəmlər götürə bilər. Ondan əlavə, məmləkətin qanuni- əsasisi, onun yaxşı və pis tərəfləri Firqə başçıları tərəfindən dəqiq bir surətdə xalqa anladılmalıdır.

Demokratlıq və dünyada olan demokrat dövlətlərin quruluşu və demokratizm yolunda aparılan tarixi mübarizələr gərək Firqə başçılarının nəzərindən uzaq qalmasın. Şikayətlər, xüsusi davalar, şəxsi münaqişə və infiradi ərizələr təşkilatı boğub işdən salmaqdadır. Buna axır qoymaq üçün əqəllən Firqə üzvlərinə Firqənin məqsədini qandırmaq lazımdır.

Kəndlərdə at oynadıb yalan vədələr verən savadsız, məlumatsız avamfərib təlimatçılara kəndlərdə yol verməməliyik. Bunlar Firqənin başına bəla açmaqdan başqa bir iş görə bilməmişlər.

Qabaqda duran Firqə vəzifəsi, siyasi bilik, həqiqi təşkilat yaratmaqdan ibarətdir.

Bu yolda hər bir savadlı və məlumatlı Firqə üzvü səfərbərliyə alınmalı, yerli komitələr var qüvvələri ilə işə girişməlidir.

P.

«Azərbaycan» qəzeti № 37, 25 oktyabr 1945 ci il. 3 aban

HARA GEDİRSİZ DURUN!

Firqəmiz işə başladıqdan sonra Tehran irticai çox bərk təkan yeyib əcaib və qərib tədbirlər görməkdədir. Bir tərəfdən kiçik, alçaq və dalda qalmış yazıçıları it kimi hürməyə vadar edib, şərəfsizlik, namussuzluq və yalançılıq lüğətnaməsində iftira, töhmət, uydurma və mövhum cinayətləri andıra bilən nə qədər lüğət və

istilah varsa bizim tək- tük üzvlərimizə nisbət verməyə can atır. Digər tərəfdən bizim haqq sözümlə qulaq asmaq əvəzində xalqımızın nifrətini qazanan murdar ünsürləri bizə hakim göndərmək, pul və silah gücü ilə səsimizi boğmağa çalışır. Üçüncü tərəfdən isə jandarm qüvvəsini kəndlərə dağıdıb, süni surətdə şuluqluq edib, araqarışdırmaq vasitəsi ilə xalqı yağı göstərmək istəyir.

Biz bu murdar və alçaqlara yaraşan siyasətin iç üzünü çox yaxşı bilirik. Ona görə də indiyə qədər onlara etina etməyib öz tutduğumuz yola davam edib, irəli gedirik. Lakin hər işin bir intəhası və axırı vardır.

Tehran ruznamələri biləxərə ixtira etdikləri töhmət və iftiraları təkrar edib yorulacaqlar. Xalq da o qədər cahil deyil, tez ya gec düşünər, anlar, qərəz ilə həqiqəti təşxis verər. Dövlətin alçaq məmurları isə əgər beş-üç gün hökumət sürməyə müvəffəq olsalar belə nəhayət, xalq öz başladığı işi axıra yetirib ölkənin hakimi ola bilən əyalət və vilayət əncümənlərini vücuda gətirməklə onların xəyanətlərinin qabağını alar. İndi jandarm məsələsi əhəmiyyətlidir.

İş belə gedərsə Azərbaycan kəndlisinin qabağını saxlamaq olmaz. İndiyədək Firqəmiz mərkəzdə və məhəllələrdə var qüvvəsi ilə kəndlini səbr və mətanətə dəvət edib, əmniyyəti saxlamağa müvəffəq olmuşdur. Lakin bu uzun müddət davam edə bilməz. Bundan başqa vətəni bizim vicdanımız icazə verməz millətin qantəri ilə qazanıb verdiyi vergi onun heysiyyət və namusunu tapdalamaq üçün əmniyyə şəklində düşüb kəndlərə göndərilsin.

İyirminci əsrdə xalqın mal, can və namusuna təcavüz etmək olmaz. Dağ basmaq və şallaq altında öldürmək, ağız tikmək, dodaq kəsmək zamanı keçmişdir.

Biz açıq deyirik, əgər jandarm rəisləri başladıkları cinayətlərdən əl götürməzsə, Firqə kəndlərdə çıxma biləcək toqquşmaya, ixtilala cavabdeh deyildir.

Kəndlilin səbr və taqəti tükənmişdir. Maliklər isə bu işə əbədən razı ola bilməzdilər. Malik deyir: Jandarm kəndə ayaq qoyduqda o kənd on ilədək abad ola bilməz.

Jandarm həm kəndli, həm ərbabın var yoxunu soyub qurtarmasa əl götürməz.

Jandarm rəisləri təqsiri mərkəzi dövlətin boynuna atıb (əlməmur, məəzur 1) məsələsinə çox da bel bağlamasınlar. Biləxərə məhəllin əmniyyəti onlara tapşırılmışdır.

Onlar hər bir tək- tək jandarmın gördüyü işə məsuldurlar. Onlar çox gözəl bilirlər ki, məmləkətin əfradının mal, can və heysiyyəti qanun mövcubincə müqəddəsdir. Ona heç bir kəs əl uzada bilməz. Kəndlilin evinə rəsmi məhkəmə və dadsitan əmri olmadan girmək olmaz. Jandarm və ya başqa dövlət məmurlarının hüquqi işlərə qatışmaları qanunən qadağan edilmişdir. Kəndlini döymək ya onun məhsuluna əl atmaq cürmdür. Kim olursa olsun onu cəzalandırır.

Kəmfürsətlik və məzlumkoşluq, fəqir və zəiflərin hüququnu paymal etmək böyük İran məmləkətini fəlakət və inqiraza sövq etmişdir. Moqollar, Ərəblər və sair millətlərin İran şahları üzərində qələbə çalmaları hamısı bundan irəli gəlmişdir.

Bu gün minlərcə məzlum Azərbaycanlıların nicat tapmaq üçün xarici təbəəsi olmağa çalışmalarına ayrı bir dəlil yoxdur.

Biləxərə kəndli də insandır. Yaşamaq və öz əlinin məhsulundan istifadə etmək istəyir. Əlinə keçirdiyi beş- üç tüfəngə məğrur olub, zülm və vəhşətlər törədən cəlladlar kor közlərini açıb baxsınlar. Bu gün kəndli-ərbab məsələsi artıq meydandan çıxıb tarixə keçmişdir. Belə bir dövrdə anasının əmcəklərini kəsən cəlladları tüfəng və əmniyyə ilə mücəhhəz edib kəndlərə göndərmək cəzasız qalmaz. Farsların bir məsəli vardır deyirlər:

«Gər nəkonəd şah xoda mikonəd» (2).

İndi isə məsələ daha aydındır. Əgər dövlət məmurları yerlərində oturmazsa, xalq özü qalxar, onu yerində oturdar. O vaxt xalqın intiqamı şədiddə və rəhimsiz olar. Yanğın ki, başlandı, yaş və quruya baxmaz, qabağına çıxanı yandırır, yaxıb, məhv və nabud edər. Jandarm rəisləri od ilə oynamasınlar və hərəmərə salmağa çox da həvəs göstərməsinlər. Firqə bundan sonra məsuliyyəti öz boynundan atır.

Eyni zamanda jandarmlar unutmasınlar ki, Firqə üzvünü təhqir etmək, Firqə binasına yaxın düşmək olmaz. Tez- gec bu işə qarışan əllər kəsilər. Bizim axır sözüümüz bu idi.

Qoy bütün dünya bilsin ki, Tehran jandarm vasitəsi ilə Azərbaycan kəndlərində süni şuluqluq və özbaşnalıq yaratmaq istəyir.

Qoy bütün dünya bilsin ki, Asiya despotizmi ruhu ilə ruhlanan mərkəzi hökumət məmləkəti sülh və aramış yolu ilə idarə etməyə qadir deyildir.

Qoy bütün dünya bilsin ki, Azərbaycan xalqı bu cinayətkar dövlətin mənhus siyasəti nəticəsində nə bələlər çəkmiş, nə səbəbə özünü idarəetmək üçün çarə axtarmağa başlamışdır.

Bununla biz öz vicdanı vəzifəmizi yerinə yetirib onlardan soruşuruq: Hara gedirsiniz? Durun! Başladığımız oyunun axırını düşünüb papağınızı qazi edin! Bu işin dalısı yaxşı çıxmaz.

«Azərbaynan» qəzeti, № 38, 26 oktyabr 1945 ci il. 4 aban

1 Tərcüməsi məmur olan üzürdür.

2 Tərcüməsi: şah da etmədiyi təqdirdə allah edər.

GÜNÜN VƏZİYFƏLƏRİ

Vilayət və məhəlli konfranslar xatimə tapmaqla təşkilatımız münəzzəm və təbii hala düşmüşdür. Çün tez bir zamanda mərkəzi komitənin geniş ümumi iclası olacaqdır. Bu iclasda birinci konqremizin qərarlarını həyata keçirmək üçün əməli tədbirlər görülməlidir. Vilayətlərdə və məhəllərdə olan mərkəzi komitə üzvləri və təşkilat rəhbərləri bu cəlsəyə hazırlıq ilə gəlməlidirlər.

Məclisin vəziyyəti və iş şəraiti gərək mərkəzi komitənin nəzərində qəti surətdə məlum olsun. Bu olmazsa görülən tədbirlərdə səhv və təqaza ola bilər.

Umumi clasın ən çox məğül olacağı məsələlər, əyalət və vilayət əncümənləri intixabı və 15 ci məclis seçgilərindən ibarətdir.

Bu iki məsələnin hər ikisi əsas məsələdir ki, komitə gərək onların əməli yollarını müəyyən edib, ümum Firqə komitələrinə qəti və açıq dəsturlar versin.

Firqə işçiləri unutmasınlar ki, intixab məsələsi ümumi və milli bir məsələdir. onda xalqın mühüm bir qismi gərək iştirak etsin.

İstibdad və diktaturluq əsası üzərində qurulan rejimdə xalqın inixabatda şirkətinə əhmiyyət verməyib, onu ört basdır etməklə xala xatirin qalmasını deyib zahiri və püç şəkildə əncam verirdilər və bu vasitə ilə istədikləri naməzədlər keçə bilirdi, həmdə zahiri qanunu müraat etmiş olurdular.

Bizim vəzifəmizi isə tamamiylə bunun əksinədir. Biz gərək çalışıb ümum millətin barmağını dövlət quruluşunda və qanun qoyan məqamada dəxalt verək. Məclisin və əncümənlərin qüvvəti onlarda şirkət edən xalqın mahiyyət və ədədcə qəvi vəziyyəti çox və azlığından aslıdır.

Demokratizmin həqiqi məfhumu xalq hakimiyyəti deməkdir. Hər bir işi və hər bir səbəbi öz xüsusi və təbəqəti nəfəinə tətbiq edən Tehran bürokratları bu gözəl adı və dərin prinsipi də xalqın nəzərindən salıb öz mənfəətləri (üçün) oyuncaq qərar vermişlər. Biz isə bu ali prinsipi dirildib, əmələn onun mənasını xalqa anlatmalı olduğumuzdan, qabaqda duran seçgilər bizim üçün çox böyük vasitə ola bilər.

Biz gərək xalqa əməldə isbat edək ki, əgər İranda həqiqi demokratizm tərəfdarı varsa o da bizim. Biz çox gözəl bilirik ki, bu iki böyük vəzifəni əncam verib meydana çıxarmaq çox müğül və ağırdır. Lakin onu da bilirik ki, mal və can ilə mübarizəyə hazırlaşan bir Firqə hər cür müşğulata faiq gələ bilər. Firqəmiz yolda imtahan vermiş adamlardan təşkil olunmuşdur.

Bununla belə, işi səhl saymayıb ümumi iclasa hazırlıq ilə gəlmək lazımdır.

Mərkəzi komitə bütün firqənin başı və rəhbri olduğu üçün onun gözü açıq, hədfi məlum, yolu düzgün və işin vəsəyiti sınınmış olmalıdır. Bu da onun üzvlərinin hazırlıqdan aslıdır.

Seyid Cəfər Pişəvəri

«Azərbaycan», şümarə 39, aban 6, oqtiabr 28

CÜCƏNİ PAYIZDA SAYARLAR

Tehran ruznamələrinin yazdıqlarını Təbrizdə və Azərbaycanda oxuyanda insanın İran əhalisinə ürəyi yapır və bu camaatın fəna və zavala məhkum olduğunu hiss etməklə mütəəssüf olur.

İftira, töhmət, yaramaz fəhşlər, yersiz xəbərlər, cəəli komitələr, beş- üç nəfərin adını əzbərləyib onları klişe kimi hər mövzuda işlətmək, mövcud quruluşda fəsadi- əxlaqinin son dərəcəyə yetişdiyini isbat edir.

Görünür, Tehran mühitini polis və sair şübhəli qüvvələrlə əlbir olan irticai dəstələr elə zəhərləmişlər ki,

buynuzlu və quyruqlu yalanları orada azad bir surətdə yazıb intişar vermək uzun müddət davam edə bilər. Kimsə də ayaq irəli qoyub onların həyasızlığını və xalqı soyub məsxərə etdiklərini deməyə təşəbbüs etmir. Şahnamənin mərd qəhrəmanı Rüstəmin əxlaqından əfsus ki, onun övladında heç bir əsər qalmamışdır. Qəhrəmanlıq, böyüklük, ictimaiyyət və şərəfət, sədaqət və düzlükdədir. Şərif adamlar həmişə öz müxalifləri ilə mərdanəlik və sədaqət silahı ilə mübarizə edirlər. Tehranın satılmış və xain ruznaməçiləri o qədər alçaq, o qədər mürdar adamlardır ki, öz müxaliflərinin qabağına yalan, iftira hərbələri ilə çıxmaqdan pəhriz etmirlər.

Biz öz sözlərimizi çox açıq və aydın bir dil ilə deyib və sadə bir qələm ilə yazırıq. Təəqib etdiyimiz məram və tutduğumuz prinsip bizim üçün müqəddəsdir. Müxaliflərimizin həmlələrini dəf etmək və ya onlara həmləvər olmaq üçün sədaqət və doğruluqdan başqa bir silahımız yoxdur.

Biz Azərbaycanı hər bir cəhətdən özünün daxili işlərini idarə etməyə layiq bilirik. Xalqımızın danışdığı dil də Farsi deyildir. Ona görə çalışırıq, öz dilimiz ilə xalqımızı dünyanın mütəməddin xalqlarının məqamına yetirək.

Biz on dördüncü məclisi irticai bir məclis bilirik və onun qərara aldığı qeyriqanuni qəraları sındırıb, on beşinci məclis seçkilərinin başlanmasını özümüzün milli vəzifələrimizdən sayıb, bu yolda xalqı hazırlığa dəvət edirik.

Siz xainlər, bu məsələnin barəsində danışmalı olduğumuz halda bəhsi töhmət, iftira və təhrif edilmiş hadisələrə çəkib, mövzunu çığır- bağır ilə ört- basdır etməyə çalışırsınız. Bu vasitə ilə xalqı iğfal etmək, mühiti zəhərləmək kimi böyük cinayətlərdən belə əl çəkmək fikrində deyilsiz.

Biz istərdik bilək ki, bu dad- fəryad nə vaxta kimi davam edə bilər. Azərbaycan Demokrat Firqəsinin rəhbərlərini məsələ, neçə ay cümhuriyyət rəisi adlandırmaqla və rəqparələrizi doldurub məccanən paylaya bilərsiz?

Amma biz işə sözdən artıq əhəmiyyət verdiyimiz üçün yazdıqlarınızı oxuyub saqqallarınıza güldükdən sonra başladığımız böyük işi təqib edirik.

Sizə deyəcək sözumüzü Azərbaycan kişilərinin bu məsələdə xülasə edirik: «Cücəni payızda sayarlar».

«Azərbaycan» qəzeti, № 40 29 oktyabr 1945 ci il. 7 aban

FİRQƏMİZİN ŞƏHƏR KONFRANSI MÜNASİBƏTİLƏ

Doğrudur kəndli ilə ərbab məsələsini dəstəviz edənlər, kəndi birinci sətərə çəkib Firqə əfkari amməni Təbrizin xaricinə mütövəcə etmişdir. Bununla belə şəhər Firqə təşkilatının artıq dərəcə əhmiyyəti olduğunu Firqə üzvləri unuda bilməzlər.

Şəhər, məxsusən Təbriz şəhəri Azərbaycanın düşünən başı və görünən gözüdür. Ona çox diqqətli bir surətdə müvazib olmaq lazımdır.

Kəndli bizim dönməz üzümüz və bükülməz qollarımızdır. Onayüzdə yüz inanıb bel bağlaya bilərik. Ərbablar ilə xırda maliklər get gedə bizim hüsn- niyyətimizi görüb, bu vaxta qədər düçar olduqları vəhşət və ztrabdan xilas olub, bizimlə yaxından təşrik- məsai edəcəklər. Buna bizim şübhəmiz yoxdur. Leykən şəhər belə deyildir. Düşmənlərimizin sərf etdikləri pullar və malik olduqları vasitələr orada təsirsiz qala bilməz. Bundan əlavə şəhərdə irticai siyasətdən istifadə edib xalqı soymaqla tüfeyli həyat sürən yüzlərcə ləşkri və keşvəri məmurlar vardır ki, onların əllərinə aldıkları idarələr əfkar amməni asanlıqla zəhrləyirlər.

Bu nüqtəyi nəzərdən, belə olsa şəhər təşkilatının vəzifəsi böyük və ağırdır.

Bu vaxta qədər bu təşkilata kifayət qədər əhmmiyyət verilmədiyini xüsusi surətdə qeyd etmək lazımdır.

Tudə istər - istəməz təbəqəti bir təşkilat halına düşdüyü üçün fəqət kargər və zəhmətkeş təbəqəyə dayanıb başqa təbəqələri: məsələn kəsbə, tüccar, xırda malik, rüşənfikr və dövlət məmurlarını cəlb etməyə təşəbbüs edirdisə, az müvvəffəq ola bilirdi. Firqəmiz var qüvvəsilə bu nüqsanı rəf etməyə çalmalıdır. Şəhərdə Firqə işində çalışan işçilərimizə gərək bunu ciddi surətdə qandraq ki, demokrat Firqəsi Milli bir firqədir, mürtəcelər və Azərbaycan xalqının təbii və milli hüququnu tapdalamağa çalışan xain ünsürlərdən başqa hər bir Azərbaycanlı və Azərbaycanda yaşayan İran təbəəsi bizim prinsiplərimizi qəbul etmək şərti ilə ona üzv ola bilər və gərək hər bir Azərbaycanlı, istər kargər olsun, istər rəiyət və ya malik və ya ərbab, bilsin ki, milli azadlıq və ümumi asayiş olmasa təbəqəti azadlıq ola bilməz.

İndi bizim məmləkətimizin ixtiyari vəhşilər, oğrular, cəlladlar və xalqın haqq və ixtiyarını paymal edən müstəbidlər əlindədir. Bizim xalqımız avrupa millətlərinin keçirdiyi qurun vüsta şərəiyti altında yaşamğa məhkumdurlar. Böyük Fəransa inqlabının nəşr etdiyi insan və həmvətən hüququ elamiyyəsinin verdiyi azadlığa nail ola bilməmişik. Bizdə fərd azadlığı, məskən azadlığı, ictima və əqiyyə azadlığından heç bir əsər yoxdur. Kim güclü isə, istədiklərini gücsüzlərə təhmil edir. Kimin qüdrəti artıq isə, qüdrəti az olanları ayaqları altında məhv və nabud edə bilər. Kiçik bir pasban, əhəmiyyətsiz bir jandarm dünyada mütəməddin millətlər arasında ən böyük, ən müqəddəs sayılan qanunları bizdə vahiməsiz və qorxosoz bir surətdə ayaqlayıb ortadan apara bilər. Belə bir ölkədə azadixah, bəşrdust və sağlam fikirli şəxəslərin təbəqəti mübarizə şüarı ilə meydana düşmələri müfid olan işlərdən deyildir. Bu sözləri ortaya atanlar qətən təcübəsiz, məlumatsız və dünya siyasətindən uzaq adamlardır. Şəhər konfransımız qətən milli və ümumi azadlıq şüarı ilə başanıb qurtamalıdır. Bunla biz hərgiz millətimizin əksəriyyətini təşkil edən zəhmətkeşləri unuda bilmərik. Onların mənafeini daha düzgün bir surətdə təmin etmək üçündür ki, biz milli tərəqqi və demokrat bir rejim yaratmaq şüarı ilə çalışırıq.

Şəhər təşkilatımız gündən günə artmaqda və xəternak hala düşməkdə olan işsizlik məsələsinə biqeyd qala bilməz. Həmçinin şəhər sənayeyinin tərəqqisi və ticarət yolları aramaq vasitəsilə bazarın xəterdən nəcat verilməsi də şəhər konfransında nəzərdə tutulması lazım olan məsələdir .

Biz üsulən karxanalarda Firqə hovzələrinə dayanırıq. Bu hovzələrdə siyasi məlumat cəhətdən çox az iş görülmüdü. Konfrans şəhər komitəsi üçün elə şəxəslər intixab etməlidir ki, hovzələr və sazmanlarımıza siyasi qəza verməyə qadir ola bilsin.

Hər halda biz şəhər konfransına böyük siyasi bir hadisə kimi baxırıq və ümidvarıq firqəmiz bu böyük məsələni də düzgün bir surətdə həll etməyə müvəffəq olacaq.

Mir Cəfər Pişəvəri

«Azərbaycan» şümarə, 41, aban 8, oktiyabr 30

HOVZƏLƏR FİRQƏNİN ƏSASIDIR

Birinci şəhər konfransımız göstərdi ki, şəhərdə hovzələrə təvəccöh edilməmiş, nəticədə firqənin intizamında sustluq vücuda gəlmişdir. Bu konfransımızın ən böyük xədəmatındandır. Biz heçvaxt eyb və nüqsanlarımızı deyib və yazmaqdan qorxmalı deyilik. Nüqsanı ört basdır edib, eyb və iradlarını öz üzvlərindən gizlədən bir təşkilat yaşamaz və hədfə yetməyə müvəffəq ola bilməz.

Konfrans bu sahədə demokratlara yaraşan bir dil ilə şəhər təşkilatımızın rəhbərliyini tənqid edib çox şiddətli bir surətdə bu nüqsanın ortadan qaldırılmasını mərkəzi komitə və şəhər təşkilatına tapşırtdı.

Konfrans tam mənasilə şəhər hovzələrinin iç üzünü açıb meydana qoydu. Xoşbinlik və zahiri yaxşı göstərməyin xəterli olduğu bu vasitə ilə meydana çıxdı.

İndi biz öz işimizinn tərəflərini anlamaqla və onların qüvvətlənməsinin çarhələrni axtarıb tapmağa müvəffəqq olduq. Ona görə onu çox sürətlə islah edib, təşkilatımızı külli konfransa dək münnəzəm və canlı bir hala salacayıq.

Hovzələrdə fəaliyyət göstərib müstəqimən xalq ilə tamasda olan Firqə üzvləri öz təcrübələrinə dayanmaqla bizə olduqca qiymətli yollar göstərib özələrinin sadə vəli dərindən mənali sözləri ilə gözələrimizi açdılar, həqiqti olduğu kimi meydana çıxarıb bizi geniş məlumat ilə silahlandırdılar.

Bizə sadə üzvlərin öz gündəlik fəaliyyətləri haqqında verdikləri məlumat böyük filsuflar və yüksək savadlı ustadların qalın kitablarından daha faydalı və daha dəyərli oldu.

Aqıl və təcrübəli Firqə üzvləri bu məlumatdan ciddi surətdə istifadə etməlidirlər.

Birinci konfrans vasitəsilə şəhər təşkilatımızın payası qüyülmüş oldu. Bu konfransda Hizbe Tudei İran təşkilatı tamamiylə Firqəyə mülhəqq olmaqla bütün azadixah qüvvələrə rəhbərlik etmək və böyük məqsədə yetişmək üçün vahid bir təşkilat vücuda gəlməklə, başsızılığa və təklifsizliyə axır qoyuldu.

Bu cəhətdən də şəhər konfransımızın qiyməti çox çox böyükdür. Konfransın intixab etdiyi təza komitə keçmi şmüvəqqəti komitənin iştibahlarından ibrət alıb hovzələrimizə artıq dərcə diqqət etməlidir.

Hovzəsiz komitə, qoşunsuz jenrala bənzər. Qoşunumuz jenral tək başına maharibəni qazanmağa müvəffəq ola bilərsə, elə də hovzələri qeyr münəzzəm və üzvləri qeyr mütəşəkkil olan siyasi bir Firqə (də) öz mübarizəsində eliyə bilər müvəfəqqiyyət qazansın.

Təza komitə özünü aldatmaq, nüqsanları örtüb basdırmaq kimi xəterli işdən daymən pərhis etməlidir. İş nə qədər yaxşı olursa nüqsansız olmaz. Ona görə məsul işçi, daymən gərək nüqsanlar ilə mübariyyəyə hazır və amadə olsun.

Nüqsandan qorxmamlı, nüqsanı rəf etməyə çalışmamaq qorxuludur. Nüqsan həmişə olacaqdır. Onsuz ictimai iş olmaz. Lakin onu rəf etmək, ondan ibrət almaq, onun təkrarına yol verməmək işin əsasi şərtidir.

Konfransımız isbat etdi ki, firqənin ərkanını təşkil edən əlaqəmənd üzvlər bu məsələni çox gözəl bir surətdə düşünmüşlər.

Ona görə şəhər təşkilatımızın tarixində konfrans qurtarmaqla təza bir dövr bşalanır. Bu dövrü biz cürətlə müvəffəqqiyyət dövrü adlandıra bilərik.

Mir Cəfər Pişəvəri

«Azərbaycan» şümarə 43, aban 10, noyabr 1

GÜNÜN MƏSƏLƏSİ HAQQINDA

Firqəmizin şüarları get- gedə İran azadixahdarı tərəfindən anlaşılmadaqdır. İrticai mətbuatın hay- küy salmasına və həqiqəti curbəcür rənglər ilə boyayıb meydana çıxarmasına baxmayıb, İranın siyasi mühiti çox sürətlə bizim xeyrimizə dəyişməkdədir.

Tehrandan və İranın ayrı şəhərlərindən aldığımız məktublardan məlum olur ki, Firqəmiz camiədə get- gedə öz həqiqi yerini tutub azadlığın dayağı, demokrasi üsulunun zamini olmağa başlamışdır.

İranın istiqlaliyyətini bitərəf və mulayim bir; siyasət yeritməklə saxlamağa çalışan vətənpərəst ünsürlər gözlərini açıb, bizi götürdüyümüz böyük və mərdanə qələmin bu yolla nəgahani bir vəsilə olduğunu etiraf etməyə məcbur qalmışlar.

Sədrin süqutu, Fərruxun tamam vəsail ilə mücəhhəz olduğuna baxmayaraq, onun Azərbaycan valiliyinə həsrət qalması isbat edir ki, Firqəmizin qüdrəti birtərəfli siyasəti titrədib sındırmağa başlamışdır.

Vətənpərəst və azadixah kişilər açıq surətdə bizdən ümid gözlədiklərini yazır, bizi başladığımız işi axıra yetirməyə təşviq edir və özümüzü ümum məmləkət siyasətində müəssir bir amil olduğunu göstərir.

Bu həqiqətdir. Onların hüsniniyyəti bizə irticain divanələrə yaraşan vasitələr ilə dünənə kimi adını belə

eşitmək istəmədiyi Azərbaycana əl atması çox aydın bir surətdə göstərməkdədir.

Əgər oxucularımız ruznaməmizi diqqətlə təqib etmiş olsalar, təsdiq edərlər ki, biz heç vaxt Tehrana yeni irticain başına və biganələrin ağışuna atılan hərzə və hərcayi siyasət oyunçularına muraciət etməyib, onlardan heç bir ümid gözləməmişnk. Onların oynadıqları xəyanətkar oyunlar da bizim nəzərpmizi cəlb etmir. Kabinələrin dəyişməsi, vəzirlərin birbəbir əvəz olması bizim işimizdə böyük yer tutmayıb və tutmayacaq. Lakin Tehran indi bizim Firqənin ətrafında fırlanır və bizim sadə və təbii səsimizdən vəhşətə düşmüşdür.

İran camaatının qanını sorub, onu fəqr və fəlakətə salan müstəbidlərin artıq yuxusu aparmır. Bunlar milyonlarla xalqın varlığını qarət edib, onunla vücuda gətirdikləri cənnətlərdə rahat dura bilmirlər. Nə üçün?

Ondan ötrü ki, Azərbaycanda xalqın azadlıq və demokratiq mübarizəsinə rəhbərlik etməyə qüdrəti olan böyük bir Firqə vücuda gəlib, millətin öz gücü ilə işi qabağa aparmağa başlamışdır.

Günün fikri, günün məsələsi, mətbuatın hərarətlə təqib etdiyi mövzu indi budur.

Fəqət buna görə kisələrin başı açılıb yalançı pəhləvanların bazarı rəvac tapmışdır. Axtarib guşə və kənardan özünü Azərbaycana əlaqədar göstərən çürümüş kor və karları tapıb onların vücudundan istifadə etmək istəyirlər.

Azərbaycan xalqının siyasi haqqını xainanə yollar ilə ayaqlayıb məclis kürsülərini işğal edən irticai nümayəndələr də bir an hərəkətdən əl çəkmirlər. Siyasətin mərkəzi çox qorxulu yerlərə keçmişdir. Riza xanın gördüyü işi təkrar etməkdədirlər. Vəzirlər heyəti və məclis ikinci və üçüncü sıraya keçmiş, daxili işlərə qarışmağa səlahiyyəti olmayan hərbi orqanlar, hakimiyyət sürməyə və oyunda birinci rolu oynamağa başlamışdır. Mərkəz və şimal əhalisindən tutulan jandarm və nizami qüvvələrə belə etimad yoxdur. Cənubdan və mərkəzi şəhərlərdən qüvvə gətirib Tehranı bu vasitə ilə boğduğundan sonra bizim qabağımıza maniə çıxarmağa can atırlar.

Biz kəndlərdə jandarm məmurlarının yandırdıqları odun əsas məqsədini bildiyimiz halda, əmniyyəti saxlamağa var qüvvəmizlə çalışırıq. Jandarm başçıları dildə əmniyyət tərəfdarı olub, məsələnin sülh yolu ilə həll edilməsinə hazır olduqlarını bəyan edir, əməldə isə bu günə qədər bir qədəm belə götürməyə hazır olmamışlar. Biz müəyyən jandarm rəisləri haqqında bir söz demək, ya tohin və təhqiramiz sözlər işlətmək fikrində deyilik. Lakin ümumiyyətlə, əldə olan dəlil və mədrəklər göstərir ki, bu vasitə ilə kəndlilərimizdə hərcmərc və şuriş yaratmaq yolu ilə işə başlamışlar.

Kəndliləri vurub, döymək, həbs və təbid etməklə cana doydurub əmniyyəti pozmağa vadar etmək istəyirlər. Əgər belə olmasaydı, onların verdikləri minlərcə ərizələr təsirsiz qalmazdı.

Bu çox həssas və ciddi bir məsələdir. Buna xalqımız çox diqqətlə yanaşmalıdır. Fərruxun görə bilmədiyi işi jandarm vəkilbaşılarının əlilə görməyə çalışırlar. Bunu düşündüyümüz üçündür ki, tohin və təhqirlərə əhəmiyyət verməyib, kəndlərdə vücuda gələn böyük narazılığın qabağını almağa bu günə qədər müvəffəq olmuşuq. Bundan sonra da bu siyasəti biz təqib edəcəyik. Lakin od ilə oynayan şuluq salanlar apardıqları siyasətin nəticəsini diqqətlə düşünməlidirlər. Kəndlini narahat edib, onu sıxıb ayaqdan salmaq od

ilə oynamaqdan daha xətərlidir.

Hərcmərc salanlar özləri də onun qurbanı olmaqdan yaxa qurtara bilməzlər. Səədinin həkimanə sözünü yaddan çıxarmayın.

Əgər səd sal gəbr atəş furuzəd,

Əgər yekdəm dər u oftəd besuzəd (1)

P.

«Azərbaycan» qəzeti № 45, 4 noyabr 1945 ci il. 7 aban

1 Tərcuməsi: Atəşpərəst yüz il od yandırsa da, bir an onun içinə duşdükdə yanar.

MƏSNUI TƏƏSÜB

Eşitdiyimizə görə mürtəcelər və Seyid Ziya dəstəsi Tehranda məsnui surətdə təəssüb icad etmək fikrindədirlər. Hüseyn İttika, Zehtab və bu kimi şəyyadları pul vasitəsi ilə potlayıb, Azərbaycan namindən hayhuy salmaq fikrindədirlər.

Camal İmami, Sərtibzadə, Siqqətülislamının bədbəxtliyi o yerə çıxmışdır ki, kor, kar, kəsif, tiryəki və uzun müddət dəlixanada ömür sürən Hüseyn İttika ilə macəracu, anlamaz, ləcuc, tamahkar, kəcxəyal və nəcisdən nəcisrağ olan Qulam Hüseyn Rizazadənin ətəyindən yapışmağa və ondan kömək gözləməyə məcbur olmuşlar.

Firqəmizin möhkəm silləsi yalançı pəhləvanları birləşdirmişdir.

Əmir Nüsrət İskəndərinin keçən günədək Sərtibzadəni görəndə gözü yox idi. Sərtibzadə isə burnunu aşağı salıb «Əmir Nüsrət ilə salaməleyk edən adamlar ilə, mən danışmaram» deyirdi. Doktor Müctehidi ilə Siqqətülislamının tarpxi düşmən olduqlarını Azərbaycanda bilməyən yoxdur. Bunların famili yarım əsr tamam bir- biri ilə şədiddət və qanlı mübarizə aparmışlar. Bu fəmillər bir- birinin adamlarını kafir və qanı halal bilir və heç vaxt bir- biri ilə təmas tutmazlar. Sərtibzadə isə bu əşxasın nəzərində iblisdən mənfur hesab olunurdu. Əmma indi bunların hamısı əlbir olub Hüseyn İttika və Zehtab vasitəsi ilə Azərbaycan xalqının səsinə boğmaq və qanuni haqqını ayaqlar altına salmağa çalışırlar. Biz bu təşəbbüslərə, bu rəcəzəxanlıqlara, bu yalan birliklərə gülüb öz işimizi təqib edirik və bizə sabit olmuşdur ki, iş təşkilatdan, sədaqət və iman üzrə toplanan birlikdən asılıdır.

Sərtibzadə, Əmir Nüsrət, Siqqətülislami və doktor Müctehidin ittihadı baş tutsa da, məşhur rus təmsilnevisi Krilovun yazdığı (Balıq, ördək və xərçəngin) birliyi kimi, arabani yerdən təkən verə bilməz. Çünki, onların hər biri bir ayrı məqsəd təqib edir və arabani öz yoluna tərəf çəkməyə çalışır.

Bizim Firqə təşkilatımız isə həmfikir, həmməslək və həməqidə adamlardan təşkil olunmuşdur. Biz Firqəmizin birinci kongrəsində çox açıq və sadə bir dil ilə demişik: Firqə bir məqsəd və bir hədəf təqib edənlərin təşkilatıdır.

Onun məram və nizamını qəbul edə bilməyənlər, buyurub gedə bilərlər. Biz kimsəni ikrah və güc ilə Firqəyə çəkmək fikrində deyilik. Bu sadə və təbii siyasət nətiçəsində Firqəmiz gündən- günə möhkəmləşib,

mətin və möhkəm qədəmlərlə irəli gedir.

Biz Tehranda hayküyə salan ağalara deyirik, əgər sizin doğurdan da Azərbaycana ürəyiniz yanırırsa, buyurun, bu quy, bu meydan. Burada xalqın içərisində çalışıb öz fikrinizin doğruluğunu isbat edin. Daldan bambaça çıxarmağın mənası yoxdur. Azərbaycan məsələsi Azərbaycanda həll oluna bilər. Tehran əgər zirək və çox qoçaq isə buyurub öz kəsafətçılığını təmizləyib, düzgün bir dövlət vücuduna gətirsin. Ondan əlavə həqiqi Azərbaycanlılıq təəssübü Tehranda yaşayan zəhmətkeş və kəsəbə arasında axtarılmalıdır.

Bizim dəqiq hesabımıza görə, orada yüz mindən ziyadə Azərbaycanlılar səmimi- qəlbədən bizim tərəfdarıdır. Siz onların arasında gedin, Farsca nitqə başlayın, görün sizə nə cavab verirlər. Əgər Azərbaycanlı dili ilə danışmağa başlasanız onda onların sizə nisbət bəslədikləri ehtiramın ləzzətini alarsınız.

Siz məsni Farslıq təəssübü ilə nifrətdən başqa xalq arasında bir nəticə əldə edə bilməzsiz. hələ özünüz belə yaxşı Farsi danışmağa qadir deyilsiz. Sərtibzadə qələt danışmaq qorxusundan beş kəlmə də olsa məclis tribununda söhbət etməyə cürət tapmamışdır.

Camal İmami isə Farslaşmış, bəlkə ingilisləşmiş bir adamdır, Siqqətülislaminin ləhcəsi uzaqdan Fars olmadığını bildirir. Əmir Nüsrət Farsi danışa bilməmək qorxusundan səsinə çıxarmır. Bu adamların Fars mütəəssibi kimi meydana atılmaları əcəba məsxərəbazlıq deyildir, nədir?

Biz Fars camaatını biganələrə əsir edən İstəxr kimi, ya Lübnandan (1) İrana mühacirət edən Cavahirülkəlam kimi yazıçıların dərdini anlamamış deyilik. Onların dad- fəryadı təbiidir. Çünki, süt verən Azərbaycan adlı inəkləri, artıq onlara süt vermək istəmir. Sütünü öz əziz balasına sərf etmək istəyir. Lakin bizim Farslar demişkən (kasəyə əz aş dağtər) (2) vəkilçiyazlarımızın Farslıq təəssübü məzəlidir.

P.

«Azərbaycan» qəzeti № 47, 6 noyabr 1945-ci il. 15 aban

1 Liviya deməkdir.

2 Tərcüməsi: aşdan isti kasa.

XALQ ÖZ BAŞINA ÇARƏ EDİR

Beş- üç nəfər istifadəçi onsuz da aclıq və işsizliyə məhkum olan xalqın azuqəsini çəkib aparmaqla məsni qəhətlik yaratmaq istəyirlər. Bu xüsusda Şəhristanlarda və Təbrizin özündə Firqəmizə müraciət edib çarə istəyənlərin sayı gündən- günə artıb, vəhşətnak bir vəziyyət almışdı. Ona görə, dəfələrlə Firqə tərəfindən dövlət idarələrinə müraciət edildi. Mütəəssifənə idarələrin başında duranlardan, icz və göz yaşlarından başqa bir cavab alınmadı. Nəhayət, işin qorxulu olduğunu nəzərə alıb əhaliyə öz vasitələri ilə bu xətərli oyuna xatimə vermələri tövsiyə olundu.

O gündən etibarən, Azərbaycan hüdudundan yağ, pendir, un, buğda, qoyun, ət, toyuq kimi xarbar şeylərinin çıxarılmasının əhali tərəfindən qabağı alınmağa başladı. Eşitdiyimizə görə bu şeylərin çoxusu hətta İran sərhəddindən də xaricə göndərilirmiş. Səlahiyyətdar olan şəxslərin verdiyi rəqəmlər çox

qorxuludur. İş belə davam etsəydi, yağın batmanı yüz tımənə də tapılmazdı. Hələ indi bazarda yeməli təmiz yağ tapmaq mümkün deyildir. Təqəllübçilər piy və başqa yağlardan təcavüz edib vazelin, parafin və gərçək yağına da əl atmışlar. Pendir, süt, qatıq qabili istifadə deyildir. Yağ baha olduğu üçün sütün çərxə verir, üzünü kərə üçün götürür, onun dadsız- tamsız suyundan pendir və yoğurt düzəldib baha qiymətə xalqa satmaqdadırlar.

Miyanada minlər ilə qoyun, milyonlarla yumurta, toyuq və kamyonlarla yağ və pendir saxlanılmışdır. Məsələn oranın karvansaralarında üç milyon yumurta mövcuddur ki, kəndlilərdən çox ucuz qiymətə alıb Tehrana həml edirmişlər. İndi Təbrizin özündə yumurtanın biri bir riyaldan yuxarıdır.

Heç bir yerdən gəliri olmayan xalq bu məsnui bahalığa dözə bilməz. Tehranda müftə pul çoxdur. Bütün İrani qarət edib orada xərcləyən müftəxorlar hər qiymətə olsa yumurta tapıb zəhrimar edə bilirlər. Biz gözümüzün qabağında xalqımızın acından öldürülməsinə dözə bilmərik. Ehtikar və xalqı aclığa məhkum edənlərin cavabı odur ki, Bostanabad və Vasmınc, Türkmənçay və Miyana əhalisi verirlər.

Bir misqal yağ, bir batman buğda, bir baş qoyun, bir hələbi pendir xaricə çıxmayacaqdır.

Budur xalqın arzusu. Budur biçarələri acından öldürmək istəyən istifadəçilərin cavabı.

Ticarət malına isə, əgər ehtikar və azuqə cənbəsi olmazsa, mane olunmamalıdır. Məsələn, fərş, xuşkəbar, badam və bu kimi şeyləri azad bir surətdə aparıb dünya bazarlarına yetirməyin zərəri yoxdur.

P.

«Azərbaycan» qəzeti no: 47, 6 noyabr 1945 ci il 15 aban

DÜŞMƏNİN HIYLƏSİNİ ANLAMAQ LAZIMDIR

Firqəmizin şədiddə müqaviməti və ciddi mətanəti sayəsində xaricdə qopardıqları məsnui tufandan məyus olan düşmənlərimiz axır günlərdə siyasətlərini dəyişməyə məcbur olmuşlar.

Bunlar təşkilatımızı içəridən gücdən salıb, dağıtmaq fikrindədirlər.

Biz bu kəsif siyasəti anladığımız üçün onun da çox tez bir zamanda sadə vasitələr ilə qabağını almağa imkanımız vardır.

Bununla belə yerlərdə Firqə rəhbərlərinin gözünü açıb onları başa salmaq lazımdır.

Seyid Ziyanın göndərdiyi pullara satılmış alçaq ünsürlər məmləkəti hərcmərəc və qolçomaqlığa çəkməyə çalışan bəzi məqamların sayələri indi bir yerdə əlbir olub çalışmaqdadırlar.

Aldığımız məlumata görə Tehrandan qeyrinizami libasda məzəci quldurluq və diktatorluğa mayil olan neçə əfsər gəlmiş, Firqəməizə yaxın olan adamlara yanaşib, bu vasitə ilə mühiti zəhərləməyə çalışırlar. Seyid Ziya adamları məxsusən bu axır günlərdə bu əfsərlər ilə sıx rabitəyə girib, Firqəməizə soxulmağa təşəbbüs edirlər. Bunlardan əlavə şəhərimizi tanıyıb Firqənin məşhur üzvləri ilə sabiqə və aşinalığı olan bir çox nacavanmərd adamların təzəliklə varid olduğunu və onların cürbəcür vasitələr ilə özlərinin şüarlarımızın bəzisinə tərəfdar göstərmələri Firqənin nəzərindən gizli saxlanıla bilməmişdir.

Bunları tanımaq Firqə işçiləri üçün çox müşküldür. Onlar çox yumşaq və haqbəcanib ləhn ilə sizə

yanaşır. Məsələn, əncümən əyaləti və vilayəti, ya məclis intixabatını təmsid edir. Onun başlanması haqqında hərarətli dəlillər gətirir, fəqət dil məsələsinin lazım olmadığını meydana çəkib, ondan təziyə kimi, ya Azərbaycanın İrandan ayrılıb başqa bir ölkəyə yapılandırılması kimi mənalar çıxarır. Bu vasitə ilə sizin qəlbinizdə şübhə yaratmaq istəyirlər.

Ya bərəks, dil məsələsi ilə yüzdə yüz tərəfdarlıq edib məclis intixabatını və əyalət əncümənini ayrı mənada təfsir edib, özü üçün barmaq yeri qoyur və qulaqasanların zəhnini qaraldıb fikrini zəhərləməyə çalışır.

Hətta, əlimizdə mədrək və dəlil var ki, Tehrandan güclü miqdarda pul alıb gələn məcaracular Firqəmizə çox sol sözlər ilə soxulub Firqə rəhbərlərini sağ və mühafizəkar siyasət aparmaqda müttəhim edirlər.

Bunlar yer bölgüsü, cümhuriyyət və sərmayədarları məhv etmək şüarı ilə Firqəmizin içinə soxulmağa, Firqənin sadə üzvlərini narazı salmağa çalışırlar. Məxsusən jandarmaların kəndlərdə gördükləri işlər nəticəsində kəndlilər arasında çıxan narazılıqdan xainanə bir surətdə suiistifadə edənlər də az deyildir.

Bir ayağı şəyyad,, külahbərdarlıq ilə özünü təbliğat idarəsinin nümayəndəsi adlandıran Katozyanın xəyanət dükənində, bir ayağı da Firqəmizin binalarında olan adamların gördükləri işlər və intişar verdikləri xəbərlər də bizim nəzərimizdən məxfi deyildir...

Azərbaycanın çörəyini yeyib Azərbaycan xalqının verdiyi maliyyə ilə fahişələr kimi bəzənib- düzənib küçəyə çıxan xain məmurların danışmaları qeyri-rəsmi olsa da, bizim üçün mədrəkdir. Görünür, dövlət dəstgahı öz vəzifəsini tamamilə unudub, bitərəfliyini əldən vermiş, siyasi bir Firqə halına düşüb bizimlə bir firqə kimi mübarizəyə başlamışdır.

Bu kimi vəzifəsini tanımayan məmurlara biz bu günə qədər heç bir söz deməyib, onların işlərini fəqət yaddaş edib saxlamağa qınaət etmişik. Onlar isə bizim mətanətimizdən və etina etməyimizdən suiistifadə edib cəriləşməkdə davam edirlər. İş belə gedərsə biz naçar olub onların gördükləri işləri açıb meydana qoymağa məcbur olacağıq.

Biz Firqəmizin səlahiyyətli iclaslarında açıq və aydın bir dil ilə demişik: Həmvətənlərimizin hamısını hər libasda, hər şügl və hər işdə olur- olsun dost tuturuq. Sərbaz, əfsər madam ki, öz vəzifəsindən kənara çıxmayıb, bizim qardaşımızdır. Biz arzu edirik, arteşimiz fəqət xarici düşmənlər əleyhinə işlənilə və məmləkətin sərhəddini saxlamağa qadir ola. Arteşi məmləkət əhalisi və həmvətənlər əleyhinə işlətmək, ondan bu və ya digər firqə ziddinə istifadə etmək xəyanətdir...

Mütəssifanə bəzi məqamat bunun xilafına olaraq arteş dəstgahını siyasi bir firqə şəklinə salıb, ondan irticai istifadələr etməkdədirlər.

Rıza xan bu böyük bidəti qoymaqla İrana böyük xəyanət etmişdi. Həmin bidət nəticəsində idi ki, Kərim ağalar, Xudayar xanlar və Əhmədilər kimi oğrular bütün İranı soyub, qarət etməklə milyardlar əldə etdilər və o milyardları saxlamağa əlaqəmənd olub sərbazlıq vəzifəsini yaddan çıxarmaqla ölkənin həyatını təhlükəyə saldılar.

Rıza xan siyasətini təkrar edənlər keçmişdən ibrət almalıdırlar. Əfsərləri qeyrinizami paltar geydirib

Demokrat Firqəsi ilə siyasi mübarizəyə göndərmək arteşə xəyanətdir. Bu işi görən xainləri xalq özü arayıb, tapıb,, rüsvay etməlidir.

Bu sözləri yazmaqdan məqsəd kimsəni təhqir etmək deyildir. Biz istəyirik, Firqə üzvlərimiz bu işləri bilsinlər.

Bizim gizli siyasətimiz yoxdur. Təbliğatımız da həqiqətə dayanmalıdır.

P.

«Azərbaycan» qəzeti no: 49, 8 noyabr 1945 ci il. 17 aban

AZƏRBAYCANIN SƏRVƏTİ AZƏRBAYCANDA QALMALIDIR

Bizim möhkəm və əməli şüarlarımız millətimizin məhvinə çalışan düşmənləri acıqlandırıb onları divanələr kimi mənasız hərəkətlər büruzə vermək və məntiqsiz sözlər danışmağa vadar etməkdədir.

Eşitdiyimizə görə Seyid Ziya dəstəsi və Azərbaycana özünü kəfil göstərmək istəyən beş- üç yalançı pəhləvan axır vaxtlarda sadələvh və heç bir siyasi iş ilə əlaqəsi olmayan bazar camaatını çəkib Tehrana aparmağa çalışırlar. Biz əlbəttə evini, zindəganlığını, kəsbic ticarətini tərk edib Tehrandə mürtəcə Farsların tohını və təhqiramiz hərəkətlərini öz xalqının qardaşlığına tərcih verən adamların getməsindən çox da təəssüf etmirik. Onlar çox tez bir zamanda gördükləri işin zərərini hiss edib, peşman olacaqlar. Bu peşmanlıq onlar üçün faydasız ola bilər. Bu bizə mərbut deyildir. Bizim nəzərimizi cəlb edən işin ayrı cəhətidir. Tehran bizim sərvət və varlığımızı bu vasitə ilə əlimizdən almaq, ölkəni fəqrü- fəlakətə sövq etmək istəyir. Firqəmiz bu ciddi məsələni nəzərdə tutmalıdır.

Biz işə başladığımız zaman düşmənlərimizin göstərəcəkləri əksüləməli unutmamışdıq. Çox gözəl bilirdik ki, onlar bizim qabağımıza cürbəcür əngəllər çıxara bilərlər. Məxsusən, məsnui işsizlik yaradıb, xalq arasında vəhşət yaratmaqla əllərinə bahana salıb xalqın malına və heysiyyətinə əl atmaqla sudan balıq tutmaq kimi alçaqlıqda onların mahir olduğunu mükərrər imtahan etmişdik. Ona görə əmniyyəti saxlamağı, xalqın mal, can və heysiyyətini qorumağı əsas bir şüar olaraq təqib edib əmələ hər yerdə baş verən hər cəmərcin qabağına almağa əvvəldən tədbirlər görmüşdük.

Azərbaycan xalqının düşmənləri isə bu zəhməti puça çıxarmaq yolunda iki ay tamam var qüvvələrini səfərbər edib cürbəcür oyunlar oynadılar. Lakin bizim təsmimiz xələnapəzir idi. İndi düşməne heç bir bahana verməyib, başladığımız böyük işi mətanət və xunsərdlik ilə təqib edib Firqəni möhkəm payə və əsas üstündə qoymağa müvəffəq olduq.

İndi xalqı qorxudub bu vasitə ilə sərvətimizi çəkib aparən xainə siyasət ilə ciddi surətdə mübarizə etmək zamanı gəlib çatmışdır.

Bu işdə dəxi mətanət və xunsərdliyi hifz etmək lazımdır.

Düşmənlərin törətdikləri vəhşət və qorxunu ortadan qaldırmaq və xalqı Firqəmizin şüarlarının həqiqətinə inandırmaq üçün şəhərlərdə təbliğat işini gücləndirmək lazımdır.

Bu iş çox zəif bir haldadır. Mərkəzi komitəmizin ümumi iclası konfranslar və mntinqlər təşkilinə icazə

vermişdir. Artıq Firqə daxili işlərini yoluna qoymuş, kafi miqdarda Firqə siyasəti ilə aşına olan adamlar yetirməyə müvəffəq olmuşdur.

Bu gündən etibarən təbliğata girişib, şüarlarımızı xalq üçün böyük iclaslar və geniş mitinqlər vasitəsi ilə izah etməli və xalqın gözünü açıb onu peşmanlıq törədən işlərdən qaytarmalıdır.

Hərgah bu iş bir qədər ciddi şəkil alarsa, yəni xalqı vəhşətə salan ünsürlər vətənmizin sərvətini çəkib aparmaqdan əl götürməzlərsə, onda xalq öz gücü ilə bu işin qabağını almalıdır.

Azərbaycanın tolid etdiyi sərvət onun doğma xalqının ehtiyaclarını rəf etməyə sərf olunmalıdır. Bunun əleyhinə çalışan xainlərə deyin: Biz ölümə məhkum olsaq da öz vətənimizdə, öz ana yurdumuzda dəfn olmağa iftixar edirik.

P.

«Azərbaycan» qəzeti no: 52, 12 noyabr 1945 ci il. 21 aban

KARLAR EŞİTSİN, KORLAR DA GÖRSÜN

Bir ayın içərisində Firqəmizin dəftərinə və ruznamələrimizin idarəsinə mindən artıq şikayət ərizələri gəlmişdir. Bu ərizələrdə dövlət məmurlarının və onların təchiz etdikləri əşrar və cəllad dəstələrinin Azərbaycan xalqı ilə etdikləri vəhşiyənə rəftar çox diri və canlı bir surətdə tənzim edilib, xalqımızın göz yaşları ilə ziynətlənmişdir. Siz əgər bir və ya iki gün idarələrimizə gəlib, bu ərizələri gətirən Azərbaycanlıların qiyafələrinə baxsaz onda biznm qəlbimizin yandığı, vicdanımızın üsyan etdiyinin səbəblərini anlarsız.

Azərbaycan xalqının dilini bağlayıb, onu zülm və fişar nəticəsində məhv etmək fikrindədirlər. Demokrat dünya və onun şəhərimizdə olan nümayəndələri bu fəcayə və vəhşilikləri əgər görə bilmirlərsə, onda öz azadixah və demokrat xalqlarının onlara tapşırıdqları vəzifəni layiqincə yerinə yetirmədikləri üçün vicdanən və əxlaqən bəşəriyyət müqabilində məsuldurlar. Əgər görüb, eşidirlərsə bəs nə üçün onu öz millətlərinin və öz ruznamələrinin nəzərinə yetirmək istəmirlər.

Xalq məhv olunur. İnsanların varlığı və heysiyyəti ayaqlar altında tapdalanır. Bu indiki əsr üçün nəngdir. Bu əsrdə mütəməddin millətlərin aliməqam nümayəndələrinin yaşadığı bir ölkədə xalqın dodaqlarını kəsir, dərilərini soyurlar. Keçən nömrədə üç ya dörd yaşlı qızın jandarm sərnizəsi ilə öldürülmüş cəsədinin qravürünü intişar verdik. O biri gün jandarm məmurlarının bir kəndlini çəkmə altında əzib həyatına xatimə verdiyi xəbəri yazdıq. Üç nəfəri öldürüb, doqquz nəfəri ağır surətdə yaralayan Sadiq Müctehidi azad bir surətdə Təbrizin küçə və xiyabanlarında gəzib, sinəsini daha qabağa verməkdədir. Ədliyyə pul alıb böyük cinayətkarı buraxmış, dadsitan isə, mizinin dalında kağızlar və pərvəndələr içərisində qərqlə qalmışdır.

Sədrüddə bərbəriyyət dövrəsinin ağır vəhşiyətini andıran cavan uşaqların dodaqlarına dağ basmaq əfsanə deyil, həqiqətdir. Bu həqiqəti örtüb basdırmaq üçün Tehran dövləti Azərbaycan ruznaməsinin Tehrandə intişarını qədəğən edir və xalqın gözünü bağlayıb, qulağını kar saxlamaq istəyir.

Qoy bütün dünya bilsin və Azərbaycanın mərkəzində yaşayan mütəməddin dövlətlərin nümayəndələri gözlərini açıb görsünlər ki, Tehran dövləti Azərbaycan xalqından intiqam çəkir, ona azadlıq əvəzində cəlladlardan, qatillərdən himayət edən, onların cinayətlərinin üstünü örtən xain ədliyyə məmurları, cani jandarm rəisləri, vəhşi və qaniçən bəxşdar və dehdarlar verməkdədir.

Biz bu gündən etibarən cinayət qurbanlarını mütəməddin ölkələrin nümayəndələrinin qapılarına göndərməyə məcburuq. Qoy bütün dünya bilsin ki, Azərbaycanda qanun və ədalətdən bir əsər yoxdur. Tehran hökuməti və azadlığı məhv etməyə çalışan mürtəcelər xalqımızı ayaqlar altında məhv, nabud etmək fikrindədirlər. Qoy hamı bilsin ki, Azərbaycan xalqı özünün daxili işlərini idarə etməyə bəşəriyyət müqabilində məsuldur.

Qoy mənşur Atlantik kimi millətlər azadlığının əsasını təqib edən sənədlərdə bu cinayətləri təbrə etmək üçün maddələr və dəlillər tapıb göstərsinlər.

Azərbaycan xalqı bu vəhşiliklərə baxmayıb yaşayacaq, özünün rəhbəri olan Demokrat Firqəsinin bayrağı altında zülm və əsarətə xatimə verəcəkdir.

P.

«Azərbaycan» qəzeti no: 53, 13 noyabr 1945 ci il. 22 aban

CİNAYƏTLƏRİN MƏNŞƏYİ

Əmniyyətdən danışanda nəzərə xəlvət yollar, dərin dərələr, uzaq dağlar gəlir və oxucu elə xəyal edir ki, əmniyyətsizlik fəqət bu yerlərdə yolkəsənlər vasitəsi ilə ola bilər.

Mürurzaman ilə çox ibarətlər həqiqi mənasını itirdiyi kimi, bu ibarət də indi öz mənasını verə bilmir. Əmniyyətsizlik uca dağlar, xəlvət dərələrdən kəndlər və şəhərlərə köçüb ac, çılpaq, yoxsul və binəva xalqın verdiyi ağır maliyyətlər ilə saxlanılan dövlət məmurları hərəmilər və yolkəsənlərin işini öz öhdələrinə götürmüşlər.

İndi ölkəmizdə heç kəs üçün əmniyyət yoxdur. Dövlət silahı ilə mücəhhəz olan jandarm özünü kəndlərdə hakimi mütləq bilir.

Kəndlinin çörəyini, qoyununu, yumurtasını, yağını zəhrimar elədikdən sonra, onun namusuna və canına belə təcavüz etməkdən çəkinmir. Bir vaxt Babi adı xalqı soymaq üçün bir bahana idi. Hər kəsin bir parça çörəyi var idi. Onun üstünə bu adı qoyub ayaqdan salırdılar. İndi də azadixahlıq və Firqə üzvlüyünü, cənab vəkilsə Babilik kimi töhmət vasitəsi qərar verib bu ünvan ilə göz çıxardır, baş kəsir, gön soyur, dodaq kəsdirir, ev qarət edir, öküz, inək apardırır.

İndinin əmniyyətsizliyinə bir qədər diqqət olunarsa, bərbəriyyət dövrəsində nəziri olmadığı nəzərə çarpar. Sədi demişkən «Səngha ra bəste, səngha ra baz kərdənd» (1).

Dəstüpayi mərdom ra bəste iddeyi dozd, qatili, rahzən ra ba tofənghayi berno müsəlləh kərdə qoftənd, bezənid, bekubid pedəre hərçə nəfəskeş əst dərbiyavərid (2).

Ədliyyə məmurları isə dəstpərvərdeyi simürğ (3) olduqlarından jandarmlardan ayaq dalı qoymurlar. Bunların biürzəliyi və cinayətkarlığı səbəbi ilə canilər, qatillər öz məqamından suiistifadə edən dövlət məmurlarının çinayətlərinə baxan yoxdur. Onun əvəzində yüzlərcə kəndliləri əsir kimi dəstə- dəstə gətirib məhkəməsiz, mühakiməsiz zindanlara doldurub xalqın rişəsini kəsməyə davam edirlər.

Qoy açıq deyək, indi əmniyyətsizlik sərçəsməsi ədliyyədir. Ədliyyə məmurları öz vəzifələrini əncam vermək əvəzində (şərike dozd və yare qafilə (4) rolu oynayıb əmniyyəti xələldar edirlər. Onlar pul və nüfuz vasitəsi ilə cinayətkarları azad qoyub, bigünah kəndliləri toqifdə saxlayırlar. Əmniyyətlərin cinayətlərindən göz yumub, onların hüququ işlərə müdaxilə etmələrinə açıq bir surətdə yol verirlər.

Məzlumların göz yaşları ilə yazdıqları ərizə və şikayətləri cavabsız qoyub, haradan mənfəət gözlənsə ora qaçırlar. Bunların bu kəsif hərəkətlərinin nəticəsində oğurluq, rüşvətxorluq, sui- istifadə adi və təbii bir iş olmuşdur. Dövlət mizlərinin başında oturanlar yuxarıdan aşağıya, yəni vəzirdən pişxidmətə qədər, xalqı soymağı özləri üçün məşru haqq hesab edirlər.

Ajan, jandarm isə müstəqimən xalq ilə mərbut olduğu üçün bu kəsafətkarlığın məzhəri hesab olunur.

Bu günün əmniyyətsizliyinin, bu günün yol kəsənliyinin və rahzənliyinin şəkli budur.

Artıq heç bir qaçaq yer və pənah yoxdur. Firqə işçilərimiz zülm və cinayətlərdən qaçıb Firqə qapılarına pənahəndə olan məzlumların ahnaləsindən cana gəlmişdir.

Artıq çarə və əlac yolu qalmamışdır. Jandarm və ədliyyə başçıları görünür qəsdən və əmdən bu atəşə otək vururlar. Bundan sonra xalq öz başıia çarə etməlidir.

Qoy dünya bilsin ki, beş- üç cinayətkarın əlində xalq nə günə qalmışdır. Qış gəlib qapını aldığı halda minlərcə kəndlilər ev və zindəkanlıqlarını tərək edib dağlarda yaşamağa məcbur olmuşlar. Dilənçiliyə məcbur olan ortabab əkinçilər naçar kəndləri tərək edib şəhərlərə pənah gətirirlər. Bu cinayətə tez ya kec son qoymaq lazımdır.

P.

«Azərbaycan» qəzeti № 56, 16 noyabr 1945ci il. 25 aban

1 Tərcüməsi: Daşları bağlamış, itləri isə açmışlar.

2-Tərcüməsi: Xalqın əl- ayağını bağlayaraq bir yığın oğru qatil və yolkəsəni berno tufənglər ilə silahlandıraraq belə göstəriş vermişdilər: Vurun, döyün, nəfəsi gələn bütün adamların atasını yandırın.

3- Bu istilah burada irticam əlaltısı olmaq mənasında işlədilmişdir.

4- Tərcüməsi: Oğru ilə şəriək, karvan ilə yoldaş deməkdir.

UŞAQ TOVLAYIRLAR

Biz Riza xan zamanında şəhərlərimizi xərabazarə döndərmək məqsədilə aparılan xainanə siyasətdən

artıq bəhs etmək istəmirik. Onu Azərbaycan xalqının düşmənləri də bu gün təsdiq etməyə məcburdular. Söz təzə ortalığa atılan yalançı pəhləvandır. Bunlar bizim intişar verdiyimiz ciddi şüarların qabağına çıxmaq məqsədilə indi Azərbaycana dilsuzluq göstərməyə başlamışlar. Onu yaqlı sözlərlə, tumarlayıb yatırmaq ilə bərabər onun üçün xəlifənin kisəsindən bəzl, bəxşislər də qabağa çəkmişlər. Keçən gün eşitdiyimizə görə şəhərdə böyük bir elan nəşr edib, şəhərimizin xiyabanlarını asfalt etmək fikrində olduğunu xalqın qulağına çatdırmaq istəmişdi.

Görünür, dörd il tamam əhalimizin dad- fəryadlarına qulaq asmaq istəməyən Tehran siyasətmədarlarına Azərbaycan Demokrat Firqəsinin təşkili çox təkan vermişdir. Ona görədir ki, tez əl- ayağa düşüb xalqa rüşvət verməklə Firqənin qüvvətlənməsinin qabağını kəsmək istəyirlər.

Azərbaycan xalqı, məxsusən Təbriz əhalisi çox gözəl bilir ki, bu bihudə təşəbbüslərə fəqət Firqəmizin mürtəcelər qəlbində törətdiyi qorxu səbəb olmuşdur. Əgər belə olmasa idi, müxabirə olunan saysız- hesabsız teleqraflar, uzun- uzadı məqalələr, əlli min nəfərlik böyük mitinqlərdə çıxarılan qərarlar bu günədək cavabsız qalmazdı. Bunların hamısı bir yana, əgər vəqien Tehran mürtəceləri Azərbaycan xalqına ya əqəllən Təbriz camaatına haqqı- həyat qail olsaydı onun intixab etdiyi şəhər əncüməninin fəaliyyətinin qabağını almaq kimi xəyanətə hazır olmazdı.

Bizə etiraz edirlər ki, niyə Azərbaycan özünün abadlığı barəsində iqdamat edir. İrənin ayrı əyalətləri də Azərbaycandan abad halda deyildir. Onlar isə səslərini çıxarmırlar.

Biz bunu da təsdiq edirik. Vəli başqa əyalətlərin bərbadlığı, bizi öz vətənimizi azad etmək fikrindən qaytara bilməz.

Biz şəhərlərimizin abadlığı, millətimizin fərhəng, behdaşt və iqtisad yolunda ciddi qədəmlər götürməspidən, bu kimi əhməqanə dəlillərə örrə sərfnəzər edə bilmərik.

Məqsədimiz bu məqalədə bu kimi bahanalara cavab vermək deyil. Biz əslən bəhs və münaqişə əhli deyilik. Bizim nəzərimizdə bir əməli qədam yetmiş batmanlıq məsnəvi təşkil edən mübahisədən qiymətlidir.

Bizim möhkəm yumruğumuzdan titrəyən Tehran irticai indi camaatımızın başını tovlamaq üçün şəhərimizi asfalt etmək fikrinə düşmüş. Olsun, biz buna müxalif deyilik. Hələ əsrlərcə vətənimizi soyub, millətimizin var- yoxunu qəsb edən Tehranın irticai dövləti bizə çox borcludur. Qoy beş- üç xiyabani, xalqı tovlamaq məqsədilə də olsa, asfalt etsinlər.

Gülənc burasıdır ki, bu qədər dadfəryad və biyabırçılıqdan sonra, təzə dövlət bütcəsindən deyil, şəhərimizi borclu salmaqla verdikləri boş vədlərə əməl etmək istəyirlər.

Bunlar o qədər cahildirlər ki, qanun mövcubincə əncümən şəhərdarinin qərarı olmadan şəhər naminə bir dinar belə borc etməyə haqlı olmadıqlarını nəzərdə tuta bilmirlər və xəyal edirlər ki, xalqın bu sadə həqiqətdən xəbəri yoxdur və təsəvvür edirlər ki, Seyid Ziyanın tövsiyəsi ilə banklar üsulu yaddan çıxarıb Təbatəbai kimi nadan bir adama şəhər naminə borc verə bilərlər. Təbatəbailərin qanunən rəsmiyyətləri olmadığını da bunlar anlamaq istəmirlər. Bunlar özbaşınalıq və həyasızlığı o yerə yetirmişlər ki, şəhərin ağası xalq tərəfindən intixab olunan şəhər əncüməni olduğunu da əmələnk inkar etməyə cəsərat edirlər. Bunu

yazmaqdan məqsədimiz şəhərin asfaltına müxalifət etmək deyildir. Şəhər gərək asfalt olsun, bunun üçün gəlir mənbəyi də vardır. Bizi bu dələduzluq ilə, bu kimi amülmənfəə işlərə müxalif göstərə bilməzlər. Xalq özü bilir ki, Azərbaycan Demokrat Firqəsinin gurultulu səsi olmasaydı, mürtəcelər həтта, elam belə verməzdilər.

Eşitdiyimizə görə, şəhərdari işçilərinin maaşı belə aylarla təxirə düşür. Hələ əncümənin qərarı olmadan verilən maaşlar da oğurluq və sui- istifadə hesab olunur. Bu maaşları verənlər vaxtında gərək şəhər əhalisinin nümayəndələrinə haqq- hesab versinlər.

«Dərə xəlvət, tülkü bəy» oyunlarının vaxtı keçmişdir. Uşaq başı aldatmaq kimi, gülünc hərəkətlərin faydası yoxdur. Xalq bu kimi fırıldaqlara aldanmaz.

Xalqımızın nicatı onun həqiqi rəhbəri olan Demokrat Firqəsinin bayrağı altındadır. Bu Firqə qanunun himayətedicisi və gözetçisidir. Onun olduğu bir şəhərdə qanunsuzluq etmək olmaz.

Çağırılmamış qonaqlar şəhərimizin başını sındırıb ətəyinə qoz tökmək fikrindən göz yumsunlar.

Biz həmişə dempşik, haqqı verməzlər, onu almaq lazımdır.

Təbriz şəhəri öz haqqını almağa qadir bir şəhərdir. Onun intixab etdiyi əncümən gərək bütün şəhərdarlıq işlərinə nəzarət etsin. Biz düzgün düşüncəli və səlamət fikirli dövlət məmurlarının vücudunu inkar etmirik. Lakin iş başında duranların çoxusunun oğru olduğunu da inkar etmək olmaz. Bu oğrular indi nəfəslərini arıdıb, şəhərin asfaltı bahanası ilə özləri üçün kisələr tikirlər. Onlar bilməlidirlər ki, kisələri boş qalacaq. Şəhər əncüməni özü bütün şəhər işlərinə yaxından nəzarət edəcəkdir.

Biz şəhər əhalisi tərəfindən seçilən nümayəndələrdən iş və fədakarlıq tələb edirik. Onlardan kim öhdəsinə xalq tərəfindən qoyulan vəzifəni ifa etməyə özünü layiq görmürsə istefa verib getməli, fədakarlığa və xalqa xidmət etməyə hazır olanlar isə işə başlamalı və öz qanuni vəzifələrini əncam verməlidirlər.

Əncümən çox sadə bir surətdə şəhərdarın rəisini çağıraraq ona deyə bilər ki, ağa şəhərin sahibi vardır. Sən onun qərarı olmadan heç bir iş görə bilməzsən, qanun sənə bu ixtiyarı verməmişdir.

Famili və xudmani bir surətdə çağırılan heyətlərin heç cürə rəsmiyyəti ola bilməz. Məmləkət məşrutədir. Hələ qanuniəsasımız təğyir tapmamış və şəhərdarın hakimi mütləq ola bilməsi qanuni elan olunmamışdır. Şəhərin dəxli və xərci əncümən şəhərdarının müstəqim nəzarəti altında ola bilər.

Əgər şəhərdar israr edərsə onda əncümən şəhər əhalisini toplar, onlara əncümən işə başlamadan, əncümənin rəsmi qəbzi olmadan vergi verməyəcəklərini elan edər.

Qoy Təbatəbai gedib Seyid Ziyadan Təbrizin qəssabları, hamamçıları, kəsəbəsi üçün tövsiyələr gətirsin və o tövsiyə vasitəsi ilə şəhərin ayidatını toplusın. Anladızımı?

BÖYÜK MİLLİ KONQRƏMİZİN QÜDRƏT MƏNBƏİ

Bütün Azərbaycan şəhər və kəndlərində təşkil tapan böyük mitinqlərdə seçilmiş nümayəndələr şəhərimizdə toplanıb, böyük Milli Konqremizi bu gün təşkil vermişdirlər.

Xalqımız tərəfindən çıxarılan qərarları imza edənlərin sayı yüz mindən təcavuz etmişdir.

Bu o deməkdir ki, illərcə əsarət və zülm zənciri altında yaşayan məzlum millət ayağa qalxub gedək yolunu təmin etmək fikrindədir. Azərbaycan tarixi hadisələr çox görmüşdür. Lakin əsrimizdə bu günkü işin nəzirini nişan vermək olmaz.

Məşrutə inqilabi doğrudur xalqımızın başını ucaldıb, ona əbədi iftixar yaratmış, mərhum Şeyx Məhəmməd Xiyabani öz qiyamı ilə bu iftixarı təşkil etmişdir. Lakin onlar təşkilat və sürəti-əməl cəhətdən Firqəmizin başladığı bu böyük işdən çox zəif və çox məhdud imişlər.

Sərdar Milli və Salar Millinin əslən Təbriz şəhərindən başqa kənd əhalisindən səs verən olmamış, qiyamçıların fəaliyyəti fəqət Təbriz şəhərinin hüdudunda təmrəküz tapmaq məcburiyyətində qalmışdı. Bığara Şeyxin süqutunu da bunda aramaq lazımdır.

Doğrudur məşrutə inqilabında Təbriz şəhərinin göstərdiyi istiqamət tarixdə biynəzir və fəvqəladə işlərdəndir. Lakin böyük Milli bir iş üçün bir şəhər əhalisi kifayət etmər. O günün şərəyitiə isə artıq Şeyx zamanında mövcud deyildi. İndi isə mühit tamamiylə dəyişmişdir.

Artıq böyük xalq və əsasi hesab olunan kəndlərə dayanmayan bir qüvvə hərgiz öz arzusuna müvəffəq ola bilmər. Kəndli isə bizimlə olduğunu əmələ isbat etməkdə mal və can və namus və heysiyyəti ilə azadlıq yolunda aparılan mübarizəni axıra qədər aparmaq üçün çalışmaqdadır. Şəhərdə isə böyük təhəvvül və dəyişik əmələ gəlmişdir. İndi Təbrizdə igirmi minlik kargər qüvvəsi vardır. Bu qüvvə Şeyx qiyamında sifr mənziləsində idi.

Bundan əlavə Şeyxin rəhbərlik etdiyi demokrat təşkilatında, onun şəxsiyyətindən sivaı, səmimi və fədakar adamlar çox az idi. Onları bir birinə bağlayan fikir və əqiyyə isə roşən və aşikar deyildi. Hətta mərhum Şeyx özü də milləti hara apardığını aşikar bir surətdə elan edə bilmirdi.

Biz onun nitqlərini və onun rəhbərliyi ilə nəşr olunan Təcəddüd ruznaməsini oxuduqda, onu bir gün ciddi bir Azərbaycanlı, bir işkaldan qorxmayan cümhurixah hətta çox sol təctiyəçi, ayrı bir gün şədidd mərkəziyyət tələb edən, müdhiş məşrutəçi görüb təəccüb edirik.

Halbuki, təəccüb yeri yoxdur. Çünki qiyam təsadufi hadisələr nətiyyəsinde vücuda gəldiyi üçün mərhum Şeyxin faaliyyəti cərəyan və sövq təbiyyə tabe olmuş macəralar ona vaxtdan qabaq düşüüb müəyyən bir bərnəmə, aşkar bir hədəf təyin etməyə macal verməmişdir.

Bundan əlavə Şeyx səri müvəffəqiyyətlərə məğrur olub, xalqi təşkil etmək, nehzətə qanuni şəkli vermək fikrinə düşə bilməmiş, Firqə ilə hökumət işini bir birinə qarışdırmış, özü isə işin içərisində itib.

Biz başladığımız iş isə tamamilə ayrı bir ruhda və başqa bir şəkildədir. Əvvələn bizim təkiyəmiz Firqə təşkilatına deyildir, xalqa və ümum millətə dayanır və onu cəlb etmək üçün ciddi şüarlar və əməli vasitələr ilə işimizə davam edirik. Saniyən bizim roşən və aydın hədəfimiz vardır və danışıqlarımız və işlərimiz o hədfə yetişmək yolundan kənara çıxmır.

Üçüncü, biz cəryana tabe olmayıb bəlkə onu idarə etmək üçün tədbir görməyə çalışırıq.

Dördüncü, biz hərgiz bərnəməsiz, nəqşəsiz düşünüüb, ölçülüb biçilməmiş bir iş görmürük və başladığımız işlərin əvvəldən nətiyəsini bilirik.

Beşinci, bizdə vəhdəti fikr, vəhdəti əqiyyə vardır. İşçilərimiz və rəhbərlərimizə inanırıq və onları inandırmaq üçün heç bir fədakarlıqdan ayaq geri qoymuruq.

Bizim əlimizdə başçılarımıza ciddi itaət olduğu halda açıq və ciddi intiqad kimi böyük vəsiyə və silahımız var.

Bir sözlə bizim, başladığımız iş yüzdə yüz müvəffəqiyyətlə əncam tapacaq, böyük Milli Konqressimiz millətin müqəddəratını təyin etmək kimi böyük vəzifəni iftixar ilə əncam verməyə qadir olacaqdır.

Mir Cəfər Pişəvəri

«Azərbaycan», şümarə 57, aban 27, noyabr 18

MİLLİ MƏCLİS İNTİXABATINI HANSI ŞÜAR İLƏ İCRA ETMƏLİYİK

?

Azərbaycan xalqının idarəsini təmsil edən bu böyük millət konqressi özünü müəssislər məclisi adlandırır, tezliklə xalqımızın daxli muxtariyyətinə təmin etmək üçün Milli Məclis intixabatının dəsturunu verdi.

Bu Milli Məclis Azərbaycan xalqının sərniviştinə müəyyən etmək. ona tərəqqi və səadət yollarını açmaq üçün əsası bir vasitədir.

Biz arzu edirik bu milli vəzifəni ifa etmək üçün bütün millət, təbəqə, sinif nəzərdə tutmayıb seçkilərdə iştirak etsin. Biz firqəmizin naməzədlərni keçirtməyi fəqət sadə nitq və yazı vasitəsilə təbliğ edəcəkdir. ayrı dəstə və şəxəslərdən geniş dairədə seçkilərdə şirkət etməsinə imkan verəcəyik.

Bunu inkar etmək olmaz ki, Azərbaycan kəndlisi Demokrat Firqəsini öz rəhbər və nəcisi hesab edib, onun verdiyi naməzədləri intixab edəcək və onun vicdanı və iymanı istədiyi kimi müqqəddəratını Firqə rəhbərlərinə tapşırmaqdan çəkinməyəcəkdir. Bununla belə biz bütün Firqə üzvlərindən istər mərkəzdə istərsə şəhristanlarda, ümum xalqı iştirak etməyə təbliğ etmələrini tələb edir.

Bu milli bir işdir. Burada ikrah və mümaniət böyük bir xəyanətdir. Qoy hər kəs istəyir özünü naməzd göstərsin və hər kəs artıq rəy almağa müvəffəq olursa vəkil seçilsin.

Məxsusən elanlarda naməzədlərn adlarını yazıb intişar vermək, əmniyyəti xələdar etməyib, xalqı vəhşətə salmadan təşkil tapan yığıncaqlar, mitinəqlər və məclislər mütləqən azad olmalı və hər kəs istədiyi şəxsi naməzd edib onu xalqa tanıtmalıdır.

Məclis Müssisənımız, Məclis Şurayı Millinin intixabat nizamnaməsində olan nəvaqisi nəzərdə tutub daxili milli məclisimizin demokratik əsaslar üstündə qurulmasını təmin etmək qəsdı ilə intixabat hovzələrinin sayını artırıb, bəxəşlərə imkan vermişdir ki, özələri müstəqimən istədikləri əşxasii intixab edə bilsinər. Şəhərlərdə isə təqriybən kəndin dəxaləti olmadan intixabat işi müstəqil surətdə aparılmalıdır.

Bu məclis şurayı milli intixabatı təğyir verib onu daha demokratik bir üsul üstündə qurmaq üçün qiymətli bir azmayışdır.

Bundan əlavə daxili nizamnaməmiz, intixabat gününü azaldıb əvəzində sandıqların miqdarını geniş bir dayirədə artırmışdır.

Bu vasitə ilə təhdid, tətmi və sayır xilaf- qanun hərəkətlərin qabağı ciddi surətdə alınacaqdır.

Hələ nizamnamə mucibincə təyin olunan 5 gün rəy vermək müddəti də hər dövrdə bir gün azalıb nəhayət bütün demokratik ölkələrdə olduğu kimi bütün Azərbaycanda müəyyən bir günlərdə xalq öz rəyini verməyə müvəffəq olacaqdır.

Birdə bizim böyük konqremiz ən böyük bir işə iqdam edib ana və bacılarımızın da intixabatda şirkətini cayız görmüşdür.

Bu isə Riza şahın hoqqabazlıq ilə xanımlarımıza baziyə, ərusək və ləhv-ləhb vasitəsi üçün verdiyi zahiri azadlığı rəd edib nəslimizi tərbiyə edən ana və bacələrəməzən insan məqamına yetişməsinə və onların böyük və müqəddəs saydığımız ana adını daşımağa layiq olmasına imkan verən böyük bir vasitədir.

Əlbəttə nizamnaməmiz sabqiqəsiz olduğu üçün nüqsansız deyildir. Bu nüqsanlar azmayışdən sonra rəf olub get - gedə düzgün və xalqımızın ehtyacına və əxlaqına mütənasib bir hala gələcəkdir.

Bunların hamisi ilə bərabər xalqımız və bütün dünya bilməlidir ki, biz heçvəch ilə İrənən təcziyəsi və ya Azərbaycanın İrandan ayrılmasına yol vermək istəmirik. Biz məşrutə və İran baydağına sadıq qalıb İran torpağının tamamiyyətini hifz etməyə var qüvvəmizilə çalışacaq.

Xalq düşmənlərinin, daxli və xarci irtcai ünsürlərin fitnəəngiz təbliğatına baxmayıb, bu günə qədər çalışıb z məramımızı sülh və aramış yolu ilə təəqib edəcəyik. Bundan sonra da bu siyasəti var qüvvəmizlə təəqiyb edəcəyik. Əgər dövlət məmurlarının içərisində miyhənpərəst və aqıl adamlar olub, əmniyyə təşkilatının kəndlərdə yandırdığı atəş və yaratdığı cəhənəmin qabağını almaq yolunda ciddi qədəm götürülsə idi, hətta kəndlərdə iş bu yerə çıxmaz idi.

Əgər bir gün həqiqi bir məhəkmə vücuda gəlsə oraya təqdim etmək üçün bizim kəndlərdə vücuda gələn hadisələrin həqiqi səbəblərini sübut etmək üçün insanları heyrətə salacaq qədər əsnad və mədarikimiz vardır.

Hər halda Firqə rəhbərləri və ümum Azərbaycan xalqı özünün milli vəzifəsini sədaqətlə icra edib Məclis Milli intixabatını vicdan və iymən və sədaqətlə yerinə yetirməlidirlər.

Məxsusən Firqə işçilərinə tövsiyə edirik intixabat işində doğruluq və sədaqət ilə rəftar etsinlər. Təqqəllüb, hiylə, təhdid və tətmi əsasən xəyanət bəlkə cinayətdir.

Milli Məclis bizim namusumuz, anamızdır. Ona pis göz ilə baxıb təqqəllüb və neyrəng ilə onun damənini ləkdar etməyin. Qoy sizin istədiyiz şəxs intixab olmasın, onun zərəri yoxdur. Ama çalışın iş düzgün və sədaqətlə əncam tapsın. Xalqın əl qolunu bağlamayın! İnanın sizin yoluz düz və hədəfiniz müqəddəsdür. işi ürək və təmiz əllər ilə əncam vermək lazımdır.

Qoy xalq sizin sədaqətinizi görüb həqiqi millət xadimi olduğuzu yəqin etsin. .nanın müvəffəqiyət doğruluqdadır.

İntixabat şüuarlarımızı unutmayın.

Yaşasın Milli Muxtariyyətimiz!. Yaasın Milli Dil və Milli Fərhəngimiz!

Yaasın Demokratik İrənən təmmiyyət və İstiqlali!

Biz İrənən mərzlərinin içərisində bütün dünyanın mütərəqqi millətləri kimi öz evimizin ağası olmaq, öz milli demokrasi üsulumuz ilə idarə etmək istəyirik.

İrənən səadət və iftixaratına həmişə olduğumuz kimi bundan sonra da özümüzü şərik hesab edəcəyik.

Mir Cəfər Pişəvəri

«Azərbaycan» şümarə 63 azər, 5 noyabr 26

TEHRAN BU MAAMİLƏDƏ QAZANA BİLMƏZ

Keçn şümarəmizdə şeməşk kargərlərinin ərizəsini dərc etdik. Bu ərizədə Tehran hökumətinin Azərbaycanlılar ilə etdiyi vəhşiyənə rəftardan fəciy bir pərdə təsvir edilmiş ümum İran sənayei və dəmir yollarını vücuda gətirn Azərbaycan işmçilərindən bir dəstə haman ərizə vasitəsilə öz ana yurduna müraciət edibö z doğma qardaşlarından kömək istəmişlərdi.

Kömür mədənlərinin qaranlıq və məsmum edici yeraltı dalanlarında qan tər tökən bu felələri Azərbaycanlı olmaq və Azərbaycan dilində danışmaq üçün Tehran dövlətinin məmurları döyüb, əzib, öldürüb, zindanlara doldurmaq ilə xalqımızdan intiqam çəkmək istəyir.

Bunun nəziri Tehranın xiyabanlarında və qəhvəxanalarında da nəzri cəlb etməkdədir. Polis və ərkan hərəb tərəfindən təhrik və təchiz edilmiş çaqukeşlər və başkəsənlər indi Tehranın küçələrində Azərbaycanlı şikarına çıxır, silahsız və zəhmətkeş həmvətənlərimizin qanını axıtmaqdan zövq alırlar.

İnkər etmək olmaz ki, Azərbaycanlı əlli il farsı danışsa yenə də milli ləhcəsini dəyişə bilməz. Məsələn doktor Rizazadə Şəfq qırx il farslar ilə müəşirət edib ali mədrşələrdə Farsı ədəbiyyatı müəllimi olduğu halda, ağzını açan kimi azərbaycanlı olduğu akara çxar. Bu cəhətdən heç bir azərbaycanlı öz milliyət və dilini gizlətməyə qadir ola bilməz. Taza fəlkə baş əymək istəməyib, öz milli qüruruna əlaqəmənd olan azərbaycanlı heçvaxt dil və millətini inkər etməz. Ona görə piçaqqəkənlər üçün onları tapmaq və onların mərədana xasiyətlərindən namərədana istifadə etmək müşğül deyildir.

Tehrandan gələn mütəməd adamlardan biri deyirdi ki, artıq orada azərbaycanllar üçün yaşamaq qeyr mümkün bir hala gəlmişdir. Hətta Kor Mir Cavad ilə Rizazadəyə də eşitdiyimizə görə Fars piçaqqçıları padş olaraq dadli kötək vurub gözələrinin altnını qaraltmışlar.

Biz millətimizə xəyanət edib onu Seyid Ziya kimi alçaqlara satanları özümüz tənbeh etməyi tərcih veririk. Onların azərbaycanlı namına biyganələr tərəfindən təhqir olması bizim xoşumuza gələn işlərdən deyildir.

Amma kargər dəstələri və bitərəf azərbaycanlılar, məxsusən milli qürur və milli heysiyyəti hifz etmək istəyən şərəfətli və mərəd həmvətənlərimizin hüququndan müdafiə etməkdə müsamiyə eləmək bizim əqidəmizcə xəyantdır.

Əgər Tehran bu xainənə hərəkətə tezliklə axır qoymazsa, biz də haman tədbir ilə cavab verməyə məcbür olacağız.

Əgər Tehranda Azərbaycan Demokrat Fırqəsinin tərəfdarlığı və yaxud azərbaycanlılıq cürm isə, azərbaycanda onu cürm hesab edənlər canı və xain hesab olunub mücazat ediləcəkdir. İş belə gedərsə bizdə xalqımızın əlində olan vasitələrdən istifadə edib zindana zndan ilə cavab verərik. Tehran isə bu müamilədən mənfəət apara bilməz.

Mir Cəfər Pişəvəri

«Azərbaycan» şümarə 65, azər 7, noyabr 28

İSTEMARÇILARIN TƏHDİDİ BİZİ TUTDUĞUMUZ HAQQ YOLDAN QAYTARA BİLMƏZ. YA ÖLÜM, YA AZADLIQ, ÜÇÜNCÜ YOL YOXDUR

Biz heç bir qovm və heç bir millət və heç bir camaata düşmən deyilik. Özümüzə rəva gördüyümüz yaşamaq və tərəqqi etmək vəsilələrini özgələr üçün də rəva görüb bu günədək kimsənin tərəqqi və təəlisinə müxalifət etməmişik. Hətta, Tehran irticai hökumətinin azadlığımız əleyhinə işlətməkdə olduğu xainanə tədbirləri də Fars millətinin hesabına yazmaq istəmirik. Milli əsarət və qaba istibdad üsulunun məzəsini anladığımız görə əsir millətlərə ürəyimiz yanıb, onların əsarət və isteemar boyundurğu altından xilas olmaqların səmimi- qəlbədən arzu etdiyimiz halda, zülfü- yarə toxunmaq qorxusundan onların azadlıq hərəkatı haqqında nəhayət dərəcə ehtiyat ilə danışmağa adət etmişik.

Asiya, Avstraliya və Afrika qitələrində isteemar halında yaşayan bədbəxt və biçarə insanların fəlakətli halı bizi mutəəsir edir. Bir ovuc qan içən mühafizəkarların hiss və təmənin qurbanı olan bəşər sızıltısı bizi ağladır. Amma nə etməli ki, məlun diplomasi mülahizələr bizi susdurub ruhumuzdan qopan etiraz səslərimizi dodaqlarımızda qurudub, fəzaya çıxmağa imkan vermir.

Bizim əsir Hindustan, biçarə Ərəb dünyası, məzlum Yunan camaatı, vaxtı ilə böyük mədəniyyətə malik olan yazıq Misir əhalisi barəsində deməli sözlərimiz çoxdur. Nə etməli ki, qonşuluq mülahizəsi ilə vicdanımızın verdiyi əzaba mütəhəmmil olub səsimizi çıxarmırıq. Farsların gözəl bir məsəli vardır: (Əgər be bedehkar çizi nəguyi, bestankar mişəvəd (1). Bu tamamilə doğrudur. Biz dünyanı əsarət altında saxlayan istismarçılığın qonşuluğunu mülahizə edib sakit olduğumuzdan onlar sui- istifadə edib, bizim sadə və təbii haqqımızı paymal etmək üçün insanları təhqir edən və ədəbli adamlara yaraşmayan vasitələrə əl atmaqdadırlar.

Biz Hindustanı, Ərəb dünyasını, Misri, biləxərə öz vətənimizin əsas sərvətini təşkil edən cənub neft mədənlərini azad etmək şüarı ilə işə başlamışıq, isteemarı və xalqların qanlarını soran mühafizəkar dövlətlərin daxili və xüsusi işləri ilə də işimiz yoxdur. Sadə bir surətdə öz evimizi istədiyimiz kimi idarə etmək istəyirik. Buna isə isteemar dünyası təhəmmül etmək istəmir.

Nə etməli, millətimiz qərinələr boyu təhəmmül etdiyi əsarət və hərc -mərəcdən yorulmuşdur. İndi o da

istəyir bütün millətlər kimi, öz səadətini təmin etmək imkanına malik olsun. Bu arzu heç bir millətin düşmənliyi üzərində əsaslanmamışdır. Biz min dəfə təkrar etmişik ki, istədiklərimiz məmləkətimizin sərhəddi daxilində məhdud olmuşdur. İrandan heç vəchlə ayrılmaq istəmirik və məşrutə üsuluna da səmimi-qəlbən sədaqətimiz vardır. Bununla belə istemar heykəlləri dünyanın o başından bizə qan tutmuş hərbi gözlərini bərəldib deyir: Yox, siz də İranın bütün əhalisi kimi əsarət halında qalmalısınız. Bizim müstəmərələrimizin hifz və hərasəti bunu tələb edir. Bizim səltənət və qüdrətimiz millətlərin göz yaşları üzərində əsaslanmışdır. Bunu nəzərə almayan millət məhv və nabud olmağa məhkumdur.

Əmma biz öz növbəmizdə yaşamaq istədiyimiz üçün istemarcıların təhdidinə qulaq asmayıb, azadlığımızın təmini üçün mübarizəni axıra qədər davam etdirməyə and içmişik.

«Azərbaycan» qəzeti № 66, 25 noyabr 1945 ci il. 8 azər

1-Tərcüməsi: Borcluya söz deməsən o, tələbkar olar.

BULUDLAR ÇƏKİLİR FƏZALAR İŞIQLANIR

Xalqımızın qəlbindən qalxan şüarlarımız dünyada bomb kimi guruldadı. Bütün ölkələrin radioları biribirindən aldıkları xəbəri cürbəcür təfsir və təəbir ilə intişar verib bəşəriyyətin əfkarını vətənimizə mətuf etməklə fəzanı qaranlıq və ibham buludları ilə bir surətdə məstur etdi ki, dünyanın böyük dövlətləri belə həyəcana gəlib rəsmi yaddaşları ilə yekdigərinə müraciət etməklə məsələni aydınlaşdırmaq məcburiyyətində qaldılar.

Əlbəttə, bu işdə Tehran irticai mətbuatı və zor ilə iş başına keçən qocalıb əprimiş irtica heykəli, yəni Sədrüləşraf kabinetəsi, əti, qanı, iliyi və sümükləri biganələrin malı olan sərləşkər Ərfə və onun əəvan- ənsarı böyük rol oynadılar. Faşizm və irtica ruhu ilə tərbiyyət edilmiş Anqara radiosu və həmçinin İran irticainin inanılmış köməyi hesab edilən London inspektorları isə onların dəyirmanlarına su tökməklə dünya əfkar ümumisini iğfal etmək, xalqımızı yaraşmayan iftiralar ilə töhmətləndirməyə müvəqqədən nail olan kimi göründülər.

Firqəmizin əzmi, iradə, mətanət və istiqaməti sayəsində, xalq fəzadakı qara buludlara əhəmiyyət verməyib, başladığı böyük işi təqib edib, sözdən işə keçdi. Nəhayət, böyük milli konqramizi təşkil edib, ondan milli bir məclisimüəssisan vücuda gətirməklə dünyanı vaqe olmuş bir əməl müqabilində qoydu.

Bu böyük işdən sonra millət buludları dağıtmaq, puç sözlər və movhum iftiralara böyük bir təkən ilə son qoymaqdan ötrü öz elamiyyəsinə rəsmi surətdə bütün demokratik dövlətlərə, həmçinin Tehranın rəsmi məqamatına göndərib, bu vasitə ilə özünü aləmə tanıdıb. əsas sözlərini dedi. Elamiyəmiz xalqımızın qəlbi kimi saf, sadə, rast və səlis bir dil ilə yazıldığı üçün istər daxildə, istər isə xaricdə dərin bir təsir buraxdı.

Onun mənalı sözləri vasitəsi ilə dünya bildi ki, bizim iddialarımız təbii və tələbatımız qanunidir. Biz asi

və şuriştələb deyilik. İran millətinin də istiqlal və təmamiyyəti ilə işimiz yoxdur. Sadə bir surətdə öz evimizin idarəsini öz əlimizə almaq istəyirik. Bu cəhətdən bir- iki müqriz və müfəttin yalançılardan başqa bütün dünya radiolarının ləhni dəyişdi. Hətta bəziləri bizim haqq sözlərimizdən tərəfdarlıq etmək üçün adilənə və münsifənə dəlillər belə bəyan etdilər.

Daxildə isə irticai mətbuatın zəhərli intişarətı gündən- günə zəifləşib, bitərəf və azadixah ruznamələr həqiqətin üstünü açmaqla öz milli vəzifələrini əncam verir və bizim milli işimizi xalqa tanıtmaq istəyirlər.

Azadlıq və demokratlıq əsaslarına vəfadar olan Cibheyi Azadi ruznamələri ilə şəhrivərdən sonra İran üfüğündə dan ulduzu kimi parlamağa başlayan «İrane Ma» ruznaməsi indi bizdən ciddi surətdə himayət edir, Riza xanın alçaq nökrəri və Muxtarinin kəsif xəfiyyəsi olan Məsudilərin üzlərinin maskasını yırtır və onların xalqımıza nisbət bəslədikləri xainənə fikirlərini ifşa edirlər.

Artıq bütün İran azadixahları üçün bizim tutduğumuz yolun düz olduğu barəsində şübhə qalmamışdır.

Azadixah mətbuat ciddi bir surətdə dövləti tənqid edib, çox doğru olaraq deyir: «Azərbaycan məsələsi Azərbaycanda fəqət həll ola bilər. Dövlət bu daxili və milli məsələni xaricə çıxarmaqla İranın istiqlaliyyət və milli hakimiyyətini xələdar edir.

Məxsusən fədakar Tehran yazıçıları xarici dövlətlərin bu xüsusda qopardıqları gurultuya etiraz edib onları bu işə qarışmalarını zayid, bəlkə qeyriadilənə görürlər.

Riza şahdan qalan oğurluq pulları ilə Tehran vəkili çıxan doktor Əbdinin əracifi böyük xəyanətkarlığının qaba təzahürlərindən birisidir ki, 14-cü məclisin çirkin və kəsif simasını açıq bir surətdə nişan verir və bu xain cəmiyyətin haradan su içdiyini açıb xalqa göstərir.

Azadixah mətbuat isə dövlətdən Azərbaycan xalqının qanuni və təbii haqqını verməyi tələb edir və onu bir millət tanıyıb öz daxili ümüratını idarə etməyi təbii bir haqq adlandırır.

Bundan əlavə Tehrandan gələn mötəməd əşxasın izharatına görə, indi bütün İran xalqı öz nicat və səadətini bizim milli hərəkətimizdə görür və ürək. döyüntüsü ilə bizim müvəffəqiyyətimizi arzu edir.

Hətta cənub şəhərlərdən gəlib əlimizə çatan məktublarda belə, xalqımıza, Firqəmizə və işimizə böyük ümid hissləri nəzərə çarpır.

Bunların hamısı göstərir ki, artıq tufan keçmiş və fəzalar qara buludlardan təmizlənməyə başlamışdır, bundan sonra irticai qüvvələr nə qədər can atıb çalışsalar, öz zərərlərinə tamam olacaqdır. Artıq dünya bizi tanımış və haqq sözüümüz qulaqlara yol tapmışdır.

P.

«Azərbaycan» qəzeti, № 72, 6 dekabr 1945 ci il. 15 azər

Firqəmizin və heyətimillinin ciddi iqdamatı sayəsində bu günə qədər şəhərin əmniyyəti hifz olunub, mövqedən istifadə etmək istəyən əşxasın narəva hərəkətlərinə imkan verilməmişdir. Bunu özünün mənafeyinə müxalif görən dövlət məmurları axır vaxtlarda cürbəcür xainanə təşəbbüslərə əl atır və şəhərimizin asayişini pozmaq istəyirlər.

Məsələn, bunlar özləri də bilir ki, Azərbaycanda jandarlara nisbət şədiddə hissətənəffür vücuda gəlmişdir. Buna baxmayaraq, kəndlərdə silahlarını Fədailərə təslim edib şəhərə gələn jandarlara dübarə silahlandırılıb şəhərin xiyabanlarına doldurur və ya onlara qeyri-rəsmi libas geyindirib küçələrdə xalqı təhdid etmək kimi alçaq və yaramaz vəzifələrə müəyyən edirlər. Hamı bilir ki, sərbazlarımız və xırda əfsərlərimizin təvəccöhü xalqa olduğu üçün Dirəxşani ilə Vərəhram onları sərbazxanalarda həbs edib əsir halında saxlayır. Bununla belə bəzi şərur və biçəçqçilərə əfsər və sərbaz libası geydirib küçələrə göndərir. Onların vasitəsi ilə xalqın əhsasətini təhrik etmək istəyirlər.

Biz başa düşmürük indi dejban Təbriz şəhərində nəyə lazımdır? Madam ki, sərbazlara sərbazxanadan kənara çıxmağa yol verilmir, dejban kimi cəlb edəcəkdir və onun xiyabanlarda gəzməsindən xalqı təhdid etməkdən başqa mənası nədir?

Biz çox gözəl bilirik ki, Tehran irticai xalqımızın verdiyi böyük təkən vasitəsi ilə mütəzəlzil olub, qorxudan Tehranı tərk etməyə çalışdığı halda, Azərbaycan xalqını bir- birinin canına salmaq və dünyaya özünü haqqbecanib göstərmək istəyir. Bizə məlumdur ki, Dirəxşani ilə Vərəhram Azərbaycan xalqının intiqam pəncəsindən qaçmaq üçün bahana axtarır və bu bahananı sərbaz ilə xalq arasında çarpışmadan ibarət bilir. Bu nöqtəyənəzər ilə dir ki, Firqəmiz bu günə qədər onların oynadıqları oyunlara əhəmiyyət verməyib gördükləri cəsuranə və namərdanə tədbirləri cavabsız qoymuşdur.

İndi isə vəziyyət tamamilə dəyişmişdir. Fədai dəstələri şəhərin darvazalarına sirayət etməkdədir. Artıq şəhərin özü Dirəxşani və onun anlamaz həmkarı olan Vərəhramın əhməqanə hərəkətlərindən cana doymuşdur. Belə bir halda, biz Azərbaycanlı sərbaz və əfsərləri sərbazxanalarda əsir kimi saxlayıb, onları millət əleyhinə silah götürməyə vadar etməyin xəterini xalqa bildirməyə bilmərik.

Sərbazlar və əfsərlərimiz, onların qohum və əqrəbaları biləxərə bu tilsimi sındırılıb Dirəxşanilərin xəyanətlərinə xətimə verməli, sərbazlarımız bir dəfə silahlarını töküb xalqa mülhəq olmalıdırlar.

Ataları, anaları, qardaş və bacıları Demokrat Firqəsinin azadlıq bayrağı altında mübarizə edən sorbazı uzun müddət quş kimi qəfəsdə saxlamaq olmaz. Millət və vətən yolunda şərəf və iftixar qazanmaq üçün nizami paltar geyən əfsərləri əhməqanə bir surətdə qardaş qanı tökməyə vadar etmək qabaqdan getməz.

Gedin balalarınızı, qardaşlarınızı, qohum və əqrəba, dost və aşnalarınızı sərbazxanalardan istəyin. Qoy sərbazların özləri bu şərəfətməndanə qədəmi götürsünlər.

Böyük Fransa inqilabı, böyük Rusiya inqilabı, biləxərə dünyada vücuda gələn milli inqilablarda sərbazların götürdükləri qəhrəmanə qədəmləri onlara qandırın. Sərbaz həmişə millət ilə olmuşdur. Əfsərin iftixarı millət ilə əlbir olmaqdadır. O, fəqət sərhədlərdə düşmən ilə vuruşa bilər. Daxildə millətin poştibani gərək olsun. Biz bilirik, sərbazlar və əfsərlərimizi qəflətdə saxlamaq üçün, onlara ruznamə oxumaq və

məmləkətin halından xəbər tutmaq imkanı vermirlər. Lakin millətin güc və qüdrəti qala və divar anlamaz. Hər vasitə və hər yol ilə olur- olsun onun fikri yerinə yetişər və istədiyi nəticəni hasil edər.

Siz gedib sərbaz və əfsərlərimizi başa salın, onların milli vəzifələrini şərh verin. Azadixahlar arasında onların yerlərinin boş qaldığını göstərin.

Qoy qardaş qanı tökməklə özlərinə şan və şərəf qazanmaq istəyən xainlərin əli boşa çıxıb burunları əzilsin.

Azərbaycanın sərbaz və əfsərləri bizim qardaşlarımızdır. Biz onlardan qardaşlıq gözləyirik. Gərək çalışıb, azadlıq düşmənlərinin əllərində alət olmasınlar.

Hətta İsfahan, Şiraz və Tehran sərbazları da Azərbaycan xalqının üzünə atəş açmaq istəmirlər. Onlar da bizim böyük işimizdən özlərinə nicat və azadlıq gözləyirlər.

Sərbazxanlar çox tez bir surətdə həbsxana və zindan halından çıxmalı, sərbaza xalq hərəkatında şirkət etmək imkanı verilməlidir. Sərbaz və şərəfətli əfsərlərin ruhu bizimlədir.

Biz onları öz sıralarımızda görmək istəyirik. Yaşasın Azərbaycanın qəyur və azadixah sərbazları! Cavan və fədakar əfsərlərimiz! Azərbaycan sizdən ümid gözləyir, Demokrat qardaşlarınız sizi köməyə çağırır!

P.

«Azərbaycan» qəzeti № 73, 7 dekabr 1945 ci il. 16 azər

MƏCLİSİ MİLLİ TƏŞKİLİ MÜNASİBƏTİLƏ

İntixabat müvəffəqiyyətlə başa çatıb Məclisimilli nümayəndələri bir- birinin ardınca mərkəzdə toplanmaqdadırlar. Bu böyük iş Firqəmiz üçün böyük bir azmayış idi. Firqə intixabat təbliğatını çox böyük müvəffəqiyyətlə axıra apardı. Əslən intixabatın özü xalqı cəlb etmək, camaata Firqə və milli heyətin məqsəd və məramını andırmaq üçün geniş təbliğat vasitəsi oldu.

Doğrudur, millətimiz çox uzun müddətdən bəri öz milliyyətini hiss edib, aşkar və qeyri aşkar, əmdi və qeyriəmdi olmaq üzrə, zaman və məkana görə özünün azadlıq və muxtariyyəti yolunda mübarizə aparmışdır. Lakin bunların hamısı bu üç ay müddətində aparılan mübarizəyə qətən müsəvi tutula bilməz. İndi Azərbaycanlı sərih bir surətdə aparılan seçkilər və onlardan bəhs edilən məsələlər vasitəsi ilə həqiqi bir xalq və tam mənası ilə mədəni və həssas bir millət məqamına yetişmişdir.

Min illərlə tarixə malik olan İran dövlətinin arxasında bu gün on min nəfər tapmaq olmaz. Cavan dövlətimiz isə başını ucaldıb, iftixar ilə deyər ki, bu gün onun arxasında milyonlar ilə kişi və xanımlar qan töküüb, ölüb, öldürməyə iftixar ilə hazırdırlar.

Bu iş millətin qəlbindən çıxmışsa da, Firqəmizin onu təşkil etməkdə böyük xidməti olmuşdur.

Xalqımız haqsünas və saf ürəkli bir xalq olduğu üçün əmələn özünün mərdliyini göstərməklə Firqənin şüarlarını istiqbal etmək, onun göstərdiyi namizədlərə rəy vermək və onun istədiyi tədbirləri can və dil ilə icra etmək yolunda böyük qədəmlər götürdü.

Bütün Azərbaycanda Firqənin göstərdiyi kandidlərin intixab olunması xalqın Firqəyə olan etimadını və inamını sübut etməkdədir. Artıq, xalq şəxsiyyətlər deyil, Firqəyə inanır və onun adına və beistilah onun markasına rəy verir. Bu isə, yeni və cavan bir Firqə üçün böyük müvəffəqiyyətdir.

Çox yerdə kəndlilər çox sadə bir surətdə «biz Demokrat Firqəsi göstərən kandidlərdən başqasına rəy verə bilmirik. Firqə kandidləri imtəhandan çıxmış adam lar olmaqla bərabər, Firqə qarşısında məsul olduqları üçün, bizə xəyanət edə bilməzlər» deyib öz rəylərini sandıqlara tökmüşlər. Kəndlinin məntiqi tamamilə doğru və düşünülmüş bir məntiqdir. Millətinə rəhbərlik etmək iddiasında olan bir Firqə belə də olmalıdır.

Tək kəndli deyildir, şəhərdə və bitərəf camaat, məxsusən kəsəbə və tüccar da sadə bir surətdə kəndlilərin məntiqi üzrə rəftar edib, Firqənin göstərdiyi kandidləərə rəy vermişlər.

Bu vaxta qədər İranda bu görülməmiş bir iş olduğu üçün, biz millətin gələcəyi üçün bunu fəal hesab edirik. Millət nə qədər münəzzəm hərəkət edərsə, nə qədər özünün Firqəsinə və başçılarına artıq inana bilərsə, yüz o qədər tez bir surətdə öz arzularına yetişməyə müvəffəq olar.

Məclisimillimiz təzə bir müəssisə olduğu üçün onda cürbəcür nüqsanlar ola bilər. Bunu biz hərgiz unuda bilmərik. Lakin bu məclis ümum xalqa dayanıb təzə bir dövlət yaratmaq və milli muxtariyyətimizin binasını qoymaq kimi ağır və mühüm vəzifə daşdığına görə, olduqca calibitəvəccöh, olduqca böyük bir məclisdir. Orada danışılan sözlər və çıxarılan qərarların xalqa yetirilməsinə artıq dərəcədə əhəmiyyət vermək lazım gəlir. Gərək roşənfikir və ziyalı cavanlarımız, məxsusən yazı və mətbuat ilə məşğul olanlar bu yolda böyük fədakarlıq göstərsinlər.

Biz gərək özümüzü millətimizə və bütün dünya millətlərinə tanıdıb, ölkəmizi idarə etməyə layiq olduğumuzu isbat edək.

Bunu da Məclisimillimizdən gözləyirik.

P

«Azərbaycan» qəzeti № 74, 9 dekabr 1945 ci il. 18 azər

MƏCLİS MİLLİMİZDƏN NƏ GÖZLƏNİLİR

Azərin 21 də Məclis Milimizin iftitarı gözələnilir. Olabilsin ki, yolların bağlı olduğuna görə Ərdəbil, Xalxal və Astara numayəndələri gəlib çıxıb bilməsinlər. Bununla belə əksəriyyət vaxtında hazır olabiləcəkdir.

Məclisin qabağında çoxlu əsaslı məsələlər durur ki, onların hamısından əslən onun əsası və daxli nizamnaməsini vücuda gətirmək işlərini düzgün yola qoymaqdır.

Bu iş bizdə sabiqəsiz olduğu üçün nüqsan ola bilər. Vəli işin binasını qurduqdan sonra nüqsanları rəf etmək müşgül deyildir.

Məclisin quruluşundan sonra milli muxtariyyətimizi əməli etmək yəni dövlət vücuda gətirmək məsələsi durur. Məclis gərək bu məsələni çox ciddi və dəqiq bir surətdə həll etsin. Qətən Milli Hökumətimizin dövlət Heyəti yəni vəzirlər kabninəsi şəklində olmalı. Məclis Millimiz özünün ən fəal, ən məlumatlı, ən fədakar üzvlərindən onu təşkil etməlidir.

Dövlətin bərnəmənə, proqramına artıq diqqət etmək lazımdır. Bu bərnəmə xalqımızın ehtiyacları, arzuları və təkamül və tərqqi paya və əsasları üzərində tənzim edilməlidir. Milli şuarlarımız, firqəmizin məramnaməsi, dövlətimizin proqramının əsasını təşkil etməli, xalqa verilən vədəri əncam vermək bərnəmə vasitəsilə dövlətə tapşırılmalıdır.

Hami bilir ki, milli bir hökumət, milli müsəlləh bir qüvvəyə malik olmasa öz arzu və amalını icra edə bilməz və daimən xəterdə və təhdid alıtında qalar. Ona görə məclisimiz milli müsəlləh xalq qoşunu vücuda gətirmək üçün dövlətə ciddi tapşırıq verməli, xalq qüvvətinin təşkilini qanun vasitəsilə təmin etməlidir.

Bu məsələlər zahirdə nəzərə kiçik gəlirsə, həqiqət əmərdə çox böyük və çox mühüm məsələlərdir. Millətimizin müqəddəratı və vətənimizin gələcəyi bu məsələlərin düzgün surətdə həl edilməsinə bağlıdır.

Mir Cəfər Pişəvəri

«Azərbaycan» şümarə 76 azər 20 dekabr 11

DALDAN ATILAN DAŞ TOPUĞA DƏYƏR

Millətimiz qiyam edib öz haqq və ixtiyarını aldı. Artıq Azərbaycan Milli Dövləti bir həqiqətdir. Onun demokratik əsası üzrə qurulmuş hökumət təşkilatı və məclisi, özünün ləyaqət və istedadını dünyaya bildirdi. Bunu daha geri qaytarmaq olmaz.

Hələ dövlət və milli məclisə malik olmaqdan əvvəl belə Azərbaycan Tehranın çürümüş müstəbid hökumətinə və onun başı gora titrəməkdə olan kabinə rəislərinə baş əyməzdi. İndi isə ondan bu təvəqqöü etmək səfahətdir.

Dövlətimiz yaşayacaq, milləti səadət və xoşbəxtliyə çıxarmaq yolunda heç bir fədakarlıqdan ayaq geri çəkməyəcəkdir.

Tehran hənuz bu həqiqəti anlamaq istəmir. O, hələ də xəyal edir ki, rəcəzخانlıq, fohş və nasəza deməklə bizi dünyanın gözündən salıb, boynumuza səvar ola biləcəkdir.

Biz ruznaməmizin birinci nömrəsində açıq və aydın surətdə yazmışdıq ki, əgər Tehran iki yol ayrıcında irticaa tərəf gedərsə, biz öz tutduğumuz azadlıq yoluna onsuz davam etməliyik. İndi artıq Tehran o yolu intixab etmişdir. Biz də ona yalvarmadan, onun əhməqanə sözlərinə etina etmədən, tutduğumuz yol ilə irəli getməkdəyik.

Biz əvvəl işə başladıda çox sadə bir surətdə azadlığımızı təmin etmək istəyib, əyalət və vilayət əncümənləri şüarını meydana atdıq. Tehran və onun başçısı dedi: Bir teleqraf olmasın min teleqraf olsun, biz bu haqqı verə bilmərik.

Bu məsxərəmiz cavab xalqımızı bir qədəm daha irəli gedib əmələn öz haqqını almağa, yəni Məclisimilli və Milli Dövlət yaratmağa vadar etdi.

Sülh və saziş tərəfdarı olduğumuz üçün bir daha məclisi müəssisənımızın verdiyi elamiyyə və deklarasionu Tehrana göndərib haqqımızı istədik. Cavabında bizi qurd dişləri, yəni silah və tanq ilə təhdid etdilər və millətimizin qanını tökməyə əmr verdilər. Millət öz haqqından sərfnəzər edə bilməzdi. Nəhayət silaha silah ilə cavab verib, Fədai dəstələrinə işəbaşlamaq fərmanı verdi. Nəticədə puç və əsassız olan istibdad qalaları yıxılıb, yalançı pəhləvanların bir qismi silahlarını atıb qaçdı, digər qismi isə xalqımızın qabağında diz çöküb təslim oldu.

İndi Tehranın əli hər bir yerdən üzülüb, xalqımızı pulsuzluq ilə təslim etməyə çalışır. Bu gülünc və uşaq hərəkətidir.

Öz haqqını almağa qiyam edən bir millət bu müşkülata da qötən üstün gələ bilər. Əgər Tehran bizim tacirlərimizin pulunu yemək istərsə, dövlət təəhhüd etdiyi maliyat hissəsini saxlayıb, onların tələblərini ödəyəcəkdir.

Keçən gecələrdən birisində London radiyosu uydurma bir xəbərdə demişdir ki, Azərbaycan Milli Hökuməti özü pul çap və nəşr etmək istəyir. Buy vaxtadək dövlətimiz bu fikirdə olmamışdır. Əgər lazım gəlsə ona da təşəbbüs edilə bilər. Hər halda biz xalqdan fədakarlıq istəyirik və xalq da o fədakarlığı göstərməyə hazırdır.

Tacirlərimiz Tehranın əhməqanə təşəbbüslərinə istiqamət və mətanət ilə cavab verməli və özlərinin etibar və heysiyyətlərini gözləmək üçün bir-birinə müsaidət göstərməlidir. Dövlətin ciddi tədbirləri həyata keçənədək bazarın vəziyyətini olduğu kimi saxlamalıdır.

Tehran, eşitdiyimizə görə, əyalət və vilayət əncümənlərinin intixabatını başlamağa təşəbbüs edir. Bu çox gecdir, artıq əncümən bizi təmin edə bilməz. Bu daldan atılan daş kimidir ki, fəqət topuğa dəyər və heç bir təsir bağışlamaz.

Sərtip Dirəxşani və onun köməkçilərini mühakimə etmək daha gülünc bir tədbirdir. Sərtip öz meyl və iradəsi ilə təslim olmadı. O, mühasirə halında idi. Onun sərbaz və əfsərləri xalqa atəş açmaq istəmirdi. O, çox gözəl bilirdi ki, müqavimət qan tökmək və şəhərin bərbad olmasından başqa bir nəticə verə bilməz. O anlamışdı ki, silaha sarılmış kəndli onu məğlub edəcəkdir. Bu məğlubiyyət onun sərbazlıq abrisini və heysiyyətini ləkədar edə bilər.

Tehran onu tovfif etməklə bir daha isbat etdi ki, qan tökmək və xalqımızı fəlakətə sövq etmək yolunda hər cür cinayətə hazır imiş.

Sərtip Dirəxşaninin tovfifi isbat etdi ki, Firqəmizin göstərdiyi yol düz imiş. Xalqımız əgər öz Milli Dövlətini vücuda gətirib Milli Qoşun yarada bilməzsə Tehran irticai onun haqq və ixtiyarını hər an əlindən ala bilər.

Biz İranın istiqlal və tamamiyyətinə dəfələrlə etiraf etmişik. Tehran isə bu istiqlaliyyəti pozmaq yolunda hər gün təzə fırılacaq çıxarır. İş belə gedirsə, biz tamamilə ayrılıb müstəqil bir dövlət təşkil etməyə məcbur olacayıq. Ayrı çarə yoxdur.

O, Riza xanın nurçəşmi sərhəng Zəngənə kimi cəlladların əlilə Azərbaycan xalqının qanını tökür, evini qarət etdirir, şəhərlərini xarabazara döndərir. İbtihac vasitəsilə Azərbaycan bazarını pulsuz qoyub, xalqı ayaqdan düşüb vərşikəst olmağa vadar edir.

İş belə gedərsə bizim ayrı çarəmiz qalmayacaq. Naçar gərək deyək: «Sizinki sizdə, bizimki bizdə» yaxamızdan əl çəkib, qoyun bildiyimiz kimi öz evimizi idarə edək.

P.

«Azərbaycan» qəzeti M 84, 23 dekabr 1945 ci il. 2 dey

BİZ VƏ TEHRAN

Yekşənbə günü nagahani olaraq Holasu (1) tərəfindən dövlət qüvvəsi fə dai dəstələrimizin səngərlərinə xumpara atəşi ilə təərrüzə başladı. Həmişə olduğı kimi fədailərimiz özlərinin qəhrəmananə istitiqaməti ilə bu təərrüzü sındırıb öz səngərlərini əldə saxlamaqla düşməni dalı çəkilməyə məcbur etdilər. Bu qeyri-mütərəqqibə hadisənin adi mövqelərdə əlbəttə böyük təsiri ola bilməzdi. Lakin indi ki, Tehran hökuməti ilə Azərbaycan milli hökuməti arasında danışıq gedir, bu hərəkətin bizim əqidəmizə görə böyük və dərin mənası vardır. Bizim nümayəndələrimiz Tehranda olduqları vaxt, həmin mövqedə həmin mərmuz dəstələrin səngərlərimizə təərrüz edib tələfat və əsir verdikdən sonra geri çəkilməyə məcbur olduqlarını dövlət rəisinə bildirmişlərdi. Sonra da dövlət tərəfindən təhqiq üçün göndərilən komisy on nümayəndələrimiz dediyini təyid etmiş, təərrüzün dövlət qüvvəsi tərəfindən başlandığını tənзим etdiyi surət cələsədə və əldə olan qəti mədarik vasitəsi ilə təsdiq etmişdi. Dövlət isə müqəssirləri və xalqı bir-birinin canına salıb qar daş qanı tökməyə vadar edənləri mücazat etmək və xainlərin əllərini kəsmək əvəzində, kağızba zlığa təşəbbüs edib məsələni səmbəl etmək istəyənlərə məsxərə və şöbədələrini bir daha təkrar etmək imkan ı vermişdir.

Biz bu işdə müstəqimən ağayi Qəvam us-Səltənənin dəxaləti olduğunu irəli sürə bilmirik. Şayəd həqiqətən də dövlətin bu işlərdən ittilai yoxdur. Lakin xainlərin mücazat olunmaması bu kimi barik və incə bir mövqedə yeni məcaralara imkan vermişdir.

Biz istəyirik qəbul edək ki, ağayi Qəvamin bu işlərdən ittilai yoxdur. İstəyirik inanaq ki, bəzi macəracu və mürtəce ünsürlər şayəd İran xalqının düşmənlərinin təhriki ilə bu kimi oyunlara təşəbbüs etməkdədirlər. Şayəd bəzilərinin iddiası doğru ola ki, deyirlər: Qeyri məsul məqamat bu kimi təşəbbüslər vasitəsi ilə Azərbaycan nehzətinin qabağını almağa çalışır. Şayəd iş bundan daha dərinidir. Bəlkə dünyanı yeni qan dəryasına döndərmək istəyən imperialist dövlətlərin barmağı ilə oynayanların nəqşəsidir ki, Holasuda, Saqqızda-Sərdəştdə olan qaranlıq və mərmuz hərəkətə rəhbərlik edirlər. Şayəd bu işdə, Tehrandə və Azərbaycanda gecə-gündüz fəaliyyətdə olan xarici casuslar tərəfindən müəyyən nəqşə üzrə hərəkət edilir.

Bu şayədlərin hamısı ilə belə, biz dövlətin məsuliyyətsizliyini də təsdiq edə bilmərik. Dövlət əgər birinci həmlədə xainləri, özbaşınalıq və sərkeşlik edənləri şədiddə bir surətdə mücazat etmiş olsaydı, ikinci dəfə bu ittifaq düşməzdi və bu bədnamlıq da meydana çıxmazdı.

Biz bilirik ki, Tehran irticai qüvvələri rahat otura bilmirlər. Biz bilirik ki, xalqın mal, can və namusuna təcavüz edib özlərinə şəxsi sərvət və saman düzəldən yalançı pəhləvanlar bulanlıq sudan balıq tutmağa çalışacaq, Azərbaycanı, Lorustan və İranın sair əyalətləri kimi özlərinə taxtu-taz meydanı düzəltmək üçün hər bir cinayətə hazır ola bilərlər. Biz indi İran mətbuatı naminə təzahür edən Maşalla xan və Riza Cövzanı nöqərlərinin və sair Pəhləvi məddahlarının məzbuhanə təşəbbüslərindən xəbərsiz deyilik. Biz Muxtari nəzmiyyəsi casuslarının və Seyid Ziya bandının başında duran xainlərin Tehran mətbuatı meydanında at oynatmalarını da bilirik. Biz pul, güc və naməşru nüfuz vasitəsi ilə vəkil olmaqdan ötrü ciyərlərinə xal düşənləri də tanıyıyıq. Biz Tehranın ali hotel və mehmanxanalarını dolduran neft kompaniləri nümayəndələrinin sel kimi məsrəf etdikləri pul və Avropa və Amerikanın burs dəllallarına məxsus şivə ilə çevirdikləri fırıldaqların da bu kimi hadisələrdə təsirini hiss etməkdən aciz deyilik.

Ağayi Qəvames-səltənə əgər vaqifən Azərbaycan xalqı ilə səmimənə həmkarlıq etmək fikrində isə ciddi qədəmlər götürməli, Tehran mühitini kəsif ünsürlər və çağırılmamış qonaqlar və macəracu əfsərlərdən təmizləməlidir.

İyirmi illik əsarət dövrəsinin qəhrəmanları gərək milli məhkəmələrə verilib mücazat edilsin. Oğru əfsərlər, xain və oğru dövlət məmurları gərək millətə hesab versinlər, özlərinin ələ keçirdikləri sərşar sərvətin mənşə və mənbəyini göstərsinlər.

İşi səhl tutmaq, komisyonzəlik ilə oynamaq zamanı keçmişdir. Biz işə inanırıq. Söz artıq hər kəsi yorub əzmişdir. Həqiqətbinlər nəzərində bir milyon iddiadan, kiçik bir qədəm daha qiymətlidir.

Əmma daxili vəziyyətimizə gəldikdə mürtəcelərin çabalayıb əleyhimizə etdikləri iqdamat bizim üçün daha faydalı olur. Holasu hadisəsi xalqımızın gözünü açıb onları öz Firqələri ətrafında toplanmağa hər bir təbliğatdan daha artıq təsir etmişdir.

Dünən Təbriz radiyosu bu xəbəri intişar verdiyi anda bütün xalq həyəcana gəlib silah tələb edirdi. Bütün Firqə əfradı, dövlət işçiləri müntəzəm sərbaz dəstələri kimi öz postlarını işğal edib Firqə və dövlətimizin fərmanına müntəzir idilər. On dəqiqədə bütün şəhərimizdə nizami vəziyyət vücuda gəlib, dövlət, fədai, qoşun dəstgahı müntəzəm bir maşın kimi müəyyən hədəfə doğru hərəkətə başlamışdı. Bu,

böyük bir imtahan idi. Bu imtahanlardan xalqımız başı uça çıxdı. Oyaq və gözüaçıq xalq həmişə belədir, o hər bir hadisədən müsbət nəticə əldə edə bilər. Biz düşmənlərimizin təərrüzündən belə müsbət bir nəticə əldə edib, səflərimizi möhkəmləndirirdik. Tehran hökuməti isə əqəllən öz vəzyyəti, özünün qoşun təşkilatını, özünün məsuliyyətli məmurlarının hərəkətini kontrol edə bilsə böyük iş görmüşdür. Biz həqiqətən ağayi Qəvames-səltənə kabinəsinin əfradını nəzərə aldıqda məruf rus əfsanənevisi Krılovun balıq, ördək və xərçəng hekayəsi insanın nəzərində mücəssəm olmağa başlayır.

Bu vəsf ilə Azərbaycan xalqını müttəhim etmək aya böyük insafsızlıq deyildirmi? Biz Azərbaycanda başqa bir mühitdə yaşayırıq. Bizim xalqımızın əfradı bir-biri ilə qardaş kimi yaşayıb, öz milli Fırqə və milli rəhbərlərinin əmrini məzhəbi bir hökmi-asimani kimi icra edir. Vətənin və millətin sədətini də o, əmrin düzgün və sədaqətli icrasında arayır. Bizdə birlik, qardaşlıq, səmimiyyət və düzlük vardır. Biz öz başçılarımıza inanırıq, onlara ehtiram edib arzularını əncam veririk. Rəhbərlərimiz isə bizim etimad və imanımıza arxalanıb böyük və ciddi fədakarlıqlara iqdam etməyə iftixar edirlər. Tehran isə bizim bu böyük işimizin mənə və əhəmiyyətini hələ də dərk etməmişdir.

P.

«Azərbaycan» qəzeti no 204, 21 may 1946-cı il. 31 ordibehişt 1325

I Azərbaycandakı Sayınqala şəhərinin cənubunda dağ silsiləsinin adıdır.

BİZCƏ AZƏRBAYCAN VƏ İRAN MƏSƏLƏSİ

Milli demokratik hərəkatımızın böyük cahan maharibəsinə təsadüf etməsi dünya siyasət bazarında şədiddə güftugulara və çığır bağıra səbəb olmuşdur. Böyük və kiçik dövlətlərin dıpluması və mətbuat duairi hər məsələdə olduğu kimi bizim demokratik hərəkatımızda daxi özlərinin mənafeini təmin etmək və suyu bulandırıb balıq tutmaq məqsədilə heyrətəvr şeyiələr və şüğüftəngiz xəbərlər pişirib bəşəriyyətin xurduna verməyə çalışırlar.

Doğrudan da yalnız İranın daxili təkamül və təalisinə ayid olan Azərbaycan nehzəti mənfəətəcu siyasətmədarlar vasitəsilə milçək olduğu halda fil şəklinə döndərilmiş və dünya nəzərində beynəlxalq böyük bir macərə halına gətirilmişdir.

Zəif millətləri əsərtə saxlamaq və dali qalmış millətlərin qanlarını sorub onların ölkələrini müstəmirə qərar vermək istəyən məqamatın müstəqim və qeyrmüstəqim ajansları isə həтта bu sadə mövzudan böyük hərbi macərə da yaratmaqdan sərfnəzr etmək fikrində deyildirlər. Biz özünü İran səfiri adlandıran Hüseyn Əla ilə əmniyyət şurasında anadan daha mehriban olan dayələrin, yəni İngliz və Amerika nümayəndələrinin

çıxışlarını sadə təlləqi edə bilmərik. Daxili və xarici irticai qüvvələrin əlbirliyi ilə buarda zəyif millətlərin müqəddəratını öz əllərilə təyin etmək haqqının xələldar edilməsi qaba bir şəkildə meydana çıxmaqdadır.

Əla isə öz çıxışı ilə xarici imperialisətlərin zəyif ölkələrdə tərtib etdikləri xain, vətən satan üzvlərin həqiqi nümayəndəsi olmaq sifəti ilə özünün iç siymasını aşkara çıxarmaqdan belə xəcalət çəkmir və onun bu alçaq rəftarına isə bəzi böyük dövlətlərin nümayəndələri nəzakət beynəlmiləlini xələldar edərək tərtib verir və bu vasitə ilə sülhcu İran xalqını cəriyədar etməkdən belə çəkinməyirlər.

İran dövlətinin açıq və aşkar surətdə İranın qızıl ordudan təxliyə edilməsini təid və təsdiq edən elammiyəsinin intişarından sonra Əlanın əmniyyət şurası kimi rəsmi məqamata öz dövlətinin rəsmi iblağiyəsinin xilafına izharat edib məsələnin şurada saxlanılması üçün çalınması göstirir ki, Əla ona dayanaraq məmləkətin istiqlalına və millətin haqq hakimiyyətinə xatimə verməyə çalşır.

Şura qüvvələrinin tamamilə İranı təxliyə etməsi, elə bir həqiqətdir ki, hətta əmniyyət şurasını zidd əmniyyət ocağına təbdil etmək dərəcəsinə tənəzüül vern diplomatların özələri belə sərih surətdə inkar edəbilməzlər. Bununla belə əmniyyət şurasında cərəyan edən güftgu özlüyündə fəvqaladə şübhəli və xəternak bir iş olduğu da inkar ediləbilməyən bir həqiqət olub qalmaqdadır. Vaqiən əmniyyət şurasında oturan ağaların rəftarı duzsuz və o qədər biyməzə dir ki, hətta sadə adamlar da onların zəhərli qərəzlərə aludə olduğunu his etməkdədirlər.

Biz həmişə demişik və indi də sərih bir surətdə deyirik: İran stqal və tamamiyyət ərzisinə ciddən əlaqəməndik. Əgr bir tərəfdən xələl gələrsə şayəd İranın ayrı əyalətlərində yaşayanlardan daha ciddi. daha fədakarənə bir surətdə qarşısını almağa iqdam edəcəyik, Bununla belə öz millətimizi, öz dilimizi, öz adab - rüsümümüzü və öz xüsusiyyətimizi məmləkətimizin, yəni İranın xələldar etməmək şərtiyə müdafiə etməkdən də hərgiz sərfnəzər etməyə hazır deyilik. Burada qanuna və İran xalqlarının haqq hakimiyyətinə muğayir bir iş yoxdur. Bərəks biz özümüzü öz əlimizlə idarə etməyimiz İranın təkamul və tərqqisinə daha artıq pişrəft verəbilər. Milli nehzətimizin isə artıq milli çarçubadan çıxıb İranda demokratik hərəkətin pişahəngi məqamını almışdır. Bu məsələni indi artıq İran xalqi ümumiyyətlə anlamağa və onun həqiqi mənasını düşünməyə başlamışdır.

Tehranda başlanan danışıq isə düşmənlərimizin tərəfindən cürbəcür vasitə və bahanalara ilə iycad edilən anlalmazlıq və sutəfahümi aydınlaşdırıb, Azərbaycan xalqi ilə onun xaricində yaşayan İranlılar arasında əsasi bir hüsn təfahüm vücuda gətirmişdir. Daxili və xarici mürtəcələrin məzbuhənə təşəbbüslərinə baxmayaraq bu hüsn təfahüm gündən - günə dərinləşməkdə və müsbət nəticələr verməkdə dir.

Belə bir halda xaricilərin daha artıq çiğir - bağır qoparıb bu sadə məsələni dünya məsələsi şəklinə salmağa çalışmalarında İran üçün zərərli və gizli bir məqsəd olmaya bilməz.

Məxsusən ortalığı qarışdırmaqda hamıdan artıq hərarət xərcə verən Türkiyə radiosu olmuşdur. Bu radionun ləhni bizi ciddi bir surətdə düşünməyə vadar edir.

Keçən günə qədər üstümüzdə olmazın töhmət və iftira yağdırmaqdan pərhiz etməyən adamlar, indi Azərbaycanı müstəqil bir dövlət kimi göstərib nehzətimizin bütün İranda intişarı haqqında cürbəcür uydurma mənalara verməyə və bununla dünyanın zəhnini qaraltmağa çalışırlar.

Biz hələ milli demokratik nehzətimiz başlanan günlərdə yazmışdıq ki, « Osmanlı əfəndilər nəhaq yerə ağızlarının suyunu qurt verməsinlər, bu keçədən onlara bərk ola bilməz». Azərbaycan hər nə istəmiş olsa İran daxilində qalmaq şərtiylə istəyir. Bilərsə biz hər dil ilə danışmış olsaq, hər bir hədəf etsək, İranlı olmaq, İran hüdudunda qalmaq əsasi üzrə olacaqdır. Bizim mərkəzi hökumətimiz ilə anlaşmamız möhkəmləndikcə Ankaranın təşviş və iztirabı şiddətlənir. Amerika müxbirlərinin bəziləri də bu işdə çox razi nəzərə gəlmirlər.

Biz Ankara radiosunu, Amerika müxbirləri, Hüseyn Əla və şuray əmniyyətdə izhar vücut edən Ostraliya nümayəndəsinin izharında həqiqi bir rabitə his edirik. Bu rabitə bizim əqiyyətimizə görə təsadüfi bir rabitə deyildir. qətn bunların hamısı bir sərəçşmədən su için və ümumi müəyyən məşşaqın (dirijorun) təlimi üzrə gündən gün şiddətlənməkdə olan nasazigar nəğmələri tərnüm edirlər.

Bunların hamısı ilə belə biz başladığımız demokratik islahatı idamə verməklə bərabər mərkəzi hökumət ilə olan ixtilafımızı saziş və sülh yolu ilə həll etməyə çalışmaqdan sərəfnəzər etməli deyilik. Hərgah xudai nəkərdə Tehran irtcai ünsürlərinin xainanə təhrikləri sayəsində məsələ silah gücü ilə həll edilsə belə, biz biganələrin daxili işlərimizə dəxalətinə imkan verməyəcəyik.

Türkiyə mürtəceləri əgər Türk xalqını Amerika müstəmirçilərinin qucağına atmaqda bəgənirsələr bizim buna sözümlə ola bilməz. Lakin biz Azərbaycan xalqını İrandan ayırmaq fikrində deyilik. Türklər anlasınlar və xainanə səsələrini kəsib bizi öz halımıza buraxsınlar. Biz təkrar demişik: Azərbaycan məsələsi ancaq Azərbaycanda, Azərbaycan xalqının müstəqim dəxaləti ilə həll olunmalıdır.

İran və Azərbaycan xalqının məşru və qanuni olan bu haqqı şuray əmniyyətə mərbut olan məsələ deyildir.

Əgər bina olsa ümum ölkələrin daxilində çıxan ixtilafı şuray əmniyyət dəxalət edən onda biz İranlılarda Amerikada gündən günə şiddətlənməkdə olan etisab hərəkətinə müttəfiq millətlərin cərgəsində olduğumuz üçün nəzarət etmək istəyirik və Amerikada rəis cümhurunun əldə etdiyi geniş ixtiyaratı dünya sülh və əmniyyətinin xələldar edilməsilə bərabər dünyada demokrasi rejiminə böyük zərbə hesab edirik. Bu ixtiyaratın məhdud edilməsini əmniyyət şurasına məsləhət görürük. Biz kiçik bir millət olduğumuz üçün bu kimi iddiamız gülünc nəzərə gələ bilər, amma avstraliyanın ki, hələ həqiqi istiqlalə malik deyildir və ona

malik olmaq ləyaqətində bürüza verəbilməmişdir, şurayi əmniyyət tiribununda neçə min il tarix və istiqlala malik olan İran dövlətinin daxili işlərində müdaxilə etməsi məsxərə deyildir nədir ?

Bizcə Amerikanın yeni müstəmirə siyasəti və dünya neftini hər qiymətə olursa - olsun inhisar etmək yolunda göstərdiyi hirs və vələ bəşəriyyəti böyük təhlükə və xətərlərə sövq etməkdə olduğu üçün bizim sülhcü xalqımızın sadə və təbii hərəkətinə muxalifət göstərməsi bizim üçün bəşəriyyət qarşısında iftixar və Amerika neft şirkətlərinin barmağı ilə hərəkət edən diplomatlar və mətbuat nümayəndələri üçün əxlaqi süquttur.

Biz şərq camaatı Amerika və onun mədəniyyətini bu müharibə başlanana qədər lazımcə tanıya bilməmişdik. Onların çağrılmamış qonaqlar mənziləsində olan nizami əfradının paytaxtda göstərdiyi cılıf hərəkətləri və mali idarələrimizdə onların mali mütəxəssislərinin kəsif və alçaq rəftarı xalis maddi və biruh mədəniyyətin iç üzünü açıb bizə göstərdi, Amerika məzhəbi mübəlliglərinin yarım qərn çəkdiqləri zəhmət və apardıqları təbliğatı İran xalqı nəzərində sifr dərəcəsində süqut etdirirlər. şərqililər, məənəviyyata daha artıq əhmmiyyət verdikləri üçün Amerikalıların madiyyat, məxsusnə neft davalarını gördükdə onlardan tamamiylə üz döndərməyə məcbur olurlar. Şuray əmniyyətdə oturan nüümayəndələr bizim məruf mollaəsrəldin kimi öz suvar olduqlarını heçdə hesaba almaq istəmirlər.

Heçkəs də Amerika nümayəndəsindən soruşa bilmir ki, nə səlahiyyət və hankı qərar üzrə Amerika qüvvəsi bitərəf İran toprağına varid olmuşdu ? Nə səlahiyyət ilə Amerikalı mütəxəssislər öz vəzifələrinin xilafna olaraq İran xalqının daxili işlərinə müdaxilə etməkdə özələrini mücaz hesab edirdilər ? Şvartskf və sayir Amerikalı mütəxəssislərin İranda gördükləri xilaf qanun hərəkətləri hənüz İran xalqının yadından çıxmamışdır. İndi bizə anadan mehriban dayələr lazım deyildir. Özümüz öz ölkəmizi min illər ilə idarə etmişik. Bundan sonra da edəcəyik. Heç bir xarici qüvvə bizi bu məşru haqdan məhrum edə bilməz. Əlanın xəyanətamiz hərəkəti isə bizim üçün təza bir məsələ deyildir. Biz ölkəmizin paytaxtda biyganələrin təhti himayəsində ibrazi fəaliyyət edən irtcai qüvələrin icra etməkdə olduqları nəqşədən biyitilə deyilik və İran xalqının bu ünsürlər ilə təklifi tez, ya gec gərək məlum olsun.

Bunlar İrani qan dəryasına döndərməyə çalışırlar. Bu vasitə ilə istiqlalımızı pozub təbiyi sərvətlərimizi biyganələrə təqdim edən satılmış adamlardır. Əlanın geyr məsul təşəbbüsü daha artıq qaranlıqlaşdırmaqdadır.

Bu İran mühitinə aşına olanları çox dərindən düşünməyə vadar edir. İranda bu gün rəsmi qüvvəyi mücriyyə tanıyan ağai Qəvam us Səltənə hökumətinin rəsmi göstərişlərinə açıqdan - açığa müxalifət edən bir məmurun əgər İranda gizli və qeyr məsül məqamata mərbut olmuş olursa onda İran xalqı böyük bir siyasi iftizah ilə üz- üzə gəlmiş olur.

Əgər vəziyyət Əla sabiq dərbar vəziri qeyr məsül məqamatın əmri ilə hərəkət edərsə İran məşrutəsi və İran qanun əsasisi müstəqimən xələdar edilmiş olur ki, bu da bizim əqiyyəməzə görə İran milləti tərəfindən xunsərdlik ilə istiqbal ola bilməz.

Əgər komedinin üstü açılarsa onda iş çox barik yerlərə çəkər ki, bizim əqidəməzə görə İranın mənfəəti onda deyildir. İndi İran gərək tam mənasilə demokratik bir ölkə olsun və bu rejim qansız və davasız bir surətdə tamam İranda əməli olsun. İndi daxili və milli azadlığımızı hifz etməklə bərabər bu hədəfə doğru gedirik. Bizim İranın daxilində qalıb İran millətəinin sərneviştinə şərikin olmağa əlimizdə minlərcə dəlil və bürhanımız vardır. Türklərin və sayir mehriban dayələrin xatirləri cəm olsun. Azərbaycan İrandan ayrılmaq fikrində olmamış və olmayacaqdır. Vəli öz əlilə özünü idarə edəcəkdir.

«Azərbaycan» ruznaməsi, pəncşənbə, 9 xurdat 1325 - ci il, nümərə 212 ikinci dövrə

ÖZLƏRİNİ FİRQƏMİZƏ BAĞLAYANLAR HAQQINDA

Eşidilir ki, Tehrandə və İranın başqa şəhərlərində bəzi əşxas və ya dəstələr özələrini Azərbaycan Demokrat Firqəsinin şöbə və ya nümayəndəsi adlandırırlar. Bu vasitə ilə Firqə və xalqımızın qazandığı nüfuz və etibardan suistifadə edirlər.

Bu kimi şeyyadlıq və macərəculuqlara yol verməmək üçün bu vasitə ilə umuma elam edirik ki, Azərbaycan Demokrat Firqəsinin Azərbaycan xaricində heşvəch ilə şöbə və ya nümayəndəsi yoxdur. Bu iddiada olan əşxas və dəstələrin iddialarına əbədən etibar verilməməli dir.

Eyn zamanda həmişə yazıb və dediyimiz kimi, Firqə bütün İranda azadixahların irtica əleyhinə apardıqları mübarizədə azadixahların üstünlük qazanmasına var qüvvəsilə kömək etmiş və bundan sonra da bu müqəddəs vəzifəni əncam verməkdən çəkinməyəcəkdir.

Bizim Firqəmizin ;şuarı bütün İran azadixahlarının və onların sazmanlarının ittifaqı və ittihadı sayəsində ölkəni irticai qüvvələrin sövq etməkdə olduqları fəlakət və bədbaxlıqdan nəcat verməkdir. Ona görə də Azərbaycan daxilində Firqə təşkilatımızın birliyini və möhkəmlənməsini təmin etdiyimiz kimi, Azərbaycan xaricində daxi nifaq və ixtilafa səbəb olabilən təşkilatlar ilə ciddən mübarizə etməyi lazım bilirik. Əgər Azərbaycan xaricində yaşayan Azərbaycanlı azadixahlar Azərbaycanın və umum İranın azadlıq və tərəqqisini istərlərsə İranın özgə şəhərlərində imtahanından çıxıb özünü həqiqi azdixah göstərməyə nail olan təşkilatlara varid olub onlarda ciddi və səmimi surətdə fealiyyət etməli və bu vasitə ilə xalqımızın səadəti yolunda götürülən qədəmləri daha da sürətləndirməlidirlər.

ÖLDÜRÜCÜ TƏNQİD AMANSIZ MÜBARİZƏ LAZİMDİR

İstibdad üsulunun mənhus yadigarlarının ən böyüğü qəbahətin ortalıqdan çıxarılmasıdır.

Bu kəsif və məsmum edici miras Firqəmizin və milli qüdrətimizin şədidd mübarizəsinə baxmayaraq hənüz camiəmizdə cürbəcür şəkildə davam edib durur.

Oğurluq, ixtilas, rüşvəxorluq, qanunların icrasına mane olmaq hənüz aramızdan çıxarılmadığı kimi bu işləri ört - basdır etmək və bu işləri görənlər üçün istixlas zəminləri düzəltmək hənüz məşrū bir əməl kimi davam etməkdə dir. Çox böyük adamlar çox nüfuzlu və möhtərəm siymalar mücrimlərin, canilərin, xalqın və camienin zərərinə çalışanların indi də sabiqdə olduğu kimi qanun çəngindən xilas olmaları üçün utanmadan, yorulmadan idarələrə məhəkmələrə, doktorlara, biləxərə aşağıdan yuxarıya qədər bütün məqamata müraciət edir. Nəhayət hər vəsilə ilə olur - olsun bunları qanuni mücazətə çəkməkdən qabaq zindandan çəkib çıxardılar, bu vasitə ilə Firqə və milli qüdrətimiz və qanunlarımızı icra etməyə məmur olan və ya qanunlarımız üzərində qəzavət edən işçilərimizin saqqalına güldikləri halda camiədə özələrinin hörmət, nüfuz, abru və heysitlərini saxlıya bilərlər.

Böyük dərddir. Bu dərd durduqca camiəmizi çürüyüb fasıd olmaqdan qorumaq olmayacaqdır.

Fikr ediz, düşünüz, görüz, pislərin, kəsif və nalayiq ünsürlərin pul və sərvəti vasitəsilə camiəmizi təhqir edən tüfeyli parazit canavarların əl - qolu nə əndazə də açıqdır və bunlar at oynatmaq üçün nə qədər geniş meydan işğal edə bilmişlər. Hamı bilir ki, Firqə və milli qüdrətimiz milli vəzifə məsələsinə nə qədər əhəmmiyyət verir və bu işdən ötrü nə qədər təbliğat aparılıb və xalqın maddi cəhətdən yoxsul və ya zəhmətkeş təbəqəsi bu böyük vəzifənin əncaminə nə qədər həvəs və rəğbət göstərir. Bu işin düzgün getməsi üçün rəhbərlərimiz və qoşun təşkilatına ürəkdən bağlı olan fədakar, azadixah və vətənpərəst əfsərlərimiz nə əndazədə muvazibət edirlər.

Bunların hamısına baxmayaraq bu axır günlərdə şəhərimizin milyon balalarından üç nəfəri mərizlik ünvanı ilə mürəxxəs edilmişlər.

Məxsusən səlahiyyətədar məqamlarımız bu işi ciddi surətdə təqib etmiş bu cavanları rüşvət, nüfuz və mən ölüm sən ölən zəhmətinə sala bilməyən səhiyə müəssisəyə rücu edilmiş bu müəssisə cavanların heç bir növ mərzə giriftar olmadıqlarına şəhadət vermiş, bununla belə ağalar bir aydan yuxarıdır ki, sərbazxanadan xilas olub atalarının milyonları sayəsində təhiyə edilən xəlvət bağlarda kəsif və şərəməvər bir

surətdə eysə nuş ilə vaxt keçirməkdədirlər. Bədbəxtanə bu əxlaqi və ictimai cinayətdə özələrini Firqəmizə mənsub edən və Firqə kartı vasitəsilə məqam qazanan bəzi doktorların da barmağı vardır.

Ayrı bir misal. Tiryək, hamı bilir ki öldürücü bir səm dir. Camiəmizi zəhərləyən bu səmin qabağını almaq, onun rişəsini kəsmək üçün Firqə və hökumətimizin qərarlarından hamının ittilai vardır. Bununla belə bu axır vaxtlarda 27 batman tiryək qaçaq edən canilərdən biri mərizlik ünvanı ilə əvvəl mərizxanaya müntəqil, sonra pul və nüfuz sayəsində azad olub şayəd öz işlərinə yenə də idamə verməkdə davam edir.

27 batman tiryəki bizim aramızda məfhüm olan dilə döndərməsək onun mənası və əhəmiyyəti aydın olmaz.

27 batman tiryək, igirmi min qıram olar. Bir qıram tiryək ən qəvi və ən salim adamı məsmum etməyə kifayət edər. Demək, bu adam igirmi min Azərbaycanlıni məsmum edən qədər tiryək qaçaq etmişdir. Özü də möhtərəm bir adamdır. Bazarda isə xalq içərisində utanmadan gəzir, möhtərəm əşxas ilə muaşirət edir, böyük - böyük tacirlərimiz də onunla ticarət etməkdə bir kərahət bilmirlər. Ailəsi də bu şərəftsiz insanın zirəkliyi ilə iftixar edir. Demək tiryək qaçaqçılığı bizdə çox məşru bir şey imiş, çünki bildiyiz bazar əhlinin əksəri bu iş ilə məşğül olanları tanıyır və onlar heç bir qəbahət daxi qail deyildirlər.

Nəticə də milli hökumət təşkilindən bu günə qədər neçə xarvar tiryək kəşf edilmişdir. Bu qaçaqçılar xalq arasında dolanıb dururlar.

Məruf dava təqəllübçisi davaçını, Firqə kartı cibində olan doktorlarımız mərizxanaya intiqal vermişlər. Orada ingilstan lordlarının, Hindustan racələrinin, amrika milionərlərinin maharibədən qabaq keçirdiyi həyat, bu dərman oğrusu üçün mühəyya edilmişdir. Yeyir, yatır, kef də çəkir.

Hamı bilir ki, maharibə zamanı davafuruşların bəziləri xalqın qanını şişəyə tutmaqda nə qədər həyasızcasına rəftar etmişlər və bunların tamahkarlığı nə qədər günahsız həmvətənlərimizin ölümünə səbəb olmuşdur.

Bunlardan birisi olan davaçı xalq qoşunlarına satdığı külli miqdarda davanı əvəzi verdiyi üçün girə keçir. Vasitəçilərin, qohum qardaşlarının, dost - əşnalarının, biləxərə pul və sair vasitələrinin qüdrətinə baxmayaraq bu ağa qanuni məhəkmə tərəfindən məhküm olur. Bununla belə yuxarıda dediyimiz vasitə ilə müəyyən əşxas işi görərək onu zindandan kənara çəkib şəhərdə mərizxanasında abrumənd bir yer verir və onun üçün istirahət, hətta təfərih vəsilələri də təhiyyə etməkdən müzayiqə etmirlər.

Bunlar sadə misallar idi, nəziri saysız - hesabsızdır. Bundan qabaq biz bu işlərin hamısını hökumət dəstgahında görüb intiqad edirdik. İndi isə hökumət dəstgahı məxsusən Firqəmizin bu kimi işlər ilə ciddi mübarizə etdiyi hamıya məlumdur. Burada bir sual meydana çıxır: Əcəba, bu işlər kimlərdən nəşət edir? Əlbətə sabıq hökumət və sabıq üsul - idarə bu kimi cinayətlərdə müstəqim surətdə məhkum və müqəssirdir.

Çünki bir dəfə o rejim sayəsində əxlaqlar fasid olmuş işçilər bu əmələ öyrnmişdilər. Lakin dərdin hamısı bu deyildir. Burada əfkari ammənin tərbiyə ediləməsinin daha artıq dəxaləti vardır. Bu məsələyə keçmiş dövrdə hiçgünə əhəmmiyyət verilməmişdir. Əgər xəyanət pis bir əməl hesab olsa idi, əgər camia müxətlisləri, öz məqamlarından suistifadə edən məmurları və maamilələrini təqəllüb və qaçaqçılıq üzərində qərar verən kasib və tacirləri özündən tərd etsə idi, əgər oğru və qaçaqçı və sayr cinaytkarlar... ilə qonşuluq, qohumluq və dostluq qəbih və naşayist bir əməl sayılsa idi, onda onların istixlası üçün bu qədər təsəbbüs etmək imkanı olmazdı, cinaytkarların qızları, arvadları, uşaqları, ana və bacıları hökumət idarələrində tökülüb onları qanun çəngindən xilas etmək üçün xalq başçılarının abrisini cürət edə bilməzdilər. Bəlkə bərk özələrinin pis adama mənsub olduqlarını inkar edərdilər. Hətta o adamın famil və şöhrətini daşımağa cəsəret göstərə bilməzdi, çarə yoxdur, camiamizdə bu əfkar və bu əxlaqı yaratmaq lazımdır.

Biləxərə camia öz oğlunu pul vasitəsilə milli vəzifə daşımaqdan qaçırdan hacı ağanı gərək tərd edə, gərək o doktor ki, pul alıb milionerin oğlunu milli vəzifədən maaf etmişdir, camia də yaşaya bilməyə, onun mətəbbinin qapısı bağli qala, ona təbabət üçün müraciət edən olmaya, gərək abru və heysitinə əlaqəmənd olan təbiblər bu kimi həmkarları öz aralarına yol verməyələr, gərək o əfsərlər ki, bu kimi alçaq hərəkətə köməklilik edirlər, onlar da xəcalətdən yerə girib millət və xalqın şərəf və ıftixarı olan paqunları daşımaqdan pərhis edələr

İndi bizim milli mətbuatımızın qabağında duran ağır, ən böyük, ən mühüm vəzifə bundan ibarətdir. Gərək camiadə elə ruh yaratmaq, elə bir ümumi milli əxlaq icad etmək ki, pislər, yalançılar, oğrular, mütəqəlliblər, milli işlərdən boyun qaçıranlar, rüşvəxorlar və bunların nəcatına çalışanlar, özələrini zahirə çıxara bilməsinlər mədəni hüquqdan məhrum olaraq infiradi, mətrüd və mənfur bir halda yaşamağa məcbür olsunlar.

Bundan ötrü də şədidd mübarizə və öldürücü tənqid lazımdır. Bu olmazsa, aldığımız haqq və ıxtiyaratdan xalqımız öz səadəti üçün istifadə edə bilməyəcəkdir.

Pişəvəri «Azərbaycan» ruznaməsi, 2 şənbə 4 şəhərirv 1325 ci il, nümərə 283 ikinci dövrə

KÜLAHBƏRDARLIQ İLƏ ŞƏDİD MÜBARİZƏ ETMƏK LAZİMDİR

Axır vaxtlarda Tehran ilə ticarət və siyasi münasibətlər başlandığına görə bəzi müqatiəkar və hoqqabazlar özlərini Tehran idarələrində mürriplik edib Azərbaycan naminə böyük külahbərdarlıqlar edirlər. Bu külahbəradarlar əğləb o adamlardır ki, Azərbaycan azadlığı yolunda heç bir qədəm götürməmiş, bəlkə yeri gəldikdə onun əleyhinə daxi çalışmışlar. Bunlar elə neyrəngbaz adamlardır ki, hətta utanmadan bizim milli müəssisələrimize müraciət və idarə başçılarımızın ədəm ittiləndən suistifadə edib böyük sifarişlər alır,

sonra da beş tımənə aldıqları şeyləri idarələrimize yüz tımən hesabına quyurlar. Həmçinin Tehran idarələrində mövcud olan hərc - mərcdən istifadə edib Azərbaycan naminə böyük maamilələr əncam verirlər. Bunu nəzərə alaraq Azərbaycan Əyalət Əncüməni bütün idarələrə bəxşnamə vasitəsilə ittila vermişdir ki, bu kimi maamilələrdən ənumənin rəsmi qərarı olmadan xuddarlıq etsinlər və Tehran idarələri bu kimi maamilələri Azərbaycan Əncümən Əyalətişindən biittila əncam versə məsuliyəti özələrinə ayiddir.

Azərbaycan xalqı bu kimi hesablara özələrini mədyun hesab etmiəcəkdir.

Bununla belə biz xalqımızdan milli idarələrimezdən, nehzət yaradan iymanlı demokratlarımızdan, gecə gündüz çalışıb öz qollarının gücü ilə azadlıq alan Fədayi başçılarimizdan intizarimiz budur ki, bu kimi küləhbərdarlıqlar ilə ciddən mübarizə edib, xalqın alın təri ilə əldə edilən pullarının qədrini bilsinlər. Tehrandan mur - mələx kimi təkülüb gələn ləşxorların hiylələrinə aldanmayıb onların şirin dillərinə qiymət verməsinlər.

Dünənə dək üzərimizə minlərcə töhmət və iftira atan hoqqabazlar bu gün bizə anadan məhriban dayə ola bilməzlər. Biz hər iş görsək xalqımıza ürəyi yanan, azadlığımız yolunda can qoyan fədakar Azərbaycanlıların əli ilə görməliyik. Hiyləgər müqatiəkarlara, köhnə dəllallara Azərbaycanda meydan verilmiyəcəkdir.

« Azərbaycan» ruznaməsi, 3 şənbə 5 şəhrivər 1325 ci il nümərə 284 ikinci dövrə

ALINAN AZADLIĞI SAXLAMAQ, ONDAN XALQIN SƏADƏTİ ÜÇÜN İSTİFADƏ ETMƏK LAZIMDIR

Elimizin şadlıq günü hesab olunan 12 şəhrivər yaxınlaşdıqca xalqımızın, elimizin və ona rəhbərlik edən Firqəmizin içərisində geniş dairədə fəaliyyət hiss edilir.

Keçən nömrəmizdə mərkəzi komitəmizin bayram bərnaməsini dərc etmişdik. Dünən xalqımız və onun sevimli təşkilatı hesab olunan Firqəmizin bir il müddətində göstərdiyi yaradıcılığı yada salmaq üçün görülən işlərin ən mühümlərini xatırladan 200 səhifəlik bir föhrüst müntəşir oldu.

Bir aydan bəri Azərbaycanın bütün kənd və şəhərlərində böyük hazırlıq gedir. Kəndlilər, kargərlər, kəsəbə və hünər sahibləri bir il müddətində gördükləri böyük işlər və göstərdikləri heyratverici qəhrəmanlıqları xatırlamaq üçün ürək döyüntüsü ilə şəhrivər ayının 12-sini gözləyir. O gündə bir illik fəaliyyətinə yekun vurmaq istəyir.

Böyük nehzətimizin qabağında gedən Təbriz şəhrinin Firqə təşkilatı həmişə olduğu kimi, öz doğma Firqə təşkilatının rəhbərliyi altında özünün siyasi mübarizədə göstərdiyi ləyaqət və istedadını bir daha isbat etməyə çalışır.

Bir ildə gördüyümüz işləri, əldə etdiyimiz müvəffəqiyyətləri sayıb yazmaq ilə qurtarası deyildir. Qoy

onu tarixçilər yazsın və biz əməldən bəhs edək, sabahın məsələsini düşünək.

El bizimlədir. Biz onu müntəzəm milli bir quruluşa malik etmişik. Bir il bundan əvvəl dəxi xalqımız özünün qəhrəmanlığı ilə məşhur idi. O, keçmiş başçılarının kəsb etdiyi iftixar ilə yaşayır və irticai qüvvələr ilə şədidd mübarizə aparırdı. Amma gərək şərəfət və insaf üzrə qəzavət edək ki, bu mübarizədən xalq bir nəticə ala bilmirdi. Çünki onun etimad edib arxalana bilən milli bir mərkəzi yox idi. Bu cəhətdən təşkilatların göstərdikləri qəhrəmanlığa baxmayaraq ümum xalqı ayağa qaldırmağa qadir deyil idi.

Şəhrivərin 12-də binası qoyulan Firqəmiz isə bu nöqsanı ortadan qaldırmağa müvəffəq oldu. Onun bərqasa bir surtdə meydana çıxması ilə xalq özünə rəhbər və baş tapdı. Ona etimad edərək şərəfli mübarizəsini müəyyən hədəf və məqsəd ilə əlaqədar etdi. Götürülən qədəmləri böyük nəticələrə bağlamaqla xalqı özünə inandırdı, elin ürəyini fəth etdi. El ilə qaynadı qarışdı, onun pişvası və həqiqi rəhbəri oldu.

O şəhrivərdən bu şəhrivərə qədər böyük bir fasilə olmadığı halda elimiz bir qərinə qədər böyümüş, rüşd və nümuv etmişdir.

İndi biz bütün dünyada bir millət kimi ərzəndam edib özümüzü idarə edə bilmək üçün vücuda gətirdiyimiz milli təşkilatlarımız vasitəsi ilə milli mədəniyyət və milli fərhəng üstündə gündən-günə tərəqqi və təkamülə doğru böyük qədəm götürə bilərik.

Biz indi nə tək İranda, bəlkə Yaxın Şərqdə demokratik nehzətin başçısı və ələmdarı hesab olunuruq. Bu adı biz özümüz öz üstümüzə qoymamışıq. Bu, dünya demokratik nehzətlərinə şədidd surtdə əlaqəmənd olub, onun gedişini çox diqqətlə təqib edən dünya siyasətmədarlarının ən sadıq nümayəndələrinin bizim hərəkətimizə verdiyi qiymətdir.

El bu fədakarlıq nəticəsində bu iftixarla dolu adı qazanmağa nail olmuşdur. Bu iftixarı bizə verən şəhrivərin 12-sidir. Yəni Firqəmizin təşkilidir.

Bu şərəfli günün mübarizə qəhrəmanları isə bir il tamam sürən mübarizəmizdə daima fəth və qabiliyyət üçün yaşamağa və elin şərəfət və iftixarı üçün ölməyə hazır olan fərmandehlər kimi zəfərə doğru qovuşan xalq kütləsinin qabağında getmiş, istər siyasi, istər hərbi, istər iqtisadi, istər diplomasi və təşkilati cəhətlərdən böyük iftixar ilə, başı uca çıxmağa müvəffəq olmuşlar.

Xalqımıza indi namuslu, şərəfli insanlar başçılıq edir. Şəhrivərin bizə verdiyi nəticələrin böyüyü də budur. Başsız millət, rəhbərsiz el hədəfə doğru gedə bilməz. İnanılmış təşkilat yarada bilməyən bir millət azad yaşaya bilməz. Şəhrivərdən bu tərəfə millətimiz bu böyük nöqsanı rəf etməyə müvəffəq olmuşdur.

Hər halda el bu böyük bayramı daha təntənəli bir surtdə istiqbal etməyə hazırlaşır. Firqə təşkilatlarımız isə bu təntənəli gündən daha böyük istifadələr etməlidir. Keçən şəhrivər bəyanniyəmizi fəqət qırx neçə nəfər imza etmişdi ki, onlardan bir neçəsi də yolun yarısında yorulub, ya qorxub ayaq dalı qoydular. hətta mübarizənin ağır günlərində onlardan bir neçə namərd və alçaq xainlər çıxdı ki, bizə daldan xəncər vurmaq qəsdini düşmənlər sırasına keçib Londona və sair əcnəbi ölkələrə teleqraflar göndərmək vasitəsi ilə nehzətimizi boğmaq istədilər. Lakin bu gün xalqımıza ağır günlərdə rəhbərlik edən böyük şəxslərimizin istiqaməti sayəsində bütün müşkülata üstün gələn Firqəmizin bayrağı altında toplanan üzvlərin sayı iki yüz

mini keçməkdədir.

Bu il şəhrivərin 12-də doğrudan doğruya Azərbaycan, İran azadixahlarının kəəbeyi-amalı məqamını qazanmışdır.

El tək bunun üçün bayram etmir. Onun ürəyində böyük ümidlər, dərin arzular, bitməz, tükənməz istəklər vardır. O, bu şəhrivərə qədər istibdadın sər pəncəsini sındırmış, azadlığa çıxma bilmişdir. O, çox yaxşı bilir ki, bu kafi deyildir. Xalq gərək özünün milli Firqəsinin rəhbərliyi sayəsində aldığı azadlığı hələ də çox şədiddən qorunsun və ondan öz səadəti üçün nəticələr alsın.

İndi el tutduğu səngərlərdə dayanıb tənəffüs edir. Sabah daha böyük səngərlər almağa ehtiyac olduğu ona gizli deyildir.

Şəhrivər cəşni isə onun yorğun ruhu üçün qüvvətli bir qida hökmündədir. Hərbi mübarizə nöqtəyindən onu bir manevr dəxi hesab etmək olar.

Bu manevr idarə etmək və bu vasitə ilə xalqın qüdrət və istedadını göstərmək yerli Firqə başçıları və qəhrəman Firqə təşkilatçıları müstəqim vəzifəsidir.

Məxsusən şəhrivər cəşni hovmələri idarə edən komitə sədrələri, təşkilat və təbliğət şöbə müdirələri ilə sinfi kargər ittihadıyyələrinə rəhbərlik edən ittihadıyyə kadrları öz qüvvət və bacarıqlarını bürəzə vermək üçün bir müsabiqə meydanı vücudə gətirəcəkdir.

Bu işin gedişi Firqə və ittihadıyyə kadrlarının məslək, ideal və əfkarımıza nə qədər bağlı olduqlarını göstərəcəkdir. Xalq hazırdır, el təkən yemişdir, kadrlar isə onu təşkil etməli və cəşndə dəxalət verməli və bu dəxaləti münəzzəm halda idarə etməlidirlər.

El bayramını elin namuslu qızları və oğlanları layıq bir şəkildə təşkil edəcəklərinə biz inanırıq.

Bu bayramda elimiz «Alınan azadlığı saxlamaq və ondan xalqın səadəti üçün istifadə etmək» şüarı altında hərəkət edəcəkdir.

«Azərbaycan» qəzeti № 285, 6 şəhrivər 1325, (28 avqust 1946-cı il.)

1 hesab hesabdır, kaka qardaş.

«AZƏRBAYCAN» MÜVƏFQİYYƏTLƏRİMİZİN AYNASIDIR

Otuz ildən artıq dir ki, mən ruznamənevislik aləminə qədəm qoymuşam, çox az ittifaq düşmüşdür ki, istədiyimi yazma bilməyəm və yazdıqlarım camia də təsirsiz qala, həmişə də qələmim gündəlik və cari məsələlər üstündə işlədiyi halda xalqın səadətinə təmin etmək yolunda götürdüyüm hədəfi unutmamışam. Hər halda və hər vəziyyətdə hadisələrin həqiqətini olduğu kimi təsvir etməyə çalışıb xalqın anlama bildiyi dildə qələmfərsalığ etmişəm, dost və düşmənlərimizin etirafına görə yazılarım səmimiyyət ilə dolu olduğu kimi ürəkdən çıxıb ürəklərə işləmişdir. Həqiqətə quluq etdiyimə görə yazılarım təşviq və təbliğ cəhətdən çox müəssir olmuşdur. Bunaların hamısı mənim yazıçılıq aləmində tanışlarımla yanında fikr edirəm

əhəmiyyətli bir mövqə icad etmişdir. Bunların hamısı ilə bərabər fəqət ruznamədə yazdığım məqalələrə görə deyəbilərəm ki, mən də siyasi ruznamə yazanlar cərgəsinə daxil olmağa müvəffəq olmuşam.

Əgər məndən soruşsalar milli nehzətimizin başçılığı məqamında gördüyüm işlərin hansısı ilə daha artıq iftixar edirsən?-deyrəm: « Azərbaycan» ruznaməsində yazdığım məqalələr ilə.

«Azərbaycan» doğrudan doğruya xalqımızın mübarizə silahı olmuşdur. Mən necə Firqə sədri bu silahdan hərəkətdən artıq istifadə edə bilmişəm.

Nehzətimizin ən şədiddə, ən ciddi, ən ağır dəqiqələrində belə Firqəmizin gündəlik siyasətini aydınlaşdırıb, onun rəhbərliyini Firqə üzvlərinə və xalqa yetirmək üçün « Azərbaycan» ın baş məqalələrini hərgün özüm öz əlim ilə yazıb hətta onun axırıncı təshihini də çox vaxt özüm etmişəm. Buna iftixar edirəm « Azərbaycan» ruznaməsi mənim ən zəif, ən həsaas nüqtəm olmuşdur. Onun məqalələrini sevə - sevə yazıb, seə - sevə oxumuşam. Hətta yaxın yoldaşlarımda bəzisi bunu dəfələrlə mənim üzümə vurmuşlar. Hətta baş vəzir olduğum halda bəziləri məqalə yazmağı mənə daha irad hesab etmişlər. Lakin hərgiz ruznamədən ayrılı bilməmişəm. Bəlkə bu iradları nəzərdə tutub məqalələrimi imzasız ya özgələrin imzası ilə çap etdirmişəm.

« Azərbaycan» ruznaməsi mənim nəzərimdə kəsgin mübarizə silahı olduğu qədər Firqə və xalqın işinin aynası da olmuşdur. Onda nəzərə çarpan nüqsanlar, iştibahlar, aynada olan ləkələr kimi məni mütəəssir etmişdir.

İndi « Azərbaycan» özünün iki illik fəaliyyətinə qədəm qoyur. Mən onu nehzətimizin əvvəl günlərində öhdəmdə olan ağır və çətin vəzifələrə baxmayaraq tək başıma yazıb idarə etmişəm. Altı ay tamam gecə - gündüz onun yazılıb vaxtlı - vaxtında xalqın əlinə yetişməsinə müstəqim surətdə muvazib olmuşam. Mən bu ruznamənin intişarı, yazılması və çapı haqqında çəkdiyim zəhmətlər, təhmül etdiyim yuxusuzluqları yada saldıqda vicdanım rahat olur. Çünki, o nehzətimizin tərəqqi və təkamülündə böyük rol oynamışdır.

Ruznaməmizin yazıçıları, müxbirləri, mütərcimləri, hürufçinləri, maşınçıları, müvəzzeləri və satanları, biləxərə hamımız bir yerdə iftixar edirik ki, Firqəmizin öhdəmizdə qoyduğu bu böyük və ağır vəzifəni şərəfət və iftixar ilə əncam verməyə müvəffəq olmuşuq.

Yaşasın xalqımızın mübarizə silahı və Firqəmizin irəlində gedən məşəli olan « Azərbaycan» ruznaməsi

Pişəvəri

«Azərbaycan» ruznaməsi 5 şənbə 13 şəhəriyə 1325 ci il nümərə 290 (1) ikinci dövrə

İFTRAAMİZ TELEQRAFI KİM İMZA ETMİŞDİR?

Dünənki nümrəmizdə bazar əhlinin çoxunun bəzi macərəcular tərəfindən iğfal olunduqlarını yazmışdıq. Məqaləmiz bir az üstü örtülü olduğu üçün keçən gün oxucularımızdan bir neçəsi idarəyə müraciət edib mövzünün açıq və sərih bir surətdə yazılmasını təqaza etdilər. Bu təqazayı məşru cavabsız qoymamaq məqsədilə naçar olduq əlimizdə olan məlumatdan cüzi bir qismini intişar verək.

Qoy oxuyub, düşünüb mənasını dərk etməyən telqrafları imza edənlər gözlərini açıb görsünlər kimin əlilə tora düşmüşlər.

Təqribən bir ay bundan irəli Seyid Ziya dəstgahının ciddi, rəsmi və fəal əllərindən hesab olunan Feqhi Azərbaycanda fitnə və fəsad tovlid etmək məqsədilə böyük etibar ilə Tehrandan Təbrizə gəlir və burada gətirdiyi pullar, vədə - vəidlərlə bazar dəlallarınadən bir neçəsini ələ keçirir. Seyid Ziya və sayir mərmuz məqamat ilə mərbut olan bəzi əsraramiz şəxslərdən kömək alıb işə başlayır. İki üzvlü və xain adamlar isə bu oda ətək vurur, nəhayət başdan başa töhmət və iftiradan ibarət olan tovhinamız və xalqın içinə nifaq salan telqraf, timçə və karvansaraların qaranlıq güşələrində hoqqabazlıqla imzalanıb müxabirə edilir.

Sonra ağaye Feqhi məmuriyyətini axəra yetirmək üçün Ərdbilə, oradan da Şahsevən ellərini şərtə sövq etmək üçün onların içinə əzimət edir.

Biz bu barədə uzun - uzadı bəhs etmək istəmirik. Əgər telqrafi imza edənlər doğrudan - doğruya fədakar və düz adam olsaydılar, haman min beş yüz nəfərlik ümumi cəlsədə gərək etiraz edə idilər. Çünki, onların çoxu da olmasa mühüm bir qisminin bu cəlsədə huzurları var idi və Londona müxabirə olunan telqraf isə etirazsız və müttəhidülrəy bir surətdə təsdiq edilmişdi.

Hələ müxalifətamiz telqrafi imza edənlər arasında bəzi adamlara təsadüf olunur ki, hər iki tərəfin əsnadına dəxalət etmişlər. bir adam ki, özü - öz riza və rəğbətilə Əncümən Əyaləti və Vilayəti tələb edən bir elamiyəni imza edir, o şərafitinə əlaqəmənd olsaydı onun xilafına gərək təzahür etməyəydi.

Bundan əlavə imzaların içərisində cani və qatillər də vardır. Sadiq Müctehidi öz əlilə üç nəfəri qətlə yetirib, doqquz nəfəri şədiddə məcruh etmişdir. Bu kimi əlləri məzlumların qanına bulaşmış canilərin imzasilə yanaşı imza qoyanlar, əcəba gördükləri işin qəbahətini his etməirlərmi?

Biz dünənki nümrəmizdə dediyimiz kimi əşxasın şəxsiyyəti ilə işimiz yoxdur. Lakin bəzi şəxslər vardır ki, onları xalqa tanıtmamaq olmaz.

Bazar camaatı əgər Fəqihini tanıya bilə idilər, qətəən onun toruna düşməzdilər.

Telqrafi imza edən cavanlar əgər bilsə idilər ki, onların imzaları xain əllər vasitəsilə oğurluq ilə əldə edilmiş pula satılmışdır, əbədən o telqrafi imzalayan adamların ətrafına yaxın düşməzdilər. Mütəəssifanə bu həqiqətdir, biz istədik onu aşikar edib qəzavəti bitərflərin vicdanlarına həvalə edirik.

P

«Azərbaycan» ruznaməsi, 4 şənbə 25 məhr 1324 cü il, şümarə 30 ikinci dövrə

İNTİXABAT FƏRMANINI XALQIMIZ ÖZÜ SADİR ETMƏLİDİR

İndiki 14 cü məclis məmləkətimizin əsası qanunların pozub gülünc bahanelər ilə azadlığı məhv etməyi qərara aldı. İndiki əksəriyyəti təşkil edən xainlər iki yol ayrıcında irtica və istibda yolunu intixab etdilər. İndiki qullabi vəkillər kəmfürsətlərə yaraşan tülkülük ilə əllərinə düşən fürsətdən istifadə edib, xalqın qanuni haqqını əlindən almağa təsmim tutdular. Bizim təklifimiz roşən dir: Biz var qüvvəmiz ilə haqqımızdan difa edib, məşrutəni saxlayacağıq.

Məclis qanun əsası mucibincə tətıl ola bilməz, onu tətıl olmağa yol verə bilmərik. Ona görə mərkəzi komitəmizin ən yaxın zamanda dəvət olunmuş ümumi iclası bu xüsusda ciddi qərar çıxarmalıdır.

Azərbaycan xalqı aldığı azadlığı saxlamağa qadır olduğu üçün cavanlarının al qanı ilə yazılmış məşrutə qanunlarını məhv olmağa yol verməməkdir. Bütün İran azadixahlarının gözü Azərbaycandadır. Bütün İran demokratları bizdən iş gözləyirlər. Firqəmiz bu intizar və ümidlərin puça çuxmasına yol verməməkdir. Biz buna ürəyimizin dərin yerindən inanırıq. Firqə irticai məclisin xainanə zərbəsinə mərdlərə yaraşan bir şücaətlə cavab verməlidir. Xalqımız məclis intixabatının çox tez bir surətdə başlanmasını tələb edir. Firqə böyük qədəmi götürməlidir.

Haqqı verməzlər, onu almaq və saxlamaq lazımdır. Xalqımız öz haqqını almağa və saxlamağa qadır olduğu üçün, onun böyük Firqəsi çox tez və ciddi təsmim tutmalı və onu icra etməli dir.

Qoy Tehran mürtəceləri öz təkliflərini bir dəfə düşünsünlər. Onlar qanunu pozub məşrutəni küllən tətıl etdilər. Ona görə bizim azadlıq və məşrutəni diriltmək yolunda gördüyümüz tədbirlərə etiraz edə bilməzlər. Seçgi fərmanını xalqımız özü sadir etməli dir. Tehran bu yolu öz əlilə bizim qarşımıza qoymuşdur. Buna müxalifət edən xain ünsürlər də gərək hesablarını anlasınlar. Burada tək Azərbaycanlı deyil, bütün İranlıların həyat və mümat məsələsi həl olunur. Pul gücü, hiylə və neyrəng ilə meydana atılan hoqqabazlar, xalqın arzusu mucibincə cəzalanacaqlar.

azadlıq qurbanlar tələb edir, biz bu qurbanları verməyə amaddə yik.

irtica qan tökməyə təşnə dir. vəli azadixahlar onun bu məqsədlə qalxızdığı əllərini kəsməli, arzularını puça çıxarmalıdır.

Biz intixabatı başlamalı, onu demokratik bir tərzdə və bitərəfanə bir surətdə axıra yetiirməliyik. Qoy Tehran mürtəceləri xalq tərəfindən seçilən vəkillərimizi qəbul etməsinlər. Onda bizim təklifimiz məlumdur. Biz İrənin ayrı yerlərində də bu işin başlanmasını ümid edirik. Lakin görünür həmişə olduğu kimi birinci qədəmi götürmək Azərbaycanın öhdəsinə düşmüşdür. Olsun, bu iftixarlı işi də biz başlarıq.

Təkrar edirik, məhəllərdə aparılan Firqə konfransları tezliklə xatimə tapmalı, şəhərlərdə və kənədlərdən gələn komitə üzvləri və məsul Firqə rəhbərləri bu böyük təsmimi düşünüb icra etməyə hazırlanmalıdırlar.

Bundan əlavə Firqə üzvləri var qüvvələri ilə bu xəyanəti açıb xalqa göstərmək, əfkar aməni azadlıq yolunda mübarizəyə hazırlamaq kimi böyük bir vəzifə qarşısında dırlar.

Qoy Seyid Ziyanın pulu və biyganələrin tədbiri ilə meydana atılan xain ünsürlər maskalarını yırtıb öz həqiqi siymalarını göstərsinlər. Xalq bu kimi xain ünsürləri cəzalandırmağa qadırdır. Mürtəcelərə və azadlıq düşmənlərinə nəcat yoxdur.

« Azərbaycan » ruznaməsi, şənbə 29 məhr 1324 cü il, nömrə 33 ikinci dövrə

SƏDR DÜŞDÜ

Sədr kabinetinin süqutunu radiolar xəbr verdi. Bu köhnə qurd axır ömründə böyük bir gorbagorluq qoyub getdi.

Şəhərivərdən sonra gələn köhnə və çürümüş kabinetə rəislərinin hamısı bu yol ilə getmişlər. Onların hər biri azadlığı məhv etmək üçün özələrindən bir yadıgar qoyub tarixiləkələndirmə bir iş görməklə « iftixar » edə bilirlər.

İndi Tehran mətbuatı baş vəzirliyə iki kəndid göstərir. Bunlardan biri, qocalıb, ısdən düşüb, qulağı kar olmuş Həkim Ülmülk, digəri isə ondan bir neçə il kiçik olan Qəvam us Səltənədən ibarətdir.

Söz rəisylvüzəraların şəxsiyyətində deyildir. Bizim nəzərimizə Sədrüləşraf, Həkim Ülmülk və Qəvam us Səltənə əsasən bir sərçəşmədən su içən, bir tipə mənsub olan adamlardır.

Biz bu köhnə siymaların keçmişlərini yaxşı tanıyırıq. Bunlar İrənin millətinin səadəti yolunda heç bir vaxt bir qədəm belə götürmək fikrində olmamışlar və hər birinin tarix-həyatında böyük və qanlı ləkələri vardır.

İndi Qəvam us Səltənə və ya Həkim Ülmülkü ondan ötrü iş başına gətirirlər ki, nəqşəsini çəkməkdə olduqları xainanə siyasətin üstünü örtüb-basdırmaqla, azadixahları ıǵfal etsinlər.

Bunların neyrəngləri fəvqələdə dəqiq və ustadanə dir. Əvvəl irticaa doğru böyük bir qədəm götürüb, sonra tənəffüs almaq üçün zahirdə xırda bir güzştə gedirlər.

Ta nəft mövzünü məclisdə o tərzdə keçirməyə müvəffəq olmamışdılar, Saidi var qüvvələrilə müdafiə edib saxlamağa çalışırdılar. Məsələ bildiyimiz şəkildə qurtaran kimi fəvran bihal və süst ünsürlüyü ilə məruf olan Hesam Sultan Bayatı iş üstünə gətirdilər və onun vasitəsilə tutduqları bir tərəfli siyasəti ört - basdır etməyə müvəffəq oldular.

Sədrin iş başına gəlməsi də Saidin gəlməsi kimi idi. Müttəfiqlər getmədən əvvəl aşıǵı qurqoşunlamaq və irticain qabaǵına çıxan əngəlləri ortadan qaldırmaq lazım idi. Maharibə zamanında müvəqqəti azadlıqdan istifadə edib gündən - günə qüvvətlənməkdə olan siyasi Firqələr və milli cəmiyyətlərin vücudu onları ləzəyə salmışdı. Müttəfiqlərin vücudu ilə bu xətərin qarşısını almaq onlara müyəssər ola bilməzdi.

Onlar çox gözəl bilirdi ki, indiki şərəyit altında intixabat başlanarsa, azadixahlar məclisdə böyük mövqə tutabiləcəklər. 8 nəfərdən artıq olmayan Tudə firqəsinin rəşadət və zərbşəstini görmüşdülər. Ona görə var qüvvələrini sərf edib Sədrə rəsmiyyət verdilər və onun məclis xaricində yaratdığı vəhşətdən istifadə edib intixabatı istədikləri müddətədək təxirə saldılar. İndi asüdəlik ilə mücəlləl bir kabinə yaratmaq fikrinə düşmüşlər.

Bu kabinə kimlərdən təşkil olunur - olsun Bayatın kabinəsindən artıq bir iş görə bilməyəcəkdir.

Bir də İran siyasətində Firqəmizin vücudu və təqib etməkdə olduğumuz ciddi və əməli şüarlar böyük və qüdrətli amillərdən hesab olunmağa başlamışdır.

Atalar demişkn, ayının oyunu bir qozdan ötrüdür.

Tehran Qəvam us Səltənə və Həkim Ülmülkü kimi naməzədləri meydana çəkməklə bizim qarşımıza doqquz çıxarmağa çalışır.

Eşitdiyimizə görə kabinəyə də bəzi rus dili bilən adamlar dəvət etmək fikrində dirlər. Bu vasitə ilə şura diplomasi dairələrinin gözündən əsgin asıb, özlərini orta bir siyasət tərəfdarı göstərmək fikrində dirlər. Lakin xoruzun quyrǵunu gizlətməyə qadır deyildirlər.

Seyid Ziya rəsmi məclisdə Hitler və Musolininin deməyə cürət etmədiyi sözləri dediyi halda məclisin əksəriyyəti ona kiçik bir etiraz işarəsi vermək istəmədi.

Bir məclis ki, onun lideri açıq surətdə deyir: Mən rejimini məhv etmək üçün rusiyə ilə qərarda bağladım, o məclisin tərəf etimadi olan bir dövlət rəisi kim olur - olsun biytərəfanə bir siyasət apara bilməz. Bunların hamısı oyun və fırlıdaqdır. İranda milli bir hökumət o vaxt vücuda gələ bilər ki, Əyalət və vilayət əncümənləri vücuda gəlsin, xalq Tehrana müntəzir olmadan öz nümayəndələrini intixab edib qanuni müddətdə məclisi açsın.

Biz açıq danışmağı sevirik. Ölüm qarşısında belə alını açıq bir surətdə həqiqəti söyləmək, Azərbaycan azadixahlarının adətidir. Bu yolda imtahanlar da vermişik.

İndi İranda milli bir hökumət yoxdur. Məclis-Şura da milli bir müəssisə deyildir.

Cənubi iyalətlərin hamısı biyganə əlində dir. Tehran isə zahirdə şahın pulu ilə fırlanır. həqiqət-əmrdə o da biyganələrin oyuncağı olmuşdur.

Qızıl ordu ayağın sərhəddən kənar qoyan gün şimali iyalətlərini də silah gücü ilə o hala salacaqlar. İndidən Azərbaycan kənədlərində jandarmların qopardığı məhşər bunu isbata kafidir.

İş belə gedərsə, məmləkətin gələcəyi qaranlıq və qorxuludur.

İrtica həyasızlaşmış və biyrəhmanə bir surətdə həmləyə girmişdir. Təqiyzadə ilə Ahinin telqrafları göstərir ki, böyük müttəfiqlərimizin paytaxtlarından belə bir qorxu aşkara çıxmışdır. Lakin bu dərdə çarə etməz. Xalq özü öz fikrinə düşməli, öz dərdlərinə çarə etəməlidir.

Qəvam us Səltənələr, Həkim Ülmüklər imtahanlarını vermişlər. Onlardan ümid gözləyib qiymətli vaxtı tələf etmək olmaz.

Tarix təkrar edilməkdə dir. Tehran irticai Gilan inqilabını pozmaqdan ötrü Müşirəldövlə mərhumun milli vichə və nüfuzundan istifadə etdi. Şeyx Məhəməd Xıyxabanını, özünü demokrat və azadixah adlandıran hacı Müxbir us Səltənənin əlilə şəhid etdilər. Xalqımız siyasətdə Sərdar Millinin Tehrana getmədən qabaq təqib etdiyi yol ilə getməli, ona təqlid etməli dir.

Təslim məhv olmaq deməkdir. Biz öz haqqımızı öz millətimizin gücü ilə əldə etməliyik. Bazar dəllələri vasitəsilə düzəlinn xainanə telqraflar bizi tutduğumuz yoldan qaytara bilməz. Jandarmların kənədlərdə yağdırdıqları odlar, kənədlinin intiqam hissini təhrik etməkdən başqa xainlərə hasıl verməz. Xalqın səbri tükənmişdir.

Azadlıq məşəlimizə tərəf uzanan xain əllər kəsiləcək, xalq azadlıq əleyhinə daldan bambaça çıxaran yalançı pəhləvanları biyrəhmanə bir surətdə cəzalandıracaqdır.

İştibah olunmasın, söz şəxsi intiqam üstündə deyildir. Biz şəxsi ədavət, şəxsi düşmənliyə yol vermirik, bu yolda əff və iğmmaz tərəfdarıyıq. Lakin xalqın intiqamından sərfnəzər etmək olmaz. Biz keçmiş nümrələrimizin birində demişdik, əgər Tehran irtica yolunu tutarsa xudahafız, biz azadlığa doğru gedəcəyik. Bu günkü nümrəmizdə onu təkmil edirik.

Əgər Tehran və Təbrizin xalqı əsartdə saxlamağa çalışan müstbidləri, əsarət yolunu intixab edib xalqı o yola çəkməyə iqdam edərlərsə, xalq onlardan intiqam almalıdır.

Bu intiqam çox şədidd olacaq. Xainlər qırx il tamam bizim azadlığımızı satmış, xalqın müqəddəratı ilə oynamışlar. Qırx il müddətində tökülən qanlar, dağıdılan xanımanlar, ac və yalavac qalan kənd və şəhər zəhmətkeşlərinin intiqamı xainlərdən çəkilməli dir.

« Mən bütün sərvətimi azadlığı məhv etmək yolunda sərf edəcəyəm», deyən yalançı mənfəət pərist və xain ünsürlər bilsinlər ki, Azərbaycan xalqı bir qətrə qanı qalanadək öz tutduğu yoldan qayıtmayacaq və onların sərvətini qurquşuma döndərüb onların xain başlarına vuracaqdır.

Biz Xiyabani mərhumun iştibahını təkrar etməyəcəyik, xainlərə ölümdən başqa cavabımız ola bilməz.

Xalq öz haqqını almaq üçün qurban verməkdən qorxmaz. Qurban verməyə hazır olmayan bir millət azad yaşamağa haqlı deyildir.

Tehran isə ürəyini beş üç satılmış xainlərin telqraflarına xoş etməsin. Biz öz məramımızı həyata keçirmək yolunda kabinələrin dəyişməsi kimi xırda mövzulara əhəmmiyyət verməyib xainlərin sözlərini də hesaba almayacağıq

Pişəvəri

« Azərbaycan» ruznaməsi,4 şənbə, 2 aban, 1324 cü il, nömrə 36. ikinci dövrə

TİCARƏT BAZARI TAPMAQ LAZIMDIR

Siyasət meydanında məğlub olan Tehran mürtəceləri indi taza bir nəğmə ağaz edib, Azərbaycan xalqının ruhiyəsini, yaratmaq istədikləri iqtisadi böhran vasitəsilə sındırmaq istəyirlər. Ona görə, bizim sərvətimizi cürbəcür vasitələr ilə çəkib Tehrana aparmağa çalışırlar. Milli hökumət hər işdə nəqşə və hesab üstündə hərəkət etdiyi üçün bu cəbhədə də mətanətini əldən verməyib xünsərdlik iylə qədəm götürüb irəli getməkdə dir. Bunu bir dəfə görə hamı bilsin ki müvəqqəti müşğulat bizi tutduğumuz yoldan dalı qaytara

bilməyəcəkdir. Biz müşğulət və çətinliklərdən qorxan deyilik və çox yaxşı bilirik ki heç bir iş müşğulatsız ola bilməz və heç bir millət zəhmət və məşqtsiz səadətə çata bilməmişdir. Bir millətin böyük bədbaxtlığı onun müşğulət qarşısında özünü itirməsi və müşğulət əleyhinə tədbir görməkdən aciz olmasında dir. Bizim milli dövlət və milli Firqəmiz isə həmişə müşğulətı nəzərə alıb xəterə doğru alını açıq bir surətdə yürümüş və onu rəf etmək üçün ciddi tədbirlər görməyə qüdrət nişan vermişdir.

İqtisadi və mali böhran əlbəttə ağır və çox çətinidir. Milli dövlətimizin iradəsi və Firqəmizin ciddiyəti sayəsində onu da ortadan qaldırmağa müvəffəq olacağıq.

İcalətən biz Tehranın iqtisadi siyasətinə çox xəşin tədbirlər ilə cavab veririk. Bərkə düşsə tamamilə sərhədi bağlayıb bir dinarlıq cins xaric olmağa imkan verməyəcəyik. Qoy Tehran mürtəceləri və Azərbaycanın daraiyyətini çəkib Tehrana tökən xainlər öz təkliflərini anlasınlar və tamah dişlərini çəkib öz yerlərində möhkəm otursunlar.

Ticarətin tövsiəsi və bazarın rəvacı üçün milli dövlət varqüvvəsilə çalışmış və çalışmaqdadır.

Məxsusən tüccar və maliklərin xarici bazarlar tapmaq təqzasına dövlət çox böyük əhəmiyyət qaildir. Bu təqzanı əncam vermək üçün gərək ciddi surətdə çalışılsın. Azərbaycan indi öz xeyr və şərini təşxis verməyə qadırdır. Onun milli hökuməti, milli məclisi və Firqəsi, bir sözlə mərkəze siqli və düşünən başı vardır, onu zor ilə meydandan çıxarmaq, ya iqtisadi və mali hoqqabazlıqlar ilə təslimə məcbür etmək olmaz.

Biz tüccarın və maliklərin təqzasını nəzərdə tutmaqla tək tacir və malik deyil, bəlkə bütün xalqın mənəfeini gözləmiş oluruq. Ondan ötrü ki, ticarətin dayanması bütün xalqın ayaqdan düşməsinə səbəb ola bilər.

Əgər dövlət müstəqimən xarici bazarlar tapmağa və qonşu dövlətlər ilə ticarət qərardadi bağlamağa müvəffəq olursa nə tək şəhərlərdə bəlkə kəndlərdə də xalq üçün böyük güşayiş əmələ gələcəkdir.

Biz siyasətdə Tehran irticamın qəhhar pəncəsindən xilas olduğumuz kimi, iqtisadi və ticarət əsirliyindən də xilas olub öz bazarımızı təmin etməliyik.

Bu işdə bir an belə qəflət etmək olmaz. Ölkəmiz qəni, millətimiz isə həqirdir. Bu böyük nüqsanı rəf etmək üçün daha böyük fədakarlıq göstərməyə millətimiz hazır olmalıdır.

« Azərbaycan » ruznaməsi, 3 şənbə 25 dey 1325 ci il, nömrə 101, ikinci dövrə

HAMİYA, HAMİYA, HAMİYA

Əziz həmvətənlər!

Tarixin öhdə mizə mühəvvəl etdiyi şərəfli və iftixarlı vəzifələrimizi bu günə dək başucalıği ilə əncam verib nüfuzlü Firqə, milli hökumət, bir sözlə milli dövlətimizi yaratmaq arzusuna nail olmuşuq. Bu yolda bütün xalq ayağa qalxıb var qüvvəsilə çalışmışdır. Azərbaycanda bir şəhər, bir kənd, bir məhələ, bir ev, bir oba tapılmaz ki, onun əfradi bu qanuni haqqı almaq yolunda fədakarlıq göstərməmiş olsun. Xalqımızın düşmənləri belə, onun vücuda gətirdiyi böyük nəhzəti inkar etməkdən acizdirlər. Minlərcə kişi, arvad və qocalarımız məclis milli intixabatında göstərdikləri əlaqə və ibraz etdikləri ehsasat, milli azadlığımızın paya və əsasını təşkil etmişdir. İndi artıq Azərbaycan milli dövləti elə bir həqiqətdir ki, onun davam və bəqası bütün dünyanın ədalətpərvər və həqiqi demokrat ünsürlərinin arzularından ən mühümünü təşkil edir. Bu yolda xalqımız böyük istedad və qabilliyət göstərmişdir.

Biz indi iki aya yaxındır ki, Tehran mürtəceləri və onların himaytçiləri olan dünya müstəbidlərinin əleyhimizə apardıqları şədidd mübarizəyə baxmayaraq təşkil etdiyimiz milli hökuməti layiqincə idarə edib xalqımızın asayışı və tərəqqisi yolunda ciddi tədbirlər görməyə müvəffəq olmaqdayıq.

Xalqımız istər Firqəmizin sırasına daxil olmaq, istər isə milli dövlətimizin qərarlarını icra etmək, istər isə milli məclisimizin qanunlarını alqışlamaq ilə özünün ittihad və birliyini sübut etmişdir. Artıq Azərbaycan tam mənəsilə azad bir ölkə halına düşmüşdür. Bu ölkə yaşamaq və tərəqqi etmək istəyir. Bunu xalqımızın bütün əfradına yetirmək lazımdır.

Qoy illərlə zəcr, məşəqqət. aclıq və yoxsulluq atəşində yanan Azərbaycan xalqı bu müjdəni eşitməklə özünə səadət qapılarının açıldığını görüb ruhlansın və gələcək nəsillərimizin insanca yaşaması imkanına iyman yetirsin.

Əziz həmvətənlər!

Siz çox gözəl bilirsiniz ki, haqq və azadlıği aldıqdan sonra onu saxlamaq və ondan xalqın səadəti üçün istifadə etmək lazımdır. Demokrat Firqəsi və milli hökumət bu müqəddəs vəzifəni icra etmək zamanı gəlib çatdığını sizin nəzərizə yetirir, aldığımız azadlıği göz bəbyi kimi saxlamaq lazımdır. İndi tarix bizdən bunu tələb edir.

Biz gərək bütün qüvvəmizi vətənimizin müdafiəsinə sərf edək. Fədailərimiz irticai dövlətin müsəlləh və münəzzəm qüvvələrini silah güciylə sürükləyib müqəddəs turpağımızdan çıxartdılar. İndi minlərcə cavan və rəşid oğullarımız dağlarda, dərələrdə, izsiz, nişanasız çöllərdə ağ qarlar üstündə azadlığımızın nigahbanlığı işi ilə məşğuldurlar. Hənuz onların tüfnəglərinin gurultusu Tehran mürtəcelərinin qulaqlarında səslənməkdədir, Hənuz Azərbaycan qəhramanlarının adı bütün İran mürtəcelərinin vücüdünülərzəyə salmaqdadır. Bunu heçkəs inkaar edə bilməz. Lakin bu kafi deyildir.

Azadlıq düşmənləri bu sadəlik ilə bizi öz halımıza buraxmayacaqlar. Onlar İran xaricində apardıqları xainanə təbliğat və diplomasi fırıldaqlardan məyus olduqdan sonra əleyhimizə silah ilə çıxma bilər, top, tüfəng və təyyarə vasitəsilə xalqımızı dizə çökdürüb əsarət altına salmağa vadar etmək istər, bunu heçvaxt fəramuş etməyin.

Əziz həmvətənlər!

Biz dünyaya isbat etmişik sülh və saziş tərəfdarıyıq. Hətta bir nəfərin bir qətrə qanının axmasına razı deyilik. Vəli irtica qan istəyir. Göz yaşı tələb edir, ah - nalədən ləzzət aparır. Biz artıq qoyun deyilik, özümüzü əl - qolu bağlı cəlladlara təslim edə bilmərik. Diri millətlər, qəhrəman millətlər və özələrinin azadlıq və səadətini düşünən millətlərin sadə vəli möhkəm şüarları vardır:

Yaşamaq istəyirsən, ölümə hazır ol!

Biz bu şüarı bir an unuda bilmərik. Silah qarşısına silah ilə çıxmalı və qoşuna qoşun ilə cavab verilməlidir.

Xalqımız aciz, zəbun və beçara deyildir, onun tarixi qəhrəmanlığı heç bir vaxt unudulmaz. Hələ indi də qızılbaş ordusunun adı eşidildikdə məğrür fərmandehlər və qüdrətli sərkərdələrin başları ehtiram ilə əyilir. Bu ordunu Azərbaycan doğub vücuda gətirdiyi üçün yenə də belə ordu doğa bilər. Bu qəhrəman ana, oğullar doğmaqda öz imtahanını vermişdir.

Azərbaycan sakit bir diyardır, lakin onun dəhşətli tufanı qalxdıqda dünyanı öz gurultusu ilə doldurar və bəşriyyəti düşünməyə vadar edər. Bu tarixin şahid olduğu böyük işlərdəndir.

Əziz həmvətənlər!

Millətimizin rəhbəri olan Firqəmiz və xalqımızın səadətini təmin etməyə çalışan milli hökumətimiz sizi əldə etdiyiniz azadlığı saxlamağa dəvət edir, hər bir Azərbaycanlı bu gündən etibarən bu yolda çalışmalıdır. Azadlığımızı ancaq milli qüvvə, münəzzəm silahlı qoşun olmadan qorumaq olmaz, bu işə ümum xalqın silah başına keçməsi ilə imkanpəzır olacaqdır. Ona görə də, Firqə və dövlət silah götürməyə qadır olan bütün Azərbaycanlıları xalq qoşunları sırasına çağırır. Qoy xalq inanıb rəhbər tanıdığı Firqə və intixab edib rəhbər tanıdığı Firqə və intixab edib iş tapşırıldığı milli dövlətin bu çağırışını eşitsin, vahid bir insan kimi ayağa qalxsın.

Qoy Fədayi dəstələri təşkilində göstərilən ümumi ehsasat bir daha yüksəlsin, qoy analar, bacılar qoca nənələr bir daha cavanlarımızı öpüb vətən və azadlığımızı müdafiə etmək üçün milli qoşuna göndərsinlər.

Qoy bütün Azərbaycanı şadlıq səsləri bürüsün.

Qoy bütün Firqə üzvləri işlərini - güclərini müvəqqəti surətdə tərk edib kəndlərdə, şəhərlərdə, küçə və məhəllələrdə mitinqlər, yığıncaqlar təşkil edərək xalqı milli vəzifəni əncam verməyə təşviq etsinlər. Qoy ruhanilərimiz mənbərlərdə, məscidlərdə cavanlarımızı vətən müdafiəsi uğrunda cahada dəvət etsinlər, qoy millət dünyaya bildirsin ki, o bir nəfər qalana dək öz azadlıq və istiqlalını müdafiə edəcəkdir. Azərbaycanlı milli dövlət təşkili ilə öz axır sözünü demiş, öz müqəddəratını təyin etmişdir.

Ya azad yaşamaq ya iftixarla ölmək.

Bu millətimizin axır sözüdür, bu sözləri dünyaya elan edən milləti Azərbaycan xaricində aparılan hiyləgəranə qərarlara tabe etmək olmaz. Azərbaycanlı ölə bilər vəli tutduğu haqq yoldan dönməz. Ölümə hazır olan yaşar və istədiyini alır. Biz yaşayıb istədiyimizi almışıq və ölməyə hazır olduğumuz üçün onu saxlayacağıq. Çünki ölməkdən qorxan millətlərdən deyilik.

Həmvətənlər! Qoy Azərbaycanın bütün canlı insanları, hətta cansız daş və toprağı, milli azadlığımızı müdafiə etməyə and içsin, qoy, dünya bilsin ki, bizim ölkəmiz sahabsız, millətimiz başsız deyildir.

Əziz həmvətənlər!

Millətimizin iradəsini təmsil edən məclis millətimizin milli vəzifə və xalq qoşunları təşkili haqqında təsvib etdiyi qanunun icrası zamanı gəlib yetişmişdir. Bu qanuni icra etmək üçün xalq qoşunları vizarətinə tapşırıq verilmiş, iş ciddi sürətdə başlanmışdır. Firqəmiz, cavanlarımız, ata - ana, bacı - qardaş, gəlin - qız, uşaq - yaşlı, biləxrə bütün xalq imtahan qarşısındadır. Bu böyük imtahandan başı uca çıxmağa çalışmalıyıq, bu vaxta dək mitinqlər, ictimalar, iclasda verdiniz söz, içdiyiz andları indi əməldə isbat etməlisiz.

Bütün millət bu müqəddəs vəzifənin Azərbaycan adına layıq bir surətdə əncam verilməsi yolunda təşkil edilməlidir.

Bu işdə Firqə təşkilatları, cavanlar və qadınlar cəmiyələri ciddi surətdə təbliğat aparmağa müvəzzəfdirlər. Böyük iş başlanmış və böyük müvəffəqiyyətlə qurtaracaqdır.

Yaşasın xalqımız, yaşasın onun azadlığını alan Fədailərimiz, yaşasın bu azadlığı müdafiə edən milli qoşunumuz.

Azərbaycan Demokrat Firqəsinin Sədri, Azərbaycan Milli Hökumətinin Baş Vəziri Pişəvəri

« Azərbaycan » nömrə 120 ikinci dövrə 5 şənbə 18 bəhmən 1325 ci il

HARA VƏ NƏ ÜÇÜN GƏLİRLƏR?!

Altı ay tamam hiylə, neyrəng və macərəculara yaraşan tərdətlilik ilə vaxt qazanmağa çalışan köhnəkar mürtəcelər nəhayət öz həqiqi siymalarını aşkara çıxarmağa məcbur oldular, « hosen niyyət, həllə mosalemət amiz» ibarətini bol - bol xalqın xurduna verib pərdə dalında yeni macərələri hazırlamağa çalışan dövlətrəisi isə özünün axırını sözüünü dedi.

Onun axırını elamiyəsi bütün dünyanı güldürəcək qədər yüngül və eynhalda məkkaranə idi.

Həm bilir ki, biz Zəncanı neçə gündür ki, təxliyə etmişik, bu isə maharibə nətiyəsində olmamışdır. Bu işi əncam verdiyimiz zaman heçgunə də xüsusi mülahizə meydanda yox idi, bəlkə sadə bir surətdə imza etdiyimiz müvafiqətnaməni sədaqət və səmimiyyətlə icra etməyi özümüzə vəzifə bildiyimiz üçün bu işi iqdam etdiyimizi hələ neçə gün bundan əvvəl mən Firqəmizin fəal üzvlərinin yığıncasında bəyan etmişdim.

Aqayə Qəvam us Səltənə isə özünün son elamiyəsində elə göstərmək istəmişdir ki, o Zəncanı maharibə ilə işğal etmişdir. Halbuki, onun həmkarlarının müstəqim və qeyrmüstəqim surətdə təchiz edib əleyhimizə qaldırdıqları irticai ruznamələrdə, bizim Zəncanı davasız təxliyə etdiyimizi ab - tab ilə yazıb intişar verdikləri hamıya məlumdur.

Uzaq getmək nəyə lazım?! Hətta o özü də Lahiyəcan müsafirətindən qayıtdıqda kərəcdə bu məsələni bəyan etməklə balidələnmək və görməmiş uşaqlar kimi özünü öyməyə çalışdığını xalq unutmamışdır.

Bununla belə rəcəz oxuyub difasız bir şəhərə qoşun sütunları göndirmək və onu « işğal müzəffəranə» hesab etmək fəqət yalançı pəhləvanlara yaraşan bir əməldir.

Aqayə Qəvam özünün qəddaranə əməllərinin üstünü örtmək üçün Zərrinabad kəndinin təxliyəsi barəsində əfsanələr düzəldib vicdansız müftrilərə yaraşan bir ləhn ilə Fədayilərimizi töhmətləndirməyə çalışır. Halbuki, Zərrinabad çoxdan bəri Fədailər tərəfindən təxliyə olunmuşdur.

İttifaqın onun Fədayilərə bağlamaq istədiyi biynameylərə yaraşan işlər, biz Zərrinabad və onun ətrafını təxliyə etdikdən sonra dövlətin müstəqim və qeyrmüstəqim surətdə təchiz etdiyi Zülfqari və Yəmin Ləşgər dəstələri tərəfindən görülən işlərdir. Aqayə Qəvam fəramuş etməməli dir ki, Azərbaycanlılar ona yalvarıb barışıq təklif etməmişlər. Bərəks onun özü cürbəcür vasitələrlə bizə müraciət edib sülh və müsəlimət maskası altında bizi işğal etmək, sonra da bugünkü ələmşəngəni meydana çıxarmağa çalışmışdır.

Azərbaycanlı nə diz çökmüş və nə də iltimas etmişdir, bu nəngə Azərbaycanlı heç vaxt təhəmmül etməyib və etməyəcəkdir, o, fəqət qardaş qanı tökülməmək üçün özünü azadixah və milli Firqələrə dayanan göstərən bir hökumət başçısı ilə onun israr və səmacətinə görə danışığa girişib 23 xurdad müvafiqətnaməsini imza etmişdir. Bütün dünya bilir ki, biz onun azadlığımızı məhv etməyə çalışdığını his etdiyimiz üçün Tehrandə aparılan danışığı qət edib Təbrizə müraciət etdik. Yenə də bütün dünyaya məlumdur ki, o bizi razı salmaq və bizim xalqımızın etimadını qazanmaq üçün azadixah və demokratik hizəblərin başçılarından dörd

nəfəri öz kabinəsinə dəvət etməklə bizim nehzətimizə və bizim ilə aparılan danışıqlara ələni müxalifət edən vəzirlərin üzrünü istəmiş idi. Yenə də bütün dünya bilir ki, biz itmam höccət üçün razı olduq nümayəndələrimiz iki aydan yuxarı Tehrandə mətəl oldular.

Aqaye Qəvam özü də inkar edə bilməz ki, biz onun məkr və xüdələrini bildiyimiz halda qardaş qanı tökülməyin qabağını almaq üçün böyük güzşətlər etməyə hazır olmuşuq. O özü çox gözəl bilir ki, biz başlanan danışıqın müsbət nəticəyə yetişməsi üçün nə kimi fədakarlıqlar etmişik. Belə bir halda rəcəz oxumaq və qoşun sütunlarından bəhs etmək aya gülünc deyilmi?

Əgər biz özümüz Fədayi və qızılbaş hissələrinə Zəncanı təxliyə etmək əmri verməsə idi ki, aya Zülfqari və sayir mürtəcelərin təşkil etdiyi ərəzil və ovbaş üçün imkanpəzir idi ki, arteş şahənşahi və nighbanı küll əfsərlərinin təhti himayəsində Azərbaycan demokratlarının evlərini qarət və özələrini qətlam etsinlər?!...

Biz ağaye Qəvam us Səltənənin bol - bol xərclədiyi « husn niyyət»ə istinad etməsəydik əcəba xalqın kin və nifrtinə məruz olub bir il bundan əvvəl tülkü kimi qaçan Zülfqari nökörləri şeyx Məhəmməd Əli al İshaq kimi böyük bir ruhaninin üstünə əl qovzamağa cürət edə bilərdimi?!

Biz ağaye Qəvamı hələ «hifdəh azər» dən daha qabaq tanıyıyıq, biz onun Azərbaycanı qəhraman oğlu kolonel Məhəmməd Təqi xanın qəbrini nəbş etdirib alçaq kiynəculara yaraşan bir hiss ilə onu Nadirin məqbərəsindən çıxardığını da unutmamışıq.

Al İshaqın qətli sadə bir qətl deyildir.

Onu öldürməklə ağaye Qəvam öz həqiqi siymasını tamamilə aşkara çıxardıb öz əlini oxutdurdu.

Böyük bir din pişvasını şəhid edən qatillər əcəba artıq xalqın dıyant hisindən nə istə yirlər?

Azərbaycanlı Tehran mürtəcelərinin nəqşəsindən heç də qəflət etməmişdir.

Biz bunları İran xalqı və dünya əfkar umumisi üçün yazırıq.

Aqaye Qəvam us Səltənə iştibah edir, o bizim milli nehzətimizin həqiqi qüdrətini dərk edə bilməmişdir. O hər qabağına gələni öz arşını ilə ölçməyə adət etmişdir.

Azərbaycan nehzəti xalq nehzəti dir. O öz gücü və qüdrətini xalqdan aldığı üçün xalqı sevməyən xalq qüdrətinə qail olmayan hər bir işi və hər bir hərəkəti özünün əlində olan macərəculuq mıyzanəlhərəsi ilə təyin edən adamlar bu qüdrətin həqiqətini dərk edə bilməzlər.

Azərbaycan nehzətinin rişəsi çox dərin və çox qəvi dir. Onu bütün İran xalqlarının ürəyində və məzlumların ruhunun ümqündə aramaq lazımdır.

Aqaye Qəvam iştibah edir, bizim xalqımız hər bir ehtimala qarşı amadə dir. Camaatımız aldığı azadlığı hər qiymtə olur olsun saxlamağa and içmişdir.

Aqaye Qəvam və onun ətrafını bürümüş mürtəcelər molla Nəsrəddin kimi öz mindiklərini hesaba almırlar, onlar altı aydan bəri bizim ilə apardıqları danışıqlar əsnasında dedikləri sözləri, mübadilə etdikləri məktub və telqrafları tamamilə ört - basdır etməyə çalışırlar. Hətta iş özələrinə də müştəbeh olmuşdur, elə zənn edirlər ki cürbəcür nozuhur adamlar ilə intişar verməkdə olduqları vərəqparələr vasitəsilə həqiqəti inkar etmək və onu əksinə göstərmək asanlıq ilə müyəssər olan işlərdəndir.

Biz çox gözəl bilirik ki, ağaye Qəvam və irticai ünsürlər yeni bir diktatorluq vücuda gətirməyə çalışırlar. Biz çox gözəl anlamışıq ki, ağalar məşrutə və naqis qanun əsasını belə ortadan əparmaq fikrində dirlər.

Biz çox yaxşı anlamışıq ki, onlar istəyirlər pəst, rəzl və alçaq nöqərlərdən toplanmış bir məclis yaradıb onun adından İranda azadlıq rüşəsinə kəssinlər. Biz çox gözəl bilirik ki, onlar gündən - günə şidətlənməkdə olan azadlıq hərəkatından vəhştə düşüb onun qabağını almaq üçün hər cür namərdliyə hazırdırlar. Biz lap yaxşı bilirik ki, bu günə dək onların vəhşt və xunrizliklərinin qarşısını alan fəqət Azərbaycan Fədayi və Azərbaycan Milli Qoşununun sərneyzəsi olmuşdur.

Bizə gündən aydındır ki, bütün İran xalqı və İran azadixahları bizim hökumət ilə apardığımız danışıqları çox diqqətlə təqib edirlər. Onlar bizim hiylə və neyrənglərə aldanmayacağımızı həmişə arzu etmişlər.

Aqayi Qəvam us Səltənə azadixah vəzirləri kabinədən uzaqlaşdırmaqla öz ayağının altını qazmışdı.

Bizim əleyhimizə ələnən iqdam etməklə öz - özünü tamamiylə əxlaqən və məənən xəlisilah etmiş oldu.

Olsun! Biz buna təəsüf etmirik, təəsüfümüz fəqət bunadır ki, ağaye Qəvam us Səltənənin qərəzalud və irticai siyasəti nətiycəsində vətənimizdə böyük qalı macərəlar hazırlanır, biz içdiyimiz anda sadıq qalıb Azərbaycan toprağına silah ilə soxulub azadlığımızı sərneyzə gücü ilə aradan əparmaq istəyənləri kim olur - olsun xalqımızın qolunun gücü ilə əzib geri qaytaracayıq, bu isə bizim əvvəl və axır sözüümüzdür. « öldü var döndü yüxdür».

Əgər ağaye Qəvam qəbul etdiyi müvafiqətnamənin xilafına olaraq Azərbaycana həmlə əmrı verərsə Fədailərimiz və Milli Qoşunlarımızın şədidd müqavimtinə məruz qalacaqdır.

Qoy dünya bilsin ki, biz sülh və sazış yolunda hər bir fədakarlığa hazır olduğumuz kimi haqq və azadlığımızı paymal edənlərin burnlarını əzmək üçün daha böyük fədakarlıqlar göstərməyə amadə yik.

Azərbaycana təərüz edən müsəlləh qüvvələr fəqət vətən müdafiəsi üçün silah götürən bütün Azərbaycanın arvad və kişilərinin cəsdi üzərində irəli gələ biləcəklər.

Azərbaycana qoşun yeritməyə dövləti təşviq edənlər unutmasınlar ki, işin iki tərəfi vardır, milli ehsasat və azadlıq təəsübü ilə həyəcana gələn camaat təərüz edənlərin həmləsini rədd edib irəli də gedə bilər.

Onlar yaddan çıxarmasınlar ki, Fədayi qüvvələrinin Qəzvinə həmləsi şayiəsi Tehrandə intişar tapan gün çəmdanları nə əndazədə əcələ ilə toplayıb Tehrandan qaçmağa çalışırdılar... Biz deyirik iş qansız və maharibəsiz həll olunsun, biz arzu edirdik vətəndaş maharibə si meydana çıxmasın. Biz istəyirdik tələbatımızı sadə bir surətdə qanun yolu ilə əldə etmiş olaq. Biz təsəvvür edirdik ki, zəməndarların artıq gözləri açılmışdır. Bizim nəzərimizə belə gəlirdi ki, nehzətimizin şeypuru İrənin hakim təbəqəsini yuxudan oyatmış, onlar apardıqları siyasetin xəterini həliy oyatmışdır.

İndi ki, ağayə Qəvam us Səltənə bunun xilafına rəftar edir, biz də hər ehtimala qarşı hazırıq.

Qoy olsun! Bəlkə məzlumların duası müsətcab olmuş. Şayəd İrənin millətinin illər boyu arzu etdiyi intiqam günü gəlib çatmışdır. İndi ki, ağayə Qəvam us səltənə irticai ünsürlərin tələqini sayəsində belə istəyir, xoş başəd. qoy tarixin bu iftixarlı səfhəsi Azərbaycan Demokrat Firqəsinin adı ilə başlansın.

«Azərbaycan» ruznaməsi, 2 şənbə 4 azər 1325 ci il, nümərə 68 (357) ikinci dövrə

MƏRKƏZİ HÖKYMƏT NÜMAYƏNDƏSİ İLƏ APARILAN DANIŞIQLAR HAQQINDA

Tehran hökuməti əcib bir mövcüddür. Bir tərəfdən məsələni yerində həl etmək məqsədilə şəhərimizə alirütbə bir məmur göndərib Milli Heyətimizlə rəsmi müzakirəyə girir. O biri tərəfdən məclis və mətbuatda bizim milli hərəkətimizin əleyhinə şədiddə həyahı qaldırır başımız üstündən xarici ölkələrə əl ozadır. Biyganələrdən istimdad etməklə İrənin camaatının haqq hakimiyyətini ixlal edir

Biz mərkəzi dövlət nümayəndəsi ağayə Bayata çox açıq surətdə millətimizin əzm və iradəsi sayəsində vücuda gələn milli məclis musisanımızın xələlnapzir qərarlarını və onun bütün dünyaya elan etdiyi elamiyəsini şərh verib dedik: ancaq bizim milli muxtariyətimiz təmin edildiyi halda dövlət nümayəndəsi ilə danışığa girişib mərkəzlə olacaq irtibatımızın hüdudunu təyin edə bilərik. Bu əsas qəbul etmədən əvvəl danışıqlar və edilən müzakirələrin faydası ola bilməz.

Aqaye Bayat şəxsən bizim haqqımıza etiraf edib üsul fikrimizin və prinsiplərimizin səhih olduğunu qeyd etdiyi halda onun ətrafında aydın və açıq bir söz deyə bilmirdi.

O istəyirdi söz ilə bizim əsl məqsumuzu yüyüb, təmizləyib milli muxtariyyət ünvanını aradan aparsın. Onun danışıqları qədən öz vicdanının sədası deyildi, ixtiyaratı məhdüd və əl - ayağı bağlı bir adam kimi çabalayıb durduğu yerdə qalır, vaxtı tələf etmək üçün cuziyat üzərində uzun - uzadı ; mübahisəyə girişirdi.

Nəhayət nümayəndələrimiz vəziyyəti olduğu kimi təsvir edib aydın bir lisan ilə millətin öz haqqını almağa qadir olduğunu və bu haqqı almaq yolunda tamam varlığı ilə mübarizəyə girişdiyini ona anladaraq dedilər: « xalq vahid bir şəxs kimi ayağa qalxıb öz milli hökumətini qurmuş, öz müqəddəratını əlinə almışdır. Bütün millət milli konqre (Məclis Müəsisan) tərəfindən intixab olunan Milli Hökumətin (Heyət Millinin) arxasındadır. Bu gün - sabah məclis milimiz açılacaq, qanuni və rəsmi hökumətimiz təşkil tapacaq, İrandan ayrılmamaq şərti ilə Azərbaycanın daxili işlərini idarə etməyə şüru edəcəkdir. Tehrana vaxtında ittilə verilmişdir.

O, gün qazanmaq və vaxt tələf etmək ilə işi ört basdır etmək fikrində dir. Bu isə çox səfiyanə bir siyasətdir. Mərkəzi hökumət bu gün bizim uzaltdığımız əli dalı qaytarmaq istərsə artıq o əl bir daha uzanmaz. Bu da mərkəzi hökumətin böyük və əsas xəyanətlərindən olub qalar.

Azərbaycanlı özünün istedad və ləyaqətini buruza vermiş, az bir zamanda böyük bir Firqə və arxalı bir hökumət vücuda gətirmişdir və onu da saxlamağa qadirdir.

Biləxrə müzakirat müəyyən bir nəticəyə müntəhi ola bilmədən xatimə tapdı və sabit oldu ki, həqiqət əmərdə dövlət aqaye Bayatı iş həl etmək üçün deyil, onu tarikləşdirmək vasitəsilə xalqın gözündən pərdə asmaq üçün Azərbaycana ezam etmişdir.

Aqaye Bayatın hüsn niyyəti və meyli bu işlərə onun özü üçün acı bir təəsüfdən başqa nəticə verə bilməzdi. Çünki su sərçəşmədən bulanlıq idi. Fəhimi və onun əmsali həmişə oynadıqları şətrənc oyunu onun əlilə qazanmaq istəyirlərdi

Bayat oyunda maharətsiz bir adam deyildir, lakin tərəfin oyun başlamadan əvvəl elan etdiyi kiş onun meydanını tənqləşdirib pat deməkilə yaxasını mat olmaqdan xilaz etməyə vadar etdi. Oyunçu bilir ki şətrəncdə pat baş tovlamaq deməkdir. Mərkəzi hökumət oyunu uduzdu.

« Azərbaycan » ruznaməsi 2 şənbə 19 azər 1324 cü il nömrə 75 ikinci dövrə

SON SÖZ

Axırda Tehran hökuməti öz mahiyətin zahirə çıxartdı. Biz əvvəldən də ona aldanmamışdıq. Biz bilirdik ki, illər boyu İran xalqlarının qanın soran mürtəcelər heç bir zaddan azadlıqdan artıq qorxmurlar. Buna görə də azadlığı boğmaqdan çəkinməyib fürsət gözləməkdə dirlər. Biz hər cür fədakarlıq və güzşətlərə hazır olduq. Biz istəyirdik ki, daxili maharibə atəşini qızıqdıran mürtəcelərin bahanası kəsilsin, biz istəyirdik sülh şəraitində azadlığı bütün İranda ümumiləşdirək, Lakin mürtəcelər şum fikərlərindən sərfnəzər etmədilər və axırda Zəncanda vicdansız hərəkatları gətirməklə öz əllərin bütün dünyaya oxutdular.

İndi buna da kifayətlənməyib üz verdikcə astar istəyirlər. Telqraf - telqraf üstündən yağış kimi yağır İmperializmin duz – çörəyini itirməyən fitnəkar Qəvam xalqımızı təhdid etməklə Azərbaycana «təminiyyə» qüvvələri göndərməyə can atır, bu təminiyyə qüvvələri yalnız onların irticai mənfəətləri nüqtəyi nəzərindən «təminiyyə» sayıla bilər. İndilikdə irticain əlində bir alət kimi isteeal olub dövlət başçısı və rəhbərə küll adlanan ağayə Qəvam us Səltənə bir dəfəlik bilməlidir ki, biz heç kəs ilə taaruf etmiyəcəyik. Biz sözlərimizi deyib qurtarmışıq, biz hər cürə güzşt və ığmaza hazır olduq. İndi daha bizi aldatmaq fikrində olanlar öz iştibahların düşünməlidirlər. bizi jandarm, top və tüfəng ilə qorxutmaqla azadlığımızı əldən verməyəcəyik biz tiryəki jandarmları çoxdan tanıyıyıq. Biz irticai qoşunların mahiyətinə bəldik.

Azərbaycan xalqı azadlığın aldığı kimi də hifz edəcəkdir. İndi hamı vətən müdafiəsi uğrunda ayağa qalxmış və son qətrə qanı qalana qədər vətənimizdən difa etməyə hazır olmuşlar.

İdrarəmişə gələn minlərlə telqraflar xalqımızın Tehran irticai dövlətlərinə qarşı olan nifrətlərini aydınmasına bildirir.

Xalqımız arvadli - kişili cəbhəyə getməkdən ötrü öz amadəliklərini bildirirlər. Onlar, öz telqraflarında Firqəmizin rəhbərindən azadlıq düşmənlərini cəzalandırmaq üçün icazə istəyirlər. onlar, Firqəmizin əmrini gözləyib və bu müqəddəs fərmanı icra etmək üçün and içirlər.

Mürtəcelər ola bilər ki, yenə də Azərbaycan xalqını qorxudub və hiylə işlətməklə öz çirkin ömürlərinə davam vermək arzusundadırlar. Lakin bu dəfə Azərbaycan xalqı azadlıq düşmənlərinə imkan verməyəcəkdir.

Bu dəfə biz hesabımızı bir dəfəlik qurtarıb illər boyu İran xalqlarının azadlığın qəsb edənlərin hesabını tamamiylə təsfiyə edəcəyik.

Qoy xalqın qan içən qəsbkar hakimə heyatı öz əllərilə öz qəbirlərin qazsınlar. Bu dəfə tək Azərbaycan millətinin azadlıq məsələsi deyil, bütün İran xalqları hər yerdə millət xainlərin cəzalandıracaqlar.

Biz bir daha son sözüümüzü deyirik: Biz hamımız ölsək də azadlığımızı əldən verməyəcəyik.

Düşmən bizə hücum edərsə xalqımız süngü, top, tüfəng, bel, qazma, çəkiş, şənə, kürək, daş, ərsin və yumruqla onların cavabını verəcəkdir.

Tehran hökuməti rəcəz oxumasın, azərbaycnda parlamiş azadlıq məşəli şübhəsiz bütün İrani işıqlandıracaqdır. Qəti zaval uçrumu qarşısında qərar tutmuş mürtəcelər öz çəkdikləri nəqşələrin icra edilmə sindən tamamiylə məyus olmalıdırlar.

İndi onlar xalqımızın və bütün İran xalqlarının açıq nifrətləri coşan bir zamanda elamiyə və telqraf əfsuni ilə öz niyyətlərini həyata keçirə bilmyəcəklər. Xalqımız difa etməyə hazırdır. Xalqımız ölməkdən - öldürməkdən qorxmur. Qulaqları kar, gözləri kor olan mürtəcelər bir dəfəlik bizi tanısınlar. Azərbaycan xalqı bir dəfə demişdir ki:

« ölmək vardır, dönmək yoxdur»!

« Azərbaycan» ruznaməsi, 3 şənbə 12 azər 1325 ci il, nömrə 75 (394) ikinci dövrə